

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KONYA KENTİNDEKİ YAPILI ÇEVRE TASARIMLARININ ÇOCUK DOSTU
KENT ÖLÇÜTLERİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ**

Çiğdem KILINÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Temmuz 2021
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

YÜKSEK LİSANS

KONYA KENTİNDEKİ YAPILI ÇEVRE TASARIMLARININ ÇOCUK DOSTU KENT ÖLÇÜTLERİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

ÇİĞDEM KILINÇ

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR

2021, 132 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU
Prof. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR
Dr. Öğr. Üyesi Kadriye TOPÇU

Kentler bünyesinde farklı grupları içinde bulunduran karmaşık bir topluluğun bütünleşmiş halidir. Belki de bu gruplar içinde en fazla dezavantaja sahip olan çocuklar, kentlerde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Dünyanın küreselleşmesi ve teknolojinin artması ile birçok çocuk iyi imkânlarla sahipken, iyi imkânlarla sahip olmayan oldukça fazla sayıda çocuk bulunmaktadır. Yaşam alanları sınırlı olan ve yeterli ölçüde haklarından faydalanamayan çocuklar için gerek yerel gerekse uluslararası program ve projeler ile kent içindeki çocuğa verilen haklar artırılmalıdır. Kentte yaşayan her grup eşit haklara sahip olmalı ve çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak uygun alanlar tasarlanmalıdır. Her çocuk huzurlu, güvenli, temiz ve mutlu olabileceği çevrelerde büyümeyi hak etmektedir.

Bu çalışma Konya kentinde bulunan yapılı çevrelerin çocuklara dost mekânlar sunup sunmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında Konya'dan seçilmiş 10 farklı yerleşim birimi çocuk dostu kent ölçütleri bağlamında, çocukların yaşam alanlarının kalitesini ölçmek amacıyla incelenmiştir. Öncelikle, belirtilen amaç doğrultusunda, kentlerde çocuk dostu çevrelerin oluşturulmasına yönelik literatür taraması yapılarak konuya ilişkin kuramsal arka plan ortaya konulmuştur. Daha sonra, seçilen örneklem alanlarında mekânsal analizler yapılmıştır. Bunun yanı sıra, bu yerleşmelerde yaşayan ebeveyn ve çocuklarla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Saha araştırması kapsamında elde edilen sonuçlar incelendiğinde, Konya kentinde seçilen 10 farklı yerleşim biriminin çocuk dostu kent kriterleri açısından farklı özellikler sunduğu ve genel anlamda hiçbir yerleşim alanının tam anlamıyla çocuklara dost mekânlar sunmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Dostu Kentler ve Kriterleri, Kent, Yapılı Çevre

ABSTRACT

MS THESIS

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE BUILT ENVIRONMENTAL DESIGNS IN KONYA CITY IN THE CONTEXT OF CHILD FRIENDLY CITY CRITERIA

ÇİĞDEM KILINÇ

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of City and Regional Planning**

Advisor: Prof. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR

2021, 132 Pages

Jury

**Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU
Prof. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR
Assist. Prof. Dr. Üyesi Kadriye TOPÇU**

Cities are the integrated form of a complex community that includes different groups in its structure. Perhaps, children who has the most disadvantaged among these groups, are trying to maintain their lives in cities. With the globalization of the world and spreading technology, while many children have good opportunities, there are also quite a lot of children, who do not have good opportunities. For children whose living spaces are limited and cannot adequately benefit from their rights, rights given to children in the city should be increased via both local and international programs and projects. Every group living in the city should have equal rights and suitable spaces should be designed for children's needs. Every child deserves to grow up in a peaceful, safe, clean and happy environment.

This study was carried out to examine whether the built environments in the city of Konya offer child-friendly spaces or not. Within the scope of the study, ten different settlements selected from Konya were examined in order to measure the quality of children's living spaces in the context of child-friendly city criteria. Primarily, in accordance with the stated purpose, the theoretical background on the subject has been revealed by making a literature review for the creation of child-friendly environments in cities. Then, spatial analyzes were made in the selected sample areas. In addition, a survey was conducted with parents and children living in these settlements. When the results obtained within the scope of field research are examined, it has been observed that ten different settlements selected in Konya offer different features in terms of child-friendly city criteria and in general, no settlement completely can offer child-friendly spaces.

Keywords: Child, Child-Friendly Cities and Criteria, Built Environment

ÖNSÖZ

Dört yıllık lisans eğitim hayatım boyunca ve lisansüstü çalışmalarım boyunca, bana her şeyden önce anne şefkati ile yaklaşan, en sıkıntılı anlarımda bana destek çıkan, kendi bilgi ve birikimini aktarmayı asla esirgemeyen ve beni en doğru şekilde yönlendiren danışman hocam Prof. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Canım babam (Ali KILINÇ), sevgili annem (Nuray KILINÇ) ve bir tanecik kardeşim (İrem KILINÇ)'a her zaman yanımda oldukları için, maddi manevi desteklerini esirgemedikleri için, eğitim hayatım boyunca gösterdikleri sabır ve desteklerinden dolayı bütün kalbimle teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana olan inancını ve desteğini esirgemeyen Hüseyin GÜL'e ayrıca teşekkür ederim.

Çiğdem KILINÇ
KONYA-2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
EKLERİN LİSTESİ	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Önemi	1
1.2. Çalışmanın Amacı.....	2
1.3. Çalışmanın Kapsamı	3
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	5
3. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARKA PLAN	10
3.1. Temel Kavramlar	10
3.1.1. Kent ve kentleşme tanımları.....	10
3.1.2. Çocuk ve kent.....	11
3.1.3. Kentsel mekânda çocuk.....	11
3.1.4. Çocuk hakları	13
3.2. Çocuk Dostu Kent ve Kentleşme Girişimleri	14
3.2.1. Çocuk hakları sözleşmesi	14
3.2.2. Çocuk dostu kentleri geliştirme süreci	15
3.2.3. Çocuk dostu kentlerin tasarım ilkeleri ve hedefleri	17
3.3. Çeşitli Ülkelerde Gerçekleştirilen Çocuk Dostu Kent Çalışmaları.....	21
3.3.1. Proje uygulamaları	22
3.3.2. Türkiye’deki çocuk dostu kent uygulamaları.....	34
4. MATERYAL VE YÖNTEM	40
5. SAHA ARAŞTIRMASI VE BULGULAR	43
5.1. Çalışma Alanının Konumu ve Özellikleri	43
5.2. Örneklem Alanı Seçimi ve Özellikleri.....	45

5.2.1. Sokak niteliği gösteren alanlar	47
5.2.2. Güvenlikli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar	49
5.2.3. Güveniksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar	50
5.2.4. Parsel bazında yapılaşmış alanlar	53
5.3. Örneklem Alanlarının Çocuk Dostu Kent Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi	55
5.3.1. Sokak niteliği gösteren alanlar	60
5.3.2. Güvenlikli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar	68
5.3.3. Güveniksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar	75
5.3.4. Parsel bazında yapılaşmış alanlar	82
5.4. Anket Çalışması Sonuçları	90
5.4.1. Ebeveyn anketlerinin çocuk dostu kent kriterlerine göre karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmesi	90
5.4.2. Çocuk anketlerinin çocuk dostu kent kriterlerine göre karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmesi;	97
5.5. Bulguların Değerlendirilmesi ve Tartışma	108
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	120
KAYNAKÇA	123
EKLER	128
ÖZGEÇMİş	132

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge 3.1. Çocuğa karşı şiddet içeren ögeler (Unicef, 2013).....	18
Çizelge 3.2. Home zone kriterleri	25
Çizelge 5.1. Sokak niteliği gösteren alanlarda güvenlik kriteri	60
Çizelge 5.2. Sokak niteliği gösteren alanlarda yürüyebilme kriteri	62
Çizelge 5.3. Sokak niteliği gösteren alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri.....	63
Çizelge 5.4. Sokak niteliği gösteren alanlarda eğlenebilme kriteri	64
Çizelge 5.5. Sokak niteliği gösteren alanlarda oynayabilme kriteri.....	65
Çizelge 5.6. Sokak niteliği gösteren alanlarda erişebilme kriteri.....	66
Çizelge 5.7. Sokak niteliği gösteren alanlarda boyut kriteri	67
Çizelge 5.8. Sokak niteliği gösteren alanlarda düzenleme kriteri	67
Çizelge 5.9. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda güvenlik kriteri.....	68
Çizelge 5.10. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda yürüyebilme kriteri	69
Çizelge 5.11. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri	70
Çizelge 5.12. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda eğlenebilme kriteri	72
Çizelge 5.13. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda oynayabilme kriteri	73
Çizelge 5.14. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda erişebilme kriteri	73
Çizelge 5.15. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda boyut kriteri.....	74
Çizelge 5.16. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda düzenleme kriteri	74
Çizelge 5.17. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda güvenlik kriteri.....	75
Çizelge 5.18. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda yürüyebilme kriteri	76
Çizelge 5.19. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri.....	77
Çizelge 5.20. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda eğlenebilme kriteri.....	78
Çizelge 5.21. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda oynayabilme kriteri.....	79
Çizelge 5.22. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda erişebilme kriteri	80
Çizelge 5.23. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda boyut kriteri	80
Çizelge 5.24. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda düzenleme kriteri	81
Çizelge 5.25. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda güvenlik kriteri	82
Çizelge 5.26. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda yürüyebilme kriteri.....	83

Çizelge 5.27. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri	84
Çizelge 5.28. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda eğlenebilme kriteri	85
Çizelge 5.29. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda oynayabilme kriteri	86
Çizelge 5.30. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda erişebilme kriteri	86
Çizelge 5.31. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda boyut kriteri	87
Çizelge 5.32. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda düzenleme kriteri.....	88
Çizelge 5.33. Ebeveyn anketlerinin cinsiyet dağılımı	91
Çizelge 5.34. Ebeveyn anketlerinin yaş dağılımı	91
Çizelge 5.35. Ebeveyn anketlerinin eğitim durumu dağılımı.....	91
Çizelge 5.36. Çocuk anketlerinin cinsiyet dağılımı	97
Çizelge 5.37. Çocuk anketlerinin yaş dağılımı.....	98

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 3.1. "Woonerf sokağı" şematik planı (Collarte, 2012).....	23
Şekil 3.2. "Woonerf sokağı" Boston Şehri (Collarte, 2012)	24
Şekil 3.3. Londra Greenwich Home Zone (Gill, Tim, 2006)	25
Şekil 3.4. İngiltere'de bir Home Zone (Trim, 2004).....	26
Şekil 3.5. Home Zone işareti (Gill, Tim, 2006)	26
Şekil 3.6. Woonerf ve Home Zone işareti (Childstreet Dublin, 2005).....	28
Şekil 3.7. Kavşak tiplerine göre karşıya geçme rotaları (Kerbcraft Road Safety Training, 2008).....	28
Şekil 3.8. Kiss'e göre sokak görünümleri (Kiss, 2020).....	29
Şekil 3.9. Oyun sokakları (Gill, 2015)	30
Şekil 3.10. Yerleşim sokağı modeli (Gill, 2015).....	31
Şekil 3.11. Okul modeli (Gill, 2015).....	31
Şekil 3.12. Emlak modeli (Gill, 2015)	31
Şekil 3.13. Avustralya Victoria Walks ile sokaklar (URL 5, 2017-2020)	33
Şekil 3.14. Doubeney Okulu Deneysel Oyun Alanı.....	33
Şekil 3.15. Esenler oyun sokağı	36
Şekil 3.16. Trafik eğitim parkı	39
Şekil 4.1. Çalışmanın araştırma yöntemi	42
Şekil 5.1. 1999 Konya Nazım imar Planı ve kentsel arazi kullanım şeması (Yenice, 2012)	44
Şekil 5.2. Kentsel yapılı çevrelerdeki değişim	45
Şekil 5.3. Dört farklı yerleşim türü	46
Şekil 5.4. Örneklem alanları.....	46
Şekil 5.5. Konya kenti üzerinde çalışma alanlarının konumu	47
Şekil 5.6. Aydınlık mahallesi çalışma alanının konumu	48
Şekil 5.7. Esenler mahallesi çalışma alanının konumu	48
Şekil 5.8. Defne sitesi çalışma alanının konumu	49
Şekil 5.9. Azra konutları çalışma alanının konumu	50

Şekil 5.10. Aybüke sitesi çalışma alanının konumu.....	50
Şekil 5.11. Akasya sitesi çalışma alanının konumu	51
Şekil 5.12. Kayı sitesi çalışma alanının konumu	52
Şekil 5.13. Şefikcan caddesi çalışma alanının konumu	53
Şekil 5.14. Binkonutlar çalışma alanının konumu	54
Şekil 5.15. Hizmet siteleri çalışma alanının konumu.....	54
Şekil 5.16. Aydınlıkevler bölgesindeki trafik uyarı levhaları	61
Şekil 5.17. Esenler mahallesinde sokak görünümü.....	61
Şekil 5.18. Sokak niteliği gösteren alanlarda sokağın ev içinden izlenebildiğini ifade eden görseller	62
Şekil 5.19. Kaldırımlarda rahat yürümeye engel olan durumlar	63
Şekil 5.20. Sokakların çocuklar tarafından kullanılması.....	64
Şekil 5.21. Sokaklarda çocukların ilgisini çeken öğelerin bulunmaması.....	65
Şekil 5.22. Sokağın farklı yaş grupları tarafından kullanılma şekli	66
Şekil 5.23. Defne ve Azra sitelerindeki taşıt hız sınır levhaları	68
Şekil 5.24. Defne ve Azra sitelerindeki özelleşmiş otopark alanları.....	69
Şekil 5.25. Azra sitelerindeki özelleşmiş yürüyüş parkuru	70
Şekil 5.26. Azra sitelerinde bisiklet kullanabilen alan ve rahat bir şekilde bisikletlerin park edilebilmesi.....	71
Şekil 5.27. Defne ve Azra sitelerindeki bisiklet park alanları.....	71
Şekil 5.28. Defne ve Azra sitelerindeki oyun alanları.....	72
Şekil 5.29. Defne ve Azra sitelerinde farklı yaş grupları için oyun alanları	73
Şekil 5.30. Azra sitelerindeki farklı alan kullanımları	74
Şekil 5.31. Azra sitelerinde mekân sınırının algılanamaması	75
Şekil 5.32. Aybüke sitelerinde çocukların oyun oynadığı alanlarda bulunan taşıtlar	76
Şekil 5.33. Kayı sitelerinde çocukların kullandığı yarı kamusal mekân	77
Şekil 5.34. Çocukların bisiklet kullandıkları alanlar	78
Şekil 5.35. Akasya sitelerinde çocukların kullandıkları alan	79
Şekil 5.36. Aybüke ve Akasya sitelerinde oyun oynanabilen alanlar	79
Şekil 5.37. Kayı sitelerindeki yeşil alan varlığı	81

Şekil 5.38. Akasya sitesinde çocuk oyun alanında bulunan elektrik trafosu	82
Şekil 5.39. Şefikcan Caddesinde bulunan trafik işaretleri.....	83
Şekil 5.40. Hizmet sitelerinde çocukların kullandıkları mekânlar	84
Şekil 5.41. Şefikcan Caddesinde bulunan bisiklet yolu	85
Şekil 5.42. Hizmet sitelerinde sokakta oyun oynayan çocuklar	86
Şekil 5.43. Şefikcan Caddesinde yol üstüne park eden araçlar	88
Şekil 5.44. Şefikcan Caddesinde çocuğun oyun oynadığı mekânda bulunan elektrik trafosu	89
Şekil 5.45. Çocukların okula tek başına gitmeme nedeni	92
Şekil 5.46. Çocukların oyun alanlarına gitme şekilleri	93
Şekil 5.47. Çocukların okula gitme şekilleri	93
Şekil 5.48. Çocukların dışarıda oynama durumları	94
Şekil 5.49. Çocukların en çok oyun oynadıkları alanlar	95
Şekil 5.50. Eve yakın oyun alanı varlığı	95
Şekil 5.51. Çocukların oyun alanlarını kullanma durumu	96
Şekil 5.52. Oyun alanları için uygun olan durumlar	97
Şekil 5.53. Çocukların okula tek başına gitmeme nedenleri	98
Şekil 5.54. Çocuk oyun alanlarına gitme şekilleri	99
Şekil 5.55. Okula gitme şekilleri	100
Şekil 5.56. Bisiklet kullanabilme durumları.....	100
Şekil 5.57. Dışarıda oyun oynayabilme durumları.....	101
Şekil 5.58. En çok oyun oynadıkları alanlar	102
Şekil 5.59. Oyun oynama sıklıkları	102
Şekil 5.60. Eve yakın oyun alan varlığı	103
Şekil 5.61. Oyun alanlarını kullanma durumları	103
Şekil 5.62. Farklı çevreden çocuklar ile etkileşim durumları.....	104
Şekil 5.63. Pandemi döneminde çocukların dışarıya çıkabilme durumu	105
Şekil 5.64. Ebeveynlerin çocuklar açısından başka yerde oturma istekleri	105
Şekil 5.65. Ebeveynlerin çocuklar açısından başka yerde oturma isteklerinin nedeni.....	106
Şekil 5.66. Pandemi döneminde çocukların dışarıya çıkabilme durum	107

Şekil 5.67. Sokak niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi.....	110
Şekil 5.68. Güvenlikli site niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi	112
Şekil 5.69. Güveniksiz site niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi	114
Şekil 5.70. Parsel bazında yerleşim niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi.....	116
Şekil 5.71. Çocuk dostu kent kriterlerine göre puanlama	117
Şekil 5.72. Çocuk dostu kent kriterlerine göre puanlama	118
Şekil 5.73. Çocuk dostu kent kriterlerine göre yapılan puanlamanın %'lik oranı	119

EKLERİN LİSTESİ

Ek 1. Çalışma alanlarında ebeveynler ile yapılan anket formu

Ek 2. Çalışma alanlarında çocuklar ile yapılan anket formu

1. GİRİŞ

Sanayileşmiş dünyada nüfusun çoğunluğu artık kentsel alanlarda yaşamaya başlamıştır. Bu nüfusun içinde önemli bir alana sahip çocukların da kentsel alanlarda yaşama oranı günden güne artmaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü tarafından neredeyse 15 yaş altındaki çocukların %44'ünün kentsel alanlarda yaşadığı belirtilmekte ve her 10 çocuktan 6'sının 2025 yılında kentlerde yaşayacağı öngörülmektedir (UNPD, 2000). Hızlı kentleşmenin artması ile birlikte plansız ve çarpık mekânlar oluşmuş, bu durumlar çocukların yaşadığı mekânları olumsuz yönde etkilemiş, dolayısıyla çocuk davranış ve psikolojisi olumsuz yönde etkilenmeye başlamıştır. Kentleşmenin giderek artmasıyla birlikte otomobile olan bağımlılık da artmış çocuklar kent içinde güvenli bir şekilde yürüyemez hale gelmiş, aileleri tarafından sınırlandırılmış zamanlarda diğer insanlardan izole edilmiş kentsel mekânlarda zaman geçirmeye zorlanmışlardır. Bu şekilde çocuğun kent üzerindeki yeri, önemi ve ilişkisi zaman içinde giderek azalmıştır.

Çocukların ilk gelişim çevresi olan yakın çevresi ve özellikle sokakları tam anlamıyla kullanmaları gerekmektedir. Buna rağmen halen birçok sokağın çocuk dostu olmaktan uzak ve çocukların arzularına ve ihtiyaçlarına cevap veremeyen nitelikte olduğu görülmektedir. Sokakların çocuk dostu olmasını sağlamak için öncelikle o sokağı çocuk dostu olmaktan uzaklaştıran etmenlerin neler olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Son zamanlarda çevre dostu, çocuk dostu ve çocuk dostu kent kavramları ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar ile dünya çapında yeni bir anlayış ortaya çıkmış ve çocukların kentlerdeki konumu giderek önem kazanmaya başlamıştır. Bu sebeple, çocuk gelişiminin sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlamak ve çocuğa kendini daha değerli hissettirmek amacı ile kent üzerindeki kamusal mekân kullanımları artırılmaya başlanmıştır.

1.1. Çalışmanın Önemi

Kent, birden farklı grubu içinde barındıran toplulukların tamamıdır. Bu topluluk farklı karakteristik özelliğe sahip birçok insanı temsil eder. Belki de bu gruplar içinde en fazla dezavantaja sahip olan çocuklar, kentlerde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Dünyanın küreselleşmesi ve teknolojinin artması ile birçok çocuk iyi imkânlara sahip hale gelirken, iyi imkânlara sahip olmayan oldukça fazla sayıda çocuk bulunmaktadır. Bu anlamda, yaşam alanları sınırlı olan ve yeterli ölçüde haklarından faydalanamayan çocuklar için gerek yerel gerekse uluslararası program ve projeler ile kent içindeki çocuğa verilen haklar artırılmaya çalışılmaktadır. Kentte yaşayan her grup eşit haklara sahip olmalı ve çocukların ihtiyaçlarını

karşılacak uygun alanlar tasarlanmalıdır. Her çocuk huzurlu, güvenli, temiz ve mutlu olabileceği çevrelerde büyümeyi hak etmektedir. Ancak hızlı kentleşme ile birlikte yoğun ve çarpık yapılaşma kentlerdeki açık alanları azaltmış, otomobil bağımlılığına paralel şekilde trafik yükünün artması kentsel mekânları çocuklar için tehlikeli bir hale getirmiştir. Böylece kentler çocukların ihtiyaç ve gereksinimlerine cevap verememeye başlamış ve güvenli ortamlar sunmaktan uzaklaşmıştır. Bütün bunların sonucunda, günümüzde yaşayan çocuklar yaşadıkları konut ve yakın çevresinde yer alan sokakların, oyun alanlarının ve dış mekânların kendilerine sunduğu sosyal, fiziksel ve kültürel olanaklardan mahrum kalmaya başlamıştır. Bu durum aynı zamanda çocukların bedensel ve ruhsal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Bütün bu olumsuzlukları azaltmak amacıyla ortaya çıkan girişimlerin en önemlisi ise 1996 yılında yapılan Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansıdır (Habitat-2). Habitat-2 konferansında alınan kararlar doğrultusunda herkes için yaşanabilir kentler oluşturmayı amaçlayan 'Çocuk Dostu Kent' girişimleri başlatılmıştır. Çocuk dostu kent girişimleri, genç ve çocuk bireylerin her birine sosyal, din ve ırk ayrımı gözetmeksizin her birinin temel ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen ve yaşadıkları kent üzerinde söz sahibi olmayı, sürdürülebilir bir çevrede yaşama hakkını sağlamaya çalışan girişimlerin tümüdür. Bu girişimler incelendiğinde genel olarak gelişmiş ülkelerde daha çok faaliyet alanı bulunduğu görülmektedir. Çocukların katılımının sağlanması ile yeşil alan dokusu geliştirilmiş, artırılmış ve sokak dokusunun daha güvenli yerler haline getirilmesi için fiziksel çevrenin iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

Bu çerçevede, ülkemizde de daha yaşanabilir çocuk dostu kentler oluşturmak için çalışmalar yapılmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Çocuk dostu kentlerde, çocukların kendilerini tamamen güvende ve özgür hissedebilecekleri ve kentte yaşayan diğer insanlarla her açıdan eşit olacakları çevreler oluşturmak hedeflenmektedir.

Bu çalışmalar ile birlikte çocuğa verilen değerin arttığı ve çocuklara daha güvenli yaşam alanlarının sunulduğu görülmüştür. Çocuğun zihinsel ve psikolojik gelişimini artırıp, yaşlıları ile birlikte iletişim kurup sosyalleşebileceği alan miktarının artırılmaya çalışıldığı görülmüştür.

1.2. Çalışmanın Amacı

Hızlı ve çarpık kentleşmeyle birlikte otomobile olan bağımlılık artmış, çocuklar kent içinde güvenli bir şekilde hareket edemez hale gelmiş ve aileleri tarafından sınırlandırılmış zamanlarda diğer insanlardan izole edilmiş kentsel mekânlarda zaman geçirmeye zorlanmışlardır. Son yıllarda oldukça dikkat çekmeye başlayan bu sorunlar karşısında çocuk

dostu kentler kavramı ve girişimleri önem kazanmış ve ülkemizde de bu konuya yönelik çalışmalar artmaya başlamıştır. Özellikle, şehir planlama disiplini içinde, çocukların kentsel mekânda kendilerine ait yaşam alanları oluşturup tasarlamak önemli bir unsur haline gelmiştir. Bu nedenle, çocuk gelişiminin sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlamak ve çocuğa kendini daha değerli hissettirmek amacı ile kentsel mekânların çocukların ihtiyaçlarını dikkate alarak düzenlenmesine yönelik çalışmalar artmaya başlamıştır.

Bu çalışma, Konya kentindeki farklı yapıları çevre tasarımlarını çocuk dostu kent kavramı ve ölçütleri bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, fiziksel mekân ile çocukların arasındaki ilişkileri ele almak ve açık/oyun alanlarının çocuklar tarafından kullanımlarını değerlendirmek tezin temel hedefi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, çocuk dostu kent ölçütleri fiziksel mekânın kullanımı açısından ele alınarak Konya kentinden seçilen örneklem alanların karşılaştırmalı bir analizi yapılmıştır.

1.3. Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışmada çocuk, kent ve mekân kavramları temel alınarak bu anlamda yapılan araştırmalar ve güncel çalışmalar çerçevesinde çocuk gelişiminde mekânın ve çocuk dostu kentlerin önemi incelenmiştir. Bu bağlamda, tezin kuramsal bölümünde konuya ilişkin kavramsal tanımlara yer verilerek çocuğu etkileyen fiziksel ve psikolojik etkiler tartışılmıştır. Çalışmanın devamında, fiziksel mekân ile çocuk arasındaki ilişkiler ele alınarak, saha araştırması kapsamında örnek olarak seçilen bölgelerde karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Buradaki amaç, çocuk yaşam/oyun mekânlarının tasarım kriterlerini belirleyerek Konya kentinde farklı mekân kurgusuna sahip konut alanlarında bulunan açık yaşam/oyun alanlarının çocuklar tarafından kullanımlarını değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada seçilen örneklem alanlarda sokak/mahalle ölçeğinde çocuk dostu kent kriterleri kapsamında karşılaştırmalı bir analizi yapılmıştır.

Bu çalışma altı ayrı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, tezin öneminden, amacından ve kapsamından söz edilmiş, ikinci bölümünde ise tezin konusu ile ilgili kaynak araştırması sunulmuştur. Üçüncü bölümde tezin kuramsal ve kavramsal arka planını oluşturan kent, kentleşme, çocuk dostu kent ve kentleşme tanımları, çeşitli ülkelerde gerçekleştirilen çocuk dostu kent çalışmalarına yönelik yaklaşımlar incelenmiştir. Dördüncü bölümde tezin hazırlanmasında kullanılan materyal, yöntem belirtilmiştir. Beşinci bölümde ise Konya kentinin yerleşim alanlarını özelliklerinin zaman içindeki değişim süreci incelenmiş ve tezin amacına yönelik yapılan gözlem ve fotoğraflar ile birlikte her alanın değerlendirilmesi

yapılmıştır. Konya kenti üzerinde 4 farklı yerleşim özelliği gösteren 10 yerleşim alanının çocuk dostu kent özelliği gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla çocuklar ve ebeveynler ile birlikte anket görüşmesi yapılmış ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Altıncı ve son bölümde seçilen yerleşim alanları ile ilgili yapılan saha çalışması ve anket çalışmasının sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Bu bölümde çalışma konusuna dair yazında bulunan kaynaklara ve kısa değerlendirmelere yer verilmiştir. Literatür araştırması yapılırken, tezin konusuna ve amacına uygun olan çocuk dostu kentler ve çocuk dostu kent kriterleri bağlamında çocuk yaşam kalitesini artırmak amacıyla yapılmış olan çalışmalar üzerinde durulmuştur.

Parlak (2019) ‘‘Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi ve Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler’’ isimli yüksek lisans tezinde, yaşadığımız çevrenin çocuklar için daha yaşanabilir kılınması amacıyla çocuk hakları sözleşmesi incelemesi yapılmış ve kent ile ilişkisi bağlamında konulara yer verilmiştir. Çocuk dostu kentleşme kavramı adı altında Türkiye’de bu girişimin ortaya çıkış nedenleri incelenmiştir. Bu kapsamda hedeflere ve ölçütlere yer verilerek Türkiye’deki örnekler incelenmiştir.

Tandoğan (2011) ‘‘İstanbul’da Çocuk Dostu Kent İçin Açık Alan Planlama, Tasarım ve Yönetim İlkelerinin Oluşturulması’’ isimli doktora tezinde, kentin çocuk için yaşanılabilir bir yer haline getirilmesi gerekliliğini ele almıştır. Kentsel mekânda çocuk dostu çevrenin oluşturulması için açık alanlara ilişkin planlama, tasarım ve yönetim açısından gerekli kriterler ortaya koymuştur. Bu kriterler, İstanbul’da seçilen üç farklı alan üzerinde karşılaştırılmalı olarak incelenmiş, uygulama ve yöntemler ortaya konulmuştur.

Yazgan (2017) ‘‘İstanbul İlinde Esenler Çocuk Sokağı Örneğinin İncelenmesi’’ isimli yüksek lisans tezinde, çocuk dostu kentleşme önemi kapsamında, İstanbul Esenler çocuk sokağını örnek alıp, çevre, tasarım, mekân, gelişim ve katılım ilkeleri doğrultusunda incelemiştir. Esenler çocuk sokağını kullanıcı memnuniyeti bakımından değerlendirip, farklı bölgelerde de çocuk için mekân olgusunun yaygınlaştırılması üzerine değerlendirmeler yapmıştır.

Tekin (2010) ‘‘Kentsel Tasarımda Yeni Şehircilik Yaklaşımı ve Kadıköy Yeldeğirmeni Örneği’’ isimli yüksek lisans tezinde, kentsel tasarımda yeni şehircilik ilkeleri ve akıllı büyüme kapsamında kentlerin gelişimini ele almıştır. Çağdaş kentleşme özelliklerine vurgu yaparak, Türkiye’deki kentlerin günümüzdeki durumunu değerlendirip bölge, mahalle, sokak ve yapı adalarında kentsel tasarım ilkelerine göre en iyi modeli oluşturmak amaçlanmıştır.

Yılmaz (2015) ‘‘Kentsel Mekânların Yaşanabilirliğinin Çocuk ve Kent İlişkisi Yönünden İrdelenmesi; Sultangazi Örneği’’ isimli yüksek lisans tezinde, çocuklar için kentsel mekân gereksinimlerini İstanbul Sultangazi ilçesinde yaşanabilir kent kriterleri bağlamında

değerlendirmiştir. Çalışmada özellikle, çocuklar için yaşanabilir sokak tasarım kriterleri ele alınmıştır.

Güngör (2002) ‘‘Tarlabaşı Bölgesinde Yaşayan Çocukların Çevrelerini Algılaması ve Değerlendirmesi’’ isimli yüksek lisans tezinde, çocukların kentte yaşadığı problemleri Tarlabaşı bölgesinde ele almıştır. Çalışmada, uluslararası sözleşmelerde çocuk konusunun gelişimi tanımlanarak dünyada planlama ve uygulama süreçlerinde çocuk gözüyle ve çocuğun gereksinimlerini dikkate alan proje örnekleri verilmiştir.

Çukur (2003) ‘‘Türkiye’de Bir Öteki Olarak Çocuk ve Kent Planlamada Temsil Sorunsalı’’ isimli yüksek lisans tezinde, kentsel mekânda çocukların temsil alanlarını inceleyerek bir değerlendirme yapmıştır. Tezde, özellikle çocuğun mekân dışı ve mekânsal alanlardaki temsil durumu açıklanmıştır.

Ayataç ve Genç (2015) ‘‘Çocuk Gözüyle Esenler’’ isimli çalışmalarında, Esenlerde yaşayan çocuk-oyun, oyun-mekân ve çocuk-mekân ilişkisi bağlamında kentsel mekânların çocukların tarafından nasıl algılandığını ortaya koyabilmek amacıyla mahalle ölçeğinde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Evcil (2015) ‘‘Herkes İçin Tasarım Sokağı’’ isimli çalışmasında evrensel tasarım ilkelerini dikkate alarak Esenler Mahallesi’nin çocuklar tarafından kullanımını değerlendirmiştir. Esenler çocuk sokağının avantajlı ve dezavantajlı yönleri incelenmiştir.

Öktem ve Akpınar (2019) ‘‘Çocuk Dostu Şehirler: Lüleburgaz Örneği’’ isimli çalışmalarında çocuk dostu kent kavramı kapsamında Lüleburgaz ilçesinde yapılan projelere yönelik değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bunun için çocuk dostu kent kavramı tanımlanarak, tasarım ve yönetim açısından gerekli niteliklerin araştırılması yapılmıştır.

Sevinç ve Özer (2015) ‘‘Şehirdeki Açık Oyun Alanlarının Kullanım Yoğunluğu ve Erişilebilirlik Durumlarının İncelenmesi: İzmir Konak İlçesi Örneği’’ isimli çalışmasında İzmir-Konak ilçesini ele alarak, şehirlerdeki açık oyun alanlarının kullanım yoğunluğu ve erişilebilirliğine ilişkin analizler yapmışlardır. Çocuk parkları ve açık oyun alanları incelenerek benzer ulaşım imkânlarına sahip olan üç adet çocuk oyun alanı örneklem alan olarak belirlenmiştir. Seçilen bu açık alanların mevcut durumu ortaya konularak çevresel durum analizleri yapılmıştır.

Erkan (2015) “1.Uluslararası Çocukların Şehri Kongresinde” yapmış olduğu çalışmada çocuk için daha yaşanabilir bir mahalle tasarımının nasıl olması gerektiğine ilişkin, Marmara Birliği'nin yapmış olduğu çalıştaylarda genel olarak belirlenen sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir. Mekânsal ve sosyal sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Aydoğan ve İlke (2016) “Çocuk Dostu Kentler” isimli bildirimlerinde çocuk dostu kentleri irdemiş ve bir kentin nasıl çocuk dostu olabileceğinin yanıtını aramışlardır. Çalışmada, çocukların kent içinde sağlık ve eğitim hizmetlerini yeterli derecede alması, cadde ve sokaklarda tek başına rahat bir şekilde yürümesi, arkadaşları ile oyun oynayıp yeterli yeşil alana sahip olması gerekliliklerinden bahsedilmiştir. Bu bağlamda, İtalya Fano örneği üzerinden değerlendirilmeler yapılmıştır.

Tandoğan (2014) “Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar” isimli makalesinde çocuk için daha yaşanabilir mekânlar üretme çerçevesinde Dünyada gerçekleştirilen uygulamalar üzerinde durmuştur. Sokak tasarımları için yapılmış ‘woonerf’ ve ‘home zone’ uygulamalarının çocuklar için daha güvenli mekânlar oluşturmada gerekliliğinden bahsedilmiştir.

Özbay (2019) “Çocuk Hakları Perspektifinden Hızlı ve Çarpık Kentleşmenin Sonuçlarının Çocuk Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi” isimli makalesinde çarpık kentleşme ile gelişen gecekondulaşma, yetersiz beslenme, sağlık hizmetleri ve temiz suyun sağlanamaması gibi sorunlar çocuğun çocuk hakları sözleşmesinde belirlenen haklarının yaşama geçmesini engellediği için kent içinde çocukların yaşam kalitesini düşürdüğü hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

Kaypak (2018) “Çocuk Hakları ve Çocuk Dostu Kentler” isimli makalesinde çocuk haklarının gerçekleşmesi açısından çocuk dostu kentler bağlamında inceleme yapmıştır. ‘Kentin çocuk dostu olabilmesi için; kentli yetişkinlerin sahip olduğu temel hak ve hizmetlerden yararlanabilmeli, hatta öncelikleri de olabilmeli, kötülük ve çeşitli tehlikelerden korunmuş güvenli bir kentsel çevrede yaşayabilmeli, açık mekânlarda güvenli bir şekilde oyun oynayabilmeli, arkadaşlarıyla buluşabilmeli, paylaşımda bulunabilmeli ve böylece başka çocuklarla birlikte öğrenebilmelidir’.

Appleyard (1981) “At Home in the Zone” isimli çalışmada Londra’da daha yaşanabilir sokaklar yaratmak amacıyla ‘home zone’ ve ‘woonerf’ düzenlemeleri hakkında incelemelerde bulunmuştur. Model aldığı sokak üzerinde kriterler belirlemiş, çocuk, yaya

sağlık ve güvenliğini sağlamak amacı ile düzenlemeler yapmıştır. 1949'dan bu yana New York'ta okul çevrelerinde yetersiz oyun alanlarının olduğunu ve 2003 yılına kadar neredeyse 500 oyun sokakları tasarlandığını belirtmiştir.

Barlett (2002) "Building Better Cities with Children and Youth" isimli çalışmasında, kentsel çevrenin çocuklar için hangi olumsuzluklara neden olduğu durumlar üzerinde durmuştur. Kentleşmenin getirdiği olumsuzlukları ve çocuk yoksulluğunun etkisiyle birlikte kentsel yoksulluğu oluşturan durumları ele almıştır. Bu kritik kentsel sorunlarla nasıl baş edilebileceği hakkında çözüm yolları aramıştır. Bunun için çocuk dostu şehirler girişimini çözüm yolu olarak ele almıştır. Çocuk dostu şehirler çocuk yaşamı için onun hak ve özgürlüklerini koruyan, çocuk yaşam standartlarını geliştirmeye odaklanan bu kavramı desteklemektedir.

Collarte (2012) "The Woonerf Concept Rethinking a Residential Street in Somerville" isimli çalışmasında, Somerville'yi yeniden yaya odaklı ve yüksek yaşam standartlı bir bölge olması için yapılan düzenlemeleri ele almıştır. Çalışmada, woonerf'in uygulanması gerektiğine dair gerekçeler ortaya konularak bir woonerf sokağının tasarlanması için gereken unsurlar belirlenmiş ve Amerika'da Cambridge'de uygulanan woonerf uygulamalarına yer verilmiştir.

Corsi (2002) "The Child Friendly Cities Initiative in Italy" isimli makalesinde İtalya'da başlayan çocuk dostu şehirler girişimini ele almıştır. Çalışmada, çocuk dostu kentleşme girişiminde çocuk katılımının önemine, hükümetlerin çocuk hakları konusunda önemli role sahip olması gerektiğine ve kentlerde çocuk görüşlerinin dikkate alınması gerektiğinin önemine vurgu yapılmıştır.

Gill (2015) "Hackney Play Streets Evaluation Report" isimli raporunda tamamen gönüllülük esas alınarak yapılmış çocuklar için daha iyi yaşam alanları oluşturmak amacıyla uygulanan bir projeyi ele almıştır. Proje kapsamında çocuk oyun alanları oluşturmak temel ihtiyaçtır.

Jacobs (1993) "Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı" isimli kitabında iyi kullanılan bir şehir sokağının emniyetli olduğunu, boş bir sokağın ise emniyetsiz ve güvensiz olduğunu belirtmektedir. Sokağın daha yaşanabilir ve güvenli olması için üç temel özelliğinden bahseder. Bu kitabında Jacobs, çocuk dostu kentler oluşturmak için neler yapılması gerektiğine yönelik önemli tespitlerde bulunmuştur.

Kiss (2005) ‘‘Kid Street Scan’’ isimli raporunda çocukların sokak kullanımını araştırmış ve sokakları daha güvenli hale getirmek ve kavşakların çocuklar tarafından daha güvenli bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak amacıyla bir rehber oluşturmuştur.

Riggio (2002) ‘‘Child Friendly Cities’’ isimli çalışmasında dünyadaki çocuk dostu kent girişimleri ve çocuk dostu kentler elde etmek için yapılan çalışmalar üzerinde durmuştur. Gelişmiş ülkelerde çocuk katılımını incelediğinde daha çok açık yeşil mekânların ve park alanlarının geliştirilmesi, yapılı fiziksel çevrenin iyileştirilmesine önem verilmiş olmakla birlikte sokak güvenliğinin sağlanmasına yönelik uygulamaların gerçekleştiği görülmüştür.

Gleeson, B. ve Sipe, N. (2006) ‘‘Creating Child Friendly Cities Reinstating Kids in the city’’ isimli kitaplarında kentlerde çocukların yaşadıkları sorunları eleştirel bir bakış açısı ile ele almışlardır. Bu bağlamda, kitapta yer alan bölümlerde batı ülkelerinde çocuk dostu kentler için politikalar ve stratejilerin neler olabileceğine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

3. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARKA PLAN

Tezin bu bölümünde ilk olarak çocuk ve kent ile ilgili temel kavramlar ortaya konulduktan sonra çocuk dostu kent girişimleri hakkında bilgi verilmiş ve çeşitli ülkelerde yapılan çocuk dostu kent uygulamaları incelenmiştir.

3.1. Temel Kavramlar

Bu bölümde çocuk, kent ve çocuk dostu kentleşmeye yönelik kavramların tanımları yapılmaktadır.

3.1.1. Kent ve kentleşme tanımları

Kent, içinde belirli bir nüfus potansiyeline sahip olan karmaşık yapı ve işlevleri bünyesinde bulunduran bir oluşumdur. Bireylerin yaşam alanlarını oluşturur. Bu yaşam alanları kırsal alanları da bünyesine katarak gelişen çalışma, eğlence, zaman geçirme, dinlenme fonksiyonları gibi insanların nasıl zaman geçireceğini planladığı ürettikleri ve tükettikleri mekânlar bütünüdür (Hayta, 2016).

Sözlük anlamı olarak kent, bir yerleşme biçimi ve bir topluluk türüdür. Kavram hakkında birçok araştırmanın farklı tanımları bulunmaktadır. Tekeli'ye (2011) göre kent; tarımsal olmayan üretimin gelişen teknolojiler sayesinde yapıldığı, üretim ve tüketimin teknoloji sayesinde kontrol edildiği, nüfus yoğunluğunun ve bütünleşmenin yaygın olarak bulunduğu yerleşimlerdir. Bir başka deyişle kent, tarımsal olmayan üretim ile birlikte, tarımsal ve tarım dışı üretim dağıtımının gelişen teknolojik seviyeler sayesinde kontrol fonksiyonlarının büyüklük ve heterojenlik düzeylerine ulaşan yerleşim birimleridir (Kıray, 1998). Keleş'e (1980) göre ise kent, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve içinde barındırdığı toplumun gereksinimlerini karşılayan, çok az kişinin de tarımsal uğraşlarda bulunduğu, nüfus yoğunluğu açısından köylerden daha büyük ve küçük komşuluk birimlerinin bulunduğu yerleşme biçimidir.

Kentleşme ise, ülkemizde özellikle 1950'li yıllardan itibaren ortaya çıkmış ve hızlı büyümeyle birlikte günümüze kadar gelmiştir. Kaynağını kırsal alanın etkili faktörlerinden almış ve kentlerin çekim güçleriyle birlikte nüfusunun da artmasıyla kentleşme süreci hız kazanmıştır (Işık, 2005).

Keleş'e (1995) göre kentleşme sadece bir nüfus hareketliliği değildir. Sanayileşme ve ekonomik gelişmelerin artmasıyla günümüz kentlerini oluşturan toplum yapısında uzlaşma ve

işbölümünü oluşturan, insanların davranışlarını her kente özgü değişimlere göre oluşan nüfus bütünlüğü olarak tanımlar. Tekeli'nin de bahsettiği üzere kentleşme toplumsal değişim sürecidir ve kültür değişimidir.

Kent kültürü olarak adlandırılan değerler, tutumlar ve davranışların bireyler tarafından benimsenmesi kentleşmeyi oluşturmaktadır (Tekeli, 2011). Tekeli kentleşmeyi tanımlamak için toplumsal kuruluşlardaki önemli dört temel öğeyi ele almıştır. Bunlardan ilki insanların belli bir noktaya yerleşmesiyle başlar, yerleşmelerin başlamasıyla kentler doğar daha sonra sanayi kentleri ortaya çıkar ve sanayi kentinin aşılıp metropolleşmeye doğru ilerlemesiyle kentleşme olgusu ortaya çıkmaktadır.

3.1.2. Çocuk ve kent

Genel bir ifade ile 18 yaşından küçük her bir birey çocuk olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası tanımlarda da 0-18 yaş arasındaki her birey çocuktur. Çocuğun günümüze gelene kadarki sürecinde birçok tanımı ortaya çıkmıştır. Geçmiş zamanlarda çocuğa verilen önemin az olduğu kadar değeri açısından da herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ancak çocuğu ve çocuk haklarını tanımlayan bir belge ilk defa Birleşmiş Milletler Kurumu tarafından 1989 yılında ortaya konulmuştur (Parlak, 2019).

Çocuklar kent içinde oldukça önemli bir çoğunluğa sahiptir, ancak kent içinde yapılan ya da düzenlenen siyasi, toplumsal, fiziksel, ekonomik tüm planlarda göz ardı edilerek dikkate alınmayan dezavantajlı gruplar içindedir. Oysaki kentte yaşayan her bir bireyin o kentten hakkı olduğu gibi kent üzerinde çocukların da bazı temel hakları bulunmaktadır. Çocuklar da diğer bireyler gibi temel hak ve özgürlüklerden faydalanabilmeli, sokaklarda rahat bir şekilde yürüyebilmeli, kötülüklerden ve tehlikelerden korunmuş güvenli ortamlarda arkadaşlarıyla oyun oynayabilmelidir (Birol, 2009).

3.1.3. Kentsel mekânda çocuk

Kentsel mekânda çocuğun yerini değerlendirmeden önce çocuğun kendini tanıdığı kendini geliştirmeye başladığı ilk mekân olan evi ele almak gerekmektedir. Bir çocuğun ilk tanıdığı mekân evdir. İlk oyun alanı, ilk kendini tanıdığı evre ve ilk kez hayal kurmaya başladığı mekân kendi evidir. Daha sonra çocuğun büyümesiyle dış mekâna olan ilgisi artar ve yaşadığı çevreyi tanımak ister. Bunun için evden sonra ilk çıktığı mekân sokağıdır. Sokakta oyuna başlar, insanları tanır ve yaşadığı mekâna olan güveni arttıkça daha geniş çevrede mahallesini tanır, komşularını tanır ve arkadaşlık ilişkilerini gerçekleştirir. Çevresi ve mekân

ilişkisi geliştikçe de artık çocuk kenti tanımaya başlar (Gehl, 1987). Bu başlık altında, çocuğun kenti algılama biçimi ve kentsel mekânlardaki kavramlar çocuk gözüyle ele alınmaktadır.

- **Konut ve yakın çevre**

Kentsel çevrede mekân, çocuğa oyun yoluyla öğretici olmalıdır. Çocuk gündelik hayatında çevresindeki mekânı fark etmeden mimariyi ve temel öğelerini öğrenebilmelidir (Biol, 2009). Çocuk davranışının içinde bulunduğu psiko-sosyal ortam ve mekân tarafından şekillendiği ispat edilmiştir. Mekânların çocuk üzerinde olumlu ve olumsuz özelliklerinin bulunduğu da kanıtlanmış bir gerçektir. Kötü tasarlanmış ya da tasarım olmadan girilen kötü özellikteki bir mekân çocuğu gergin ve çekingen bir yapıya sokarken, tasarımı iyi yapılmış bir mekânın da çocuğun algı ve bilişsel gelişimini hızlandırdığından söz edilebilmektedir (Wicker, Bechtel 1982'den akt., Yılmaz, 2015).

Çocuk için evi ve yakın çevresinin tanımlı olması oldukça önemlidir. Çünkü çocuğun çevresini tanımaya başladığı ilk mekânlar burasıdır. Çocuk ilk kez evden çıkar ve yakın çevresini gözlemler, bu kavramlar aslında çocuğun başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Çevresini ne kadar iyi ve güzel bir şekilde tanırsa algısı da o yönde gelişecektir. İlerleyen yaşlarında okula gitmesi gereken çocuğun evi ile okulu birbiri ile ilişkili tasarlanmalıdır. Evden çıktıktan sonra okula gideceği mesafenin yürünebilir ve güvenli olması gerekmektedir (Gehl, 1987).

- **Sokak**

Kamusal mekân olarak sokak, çevresinde yaşayan insanların birbiri ile etkileşim içinde olduğu kentlerin en küçük mekânlarıdır. Bir sokak yaşayan bir çevreye sahip olmalıdır. Kamusal mekân kimliğini kaybetmemeli, güvenli, farklı fonksiyonları bir arada buldurmalıdır. Yine sokak, çocuklar için onların çevresi ile iletişim kurup oyunlar oynaması açısından oldukça büyük öneme sahiptir (Jacobs, 1993). Çocuk güvenliği için ulaşım açısından oldukça dikkatli, çocuğu ve yayayı ön planda tutan tasarımlar yapılmalıdır.

- **Mahalle**

Mahalleler sosyal açıdan çocuklar için bol aktivite alanına sahip ve yakın çevresindeki insanlar ile iletişime geçebileceği mekânlardır. Geçmişten günümüze kadar mahallelerin değişimine bakılacak olursa, günümüz mahallelerinin eski sosyal niteliğini kaybetmeye başladığı görülmektedir. Sosyal etkileşimin en fazla yaşandığı mahallelerde günümüz çocukları

ne yazık ki bu hissi çok fazla hissedememektedir. Evlerin içlerinde hapis kalmaktadırlar (Biol, 2009).

- **Park**

Parklar tüm yaş gruplarındaki çocukların hayal güçlerini, yeteneklerini keşfetmeleri için olanaklar sağlar. Özellikle evlerinin yakınında hemen ulaşabileceği bir oyun alanının bulunması kendini geliştirme ve yetkinliğini artırma konusunda da çocuk için gelişim sağlar. Çocuk oyun alanları onların iletişimini artıracak nitelikte ve kullanımının rahat olacağı şekilde tasarlanmalıdır (Yılmaz, 2015).

3.1.4. Çocuk hakları

En temel ifade ile çocuk hakları, çocukların insan haklarıdır. Cinsiyeti, ırkı, yaşı, sosyal ve maddi durumu, doğduğu yer ne olursa olsun her insanın hakkı olduğu gibi çocukların da hakları mevcuttur. Bu hakların bütünü çocuk hakları sözleşmesi ile uluslararası şekilde kanunlar ile koruma altına alınmıştır. BM'in çocuk hakları sözleşmesi, çocukların savunmasız olmaları nedeniyle destek ve özel korumaya ihtiyacı olduklarını belirtir (URL 1).

Çocuk hakları yasaların belirlemiş olduğu ya da ahlaki olarak dünyadaki bütün çocukların doğdukları andan itibaren sahip oldukları yaşama, barınma, sağlık, eğitim, psikolojik ve fiziksel sömürülere karşı koruma haklarının bütününe kapsamaktadır (Akyüz, 2001). 20. yüzyılın başlarında çocukların yetişkin insanlardan farklı olarak bazı temel hakları olduğu olgusu ortaya çıkmış ve farklı hükümetler tarafından farklı hareketler ortaya çıkmıştır (Kaypak, 2018). Özellikle dünya savaşlarının ardından çocukların psikolojik ve fiziksel açıdan daha fazla etkilenmesiyle, BM çocukların ekstra koruma ve özene ilgi duyması gerekliliğini ele alarak 1989'da çocuk hakları sözleşmesine giden yol açılmıştır. Bu sözleşmeye göre BM çocuk haklarını 54 madde ile belirtmiştir ve dört ana temel konu üzerine kurulmuştur. Bu temel unsurlar;

- Çocuklar ayrımcılığa maruz kalmamalıdır (Madde 2).
- Çocukları etkileyen her kararda çocukların çıkarları en önemli düşünce olmalıdır (Madde 3).
- Çocukların sağ kalma ve sağlıklı şekilde gelişme hakkı vardır (Madde 6).

- Çocukların kendilerini etkileyen konularda düşüncelerinin dikkate alınması hakkı vardır (Madde 12).

3.2. Çocuk Dostu Kent ve Kentleşme Girişimleri

'Çocuk dostu kent' kavramı, farklı kentler içinde yaşayan çocukların gelecekte de o kentler üzerinde söz sahibinin olacağı, çocuğun sosyal ve fiziki gelişimini destekleyeceği özelliklere sahip olan kentlerdir (Öktem ve Akpınar, 2019). Bir çocuğun hakkı için her şeyi yapabilecek ve kendini çocuğa adanmış şehir ya da yerel yönetim sistemleri çocuk dostu kentleri oluşturmaktadır. Bu şehirler çocukların haklarını uygulamada politikalara, yasalara ve bütçelere yansıtma, yerel seviyelerde ise çocuk haklarına dair sözleşmelerin madde bulmuş halidir. Çocuk dostu kent kavramı, çocuk dostu şehir girişi adı altında ortaya çıkmış ve bu amaç doğrultusunda toplulukları ve yerel yönetimleri kapsayan bir sistemdir (Yazgan, 2017).

Çocuk dostu kent girişi; Habitat II konferansında alınan kararlar doğrultusunda sağlıklı bir çevre, çocuk refahını ön planda tutmak ve iyi yönetişime sahip olan toplumlar yaratmak için 1996 yılında ortaya çıkan bir olgudur. Hızlı kentleşmeye karşıt olarak ortaya çıkmıştır ve çocukların kentsel mekân içinde daha yaşanabilir alanlara sahip olması amacıyla hükümetler çocuk dostu kentleşme girişimlerine adım atmıştır (Tandoğan, 2011).

3.2.1. Çocuk hakları sözleşmesi

Her çocuğun hakları vardır ve bu haklar ulusal ve uluslararası düzeyde yasal bir çerçeveye sahiptir. Bu yasal çerçeve sayesinde çocuk dostu kentlerin oluşabilmesindeki en önemli temel dayanak çocuk hakları sözleşmesi olmuştur. BM Genel Kurulu 1959 yılında çocukların daha iyi yaşam şartlarına, daha iyi eğitim, sağlık ve beslenmeye sahip olmaları açısından Çocuk Hakları Bildirisini kabul etmiştir. Dünyadaki neredeyse tüm ülkeler 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesini yürütmeyi kabul etmiştir. Türkiye de Çocuk Hakları Sözleşmesini 1990 yılında imzalamış ve 1995 yılında yürürlüğe koyarak çocukların temel haklarını benimsediği göstermiştir (Özbay, 2019)

Çocuk haklarına dair sözleşmedeki haklar her ne kadar insan hakları sözleşmesine benzese de, büyüme sürecinde olan çocuğun korunma ihtiyacı gibi bazı farklı temel ihtiyaçlarından dolayı daha kapsamlı bir sözleşmedir. Bu sözleşme sosyal, ekonomik, kültürel, sivil haklar olduğu gibi insancıl hukuku da kapsayan, sadece çocukları ilgilendiren uluslararası insan haklarını da kapsayan ilk araçtır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin dört temel ilkesi bulunmaktadır. Bunlar;

- Ayrımcılık Yapmama: Dini, ırkı, cinsiyeti, kültürleri ne olursa olsun her çocuk eşit haklara sahiptir.
- Çocuğun Üstün Yararı: Çocukları etkileyebilecek fiziksel ya da psikolojik kararların her birinin önceliği çocuğa sağladığı fayda miktarına önem vermektir. Öncelik çocuğun faydasıdır.
- Çocuğun varlığını ve gelişimini sürdürmesini sağlama: Her çocuğun yaşamaya hakkı vardır. Çocuklara gelişimlerini ve potansiyellerini gerçekleştirebilecekleri her fırsatın tanınması gerekmektedir.
- Katılım: Her çocuğun bazı durumlarda kendi kararlarını kendilerinin vermesi gerekliliği vardır ve kendilerini etkileyecek her durumda kendilerine danışılması gerekmektedir (Unicef, 2020).

3.2.2. Çocuk dostu kentleri geliştirme süreci

1970'li yıllarda Kevin Lynch'in yapmış olduğu 'Kentlerde Büyüme' adlı çalışma ilk defa çocuk dostu kent projelerini başlatmıştır. 1991 yılında ise çocuk hakları sözleşmesinin kabul edilmesiyle birlikte, İtalya'nın küçük bir kenti olan Fano'da Çocukların Şehri Projesi başlatılmıştır (Özservet, 2016). 1994 yılında ise Kevin Lynch'in 'Kentlerde Büyüme' adlı çalışmasına atıfta bulunarak birçok farklı ülkelerde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Günümüzdeki Çocuk Dostu Kent kavramı hızlı kentleşmeye karşıt olarak çocuklar için daha yaşanabilir mekânlar üretmek için ortaya çıkmıştır. 1992 yılında 'Yerel Gündem 21' eylem planı ile çocukların ve gençlerin sürdürülebilir kalkınma rolü üzerinde durulmuştur. Bu girişim daha kapsamlı olarak 1996 yılında UN-Habitat ve Unicef tarafından başlatılmıştır. Zaman içinde giderek yaygınlaşan çocuk dostu kent girişiminin daha iyi yönetilebilmesi için İtalya'nın Florensa şehrinde Çocuk Dostu Şehri sekretaryası kurulmuştur. Bu sekretarya toplumların daha nitelikli çocuk dostu şehirler kurabilmeleri için eylem planları hazırlamıştır (Corsi, 2002).

Çocuk Dostu Kentleri Geliştirme sürecinin dokuz temel ilkesi bulunmaktadır;

1. Çocukların Katılımı: Çocukları ilgilendiren konularda onların fikirlerini almak, onları dinleyerek aktif katılımlarının sağlamaktır.
2. Çocuk Dostu Yasal Çerçeve: Çocukların haklarını koruyacak yasaları oluşturmak ve sürekliliğini koruyacak düzenli bir çerçeveye bağlı kalmaktır.

3. Kent Çapında Çocuk Hakları Stratejisi: Çocuk hakları sözleşmesini temel alarak, çocuk dostu kentleri destekleyen kurumlar oluşturmak.
4. Çocuk Hakları Birimi ve Koordinasyon: Yerel hükümetler içinde çocukların bakış açısına göre birimler geliştirmek ve her birim içinde koordinasyonu sağlamak.
5. Çocuk Politikalarının Etkisinin Değerlendirilmesi: Sistematik bir çerçeve ile uygulamaların, kanunların ve siyasetin çocuklar üzerindeki her etkisini uygulama boyunca ve sonrasında sürekli değerlendirmek.
6. Çocuk Bütçesi: Yönetimlerin çocuklar için yeterli kaynak ve bütçeyi sağlamak
7. Kentlerdeki Çocukların Durumu Üzerine Rapor: Çocukların kent raporları üzerinde düzenli bir şekilde durumları ve hakları ile ilgili yeterli denetimleri yapmak.
8. Çocuk Haklarını Bilinir Kılmak: Tüm yetişkinleri ve çocukları, çocuk hakları konusunda bilinçlendirmek.
9. Çocuklara Yönelik Bağımsız Hukuksal ve Gönüllü Kuruluşlar: Çocuk haklarını gerçekleştirmek için sivil toplum kuruluşlarını desteklemek ve bağımsız insan hakları birimleri geliştirmektir (URL 2).

Türkiye’de çocuklar için yapılan çalışmalara ve aktivitelere bakıldığında Çocuk Dostu Kent projelerinin ön planda olduğu görülmektedir. 2006-2010 dönemini kapsayan ülke eylem planı çerçevesinde ve Unicef’in aracılığı ile ülkemizin 12 ayrı kentinde çocuk dostu kent girişimi başlatılmıştır. Bu girişim günlük yaşamda çocukların hak ve özgürlüklerini koruyan ve yaşatan bir yerel yönetim sistemi olarak tanımlanmaktadır. Kent üzerindeki olumlu gelişmeler ile kentsel mekânın çocuk için daha yaşanabilir bir yer haline dönüştürülmesi çabalarının da bu girişimin bir parçası olması gerekliliği vurgulanmaktadır (Tandoğan, 2014). Ama çocuk dostu kent girişimi uygulamasında yerel hükümetler sadece çocuk hakları konusuna önem vermekte ve daha çok bu konu üzerinde farkındalığı artırmaya çalışmakta, kent üzerinde sadece çocuğun mekânsal durumunu analiz edip iyileştirme çalışmasından öteye gidememektedir. Kentsel mekân içinde sadece çocuğa oyun alanı ve çocuk park alanları yapmak yeterli değildir. Tüm kamusal alanların çocuk ile uyumlu olmasını sağlamak, çocuğu ilgilendiren tüm konularda onun düşüncelerine başvurmak gerekmektedir. Bu doğrultuda, kent planlama sürecine çocuğun dâhil edilmesine ilişkin yeterli çalışmalar bulunmamaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

Dünyadaki çocuk dostu kent girişimlerine bakıldığında ise daha çok gelişmiş ülkelerde özellikle çocuk katılımının sağlanması ile açık yeşil mekânların ve park alanlarının geliştirilmesi, yapıları fiziksel çevrenin iyileştirilmesine önem verilmekle birlikte sokak

güvenliğinin sağlanmasına yönelik uygulamaların gerçekleştiği görülmektedir. Bu tarz girişimlerde çocukların özerk bir vatandaş olarak topluma, planlamaya ve tasarım sürecine katılımının sağlanması gerçekleşmektedir. Gelişmekte ve gelişmemiş ülkelerde ise bu tarzda katılım görülmemektedir. Çünkü bu ülkelerde daha çok çocukların temel yeme içme ve barınma haklarının sağlanmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir (Riggio, 2002).

Günümüzde Unicef işbirliği ile yaklaşık 30 ayrı ülkede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi bulunmaktadır. Bu girişimlerden en önemlileri Fransa'da 231 belediyede İspanya'da 170 belediyede, Türkiye'de 150 belediyede, Avusturya'da 143 belediyede oluşturulan çocuk dostu olma çabalarıdır (Unicef, 2020).

3.2.3. Çocuk dostu kentlerin tasarım ilkeleri ve hedefleri

Çocuk dostu kentlerde çocukların haklarının izlenen bütün politika, bütçe, yasa ve programlara yansıtılması hedeflenmektedir. Çocuk dostu bir kentte tüm çocuklar kent yönetiminde aktif bir şekilde yer almalı, çocukların fikirleri yönetimler tarafından önemsenmeli ve uygulanacak politikalar bu yönde olmalıdır. Bunun için çocukların iyi hallerinin gözetilmesi açısından öncelik gösterilmesi gereken bazı hedefler bulunmaktadır (Öktem ve Akpınar, 2019). Bunlar;

- Temel hizmetleri alabilmek,
- İhtiyacı olduğu yeşil mekânlara sahip olmak,
- Sosyalleşme ve kültürel aktivitesini artırmak adına çeşitli etkinliklere katılmak,
- Diğer çocuklar arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin, kentin eşit vatandaşı olarak her hizmete erişime sahip olmak,
- Sokakta, caddede ve evine yakın çevrelerde tek başına güvenli bir biçimde yürümek,
- Arkadaşları ile birlikte oyun oynamak.

Unicef'e göre yine Çocuk Dostu Kentleşme girişimine dâhil olacak kentlerin çocuklar için belirli standartları sağlamış olmaları gerekmektedir. Bu standartlar;

- Güven ve huzurlu olup, sömürü, şiddet ve istismardan korunmak,
- Temel hizmetlere erişebilmek,
- Yaşama güzel başlangıç yapabilmek, sağlıklı bir biçimde yetişmek,
- Arkadaş edinecek oyun alanlarına sahip olmak ve eğlenmek,
- Sosyal, kültürel, kentsel ve aile yaşamına katılabilmek,

- Yeteneklerini geliştirme imkânına sahip olabilmek,
- Fikirlerini açık bir şekilde ifade edebilmek,
- Bitki ve hayvanların olduğu kirletilmemiş çevrelere sahip olabilmek,
- Herhangi bir ayırım yaşatmaksızın adil bir yaşam şansına sahip olmaktır.

Bir kentin çocuk dostu olarak kabul edilebilmesi için sahip olması gerektiği bazı önemli ölçütler de bulunmaktadır. Bu ölçütler tüm çocukların doğduğu andan itibaren sahip olduğu ve mutlaka kullanma zorunluluğunda olduğu haklara dayanmaktadır. Bu hakları çocukların kullanmadığı bir kentin çocuk dostu olduğu söylenememektedir (Unicef, 2020).

3.2.3.1. Her türlü şiddet ve istismardan korunma

Çocuğa karşı uygulanan her şiddet onun psikolojik ve fiziksel sağlığını en derin şekilde etkilemektedir. Çocuklara uygulanan cinsel şiddet ise daha yeni aydınlanmaya başlayan bir durumdur. Uygulanan cinsel şiddet ve istismar uzun süreli travmatik etkilere neden olmakla birlikte, çocuğun hayatının geri kalan kısmında bir yara olarak kalmaktadır. Unicef çocuğa karşı şiddeti izleme kılavuzunda çocuğa karşı şiddeti istismarı, çocuğun sağlığı, yaşamı bakımından olumsuz şekilde sonuçlanabilecek her türlü durumu göz önüne almaktadır (Unicef, 2013). Çizelge 3.1’de çocuğa karşı şiddet oluşturan öğeler görülmektedir.

Çizelge 3.1 Çocuğa karşı şiddet içeren öğeler (Unicef, 2013)

Kasıtlı Güç Kullanımı	Tehdit ya da Fiili Güç	Bir kişi ya da Bir grup Tarafından	Fiili veya Potansiyel Zarar
Fiziksel	Yazılı	Anne-baba	Fiziksel
Ekonomik	Sözel	Geniş aile Üyeleri	Zihinsel
Siyasi	Duygusal	Arkadaşlar	Duygusal
Sosyal	Sosyal	Toplum genelinde	Bilişsel
Kültürel		Bakım Sağlayanlar	Sosyal
Cinsel		Eğitim verenler	
		Hizmet sağlayıcılar	

3.2.3.2. Barınma, eğitim, sağlık ve altyapı hizmetlerine erişim

Dünya üzerinde yaşayan insanların altyapı hizmetlerine erişimi eşit ve konforlu bir şekilde sağlanmalıdır. Özellikle çocukların bu tarz hizmetlere erişim imkânı en yüksek seviyede tutulmalıdır. Çünkü çocuklar bir toplum yapısının en zayıf ve en ihtiyaç sahibi olan gruplarıdır. Çocuklardan bu altyapı desteğini hükümetlerin ve yerel yönetimlerin esirgmeden hizmete sunması gerekmektedir. Toplumların geleceğini belirleyecek olan çocukların iyi eğitim alması, barınma sıkıntısı çekmeden ve sağlık hizmetlerine yeterli erişimlerinin sağlanması en doğal haklarından (Unicef, 2004). Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde ne yazık ki çocuklar altyapı hizmetlerinden yoksun bir şekilde hayatlarını sürdürmektedir.

3.2.3.3. Kentin diğer yaşayanları ile aynı haklara sahip olma

Kent içinde yaşayan her insan gibi çocukların da diğer tüm kent sakinleri ile eşit haklara sahip olması beklenir. Kent kapsamında her çocuk, yetişkin insanlardan alt seviyede sayılmamalı, kendilerini ilgilendiren her konuya aktif olarak katılmalıdır. Kent yönetimindeki diğer insanlar tarafından eşit bakış açılarıyla çocukların görüşlerine de yer verilmelidir. Çocuk henüz bu haklara sahip olduğunu bilmediği için yetişkinler tarafından yeterli bilgilendirme yapılmalı ve kendisinin çok değerli olduğu hissettirilmelidir (Kaypak, 2018).

3.2.3.4. Toplumsal çerçevede uygulanan bütün çeşitli etkinliklere katılabilme

Çocuklar kendilerini yetişkin insanlar gibi görmek, yetişkinlerin kullandığı ortak kullanım alanları ve kamusal mekânlarda kendilerine yer bulabilmek istemektedirler (Özservet, 2014). Çocuk Hakları Sözleşmesinin 31.maddesine göre her çocuk boş zamanlarında dinlenme, eğlenme, sosyal ve kültürel etkinliklere katılabilme haklarına sahiptir. Çocuk dostu kentlerde bu hakların olmaması düşünülmez. Bu nedenle, çocuk alanlarının sadece çocuklar arasında değil, çocukların yetişkinler ile birlikte sosyal ve kültürel yaşama katılabilecek farklı etkinliklerde bulunabilme imkânlarını sunabilmeleri gerekmektedir. Bu hakların çocukların psikolojik ve fiziksel gelişimleri açısından önemli olması nedeniyle, çocuk dostu kentler yaratıp bu hakların çocuklar tarafından kullanılmasını sağlamak gerekmektedir (Parlak, 2019).

3.2.3.5. Yeterli miktarda yeşil mekânlara sahip olma

Çocuk dostu kentleri oluşturmak için temel hedeflerden birisi de, çocuklar için temiz ve yaşanabilir bir çevre yaratmak, temiz hava ve su kullanabilmeyi sağlayıp, hayvanları tanınmasını teşvik ederek yeşil alanlarda zaman geçirmesini sağlamaktır. Çocuğun çevresinde doğal

ögelerin bulunması, evreni tanıyabilmesi, kendisini tanıyabilmesi, üreticiliğe ve yaratıcılığa yönelebilmesi, ergenlik dönemi zamanlarında zor ve sıkıntılı geçirdiği dönemleri en sağlıklı şekilde geçirebilmesi, dolayısı ile ruhsal sağlığını koruyabilmesi adına yeşil ve sürdürülebilir doğal çevre ögeleri oldukça önemlidir (Tandoğan, 2014).

Çocukların olduğu gibi ebeveynlerin de sürdürülebilir bir geleceğe sahip olma imkânı olmalıdır. Her bir birey, çocuklar gibi temiz bir çevrede yaşamayı, gelecek nesillere sürdürülebilir bir çevre bırakmayı istemekte ve doğa ile bir bütün olarak yaşama hakkı bulunmaktadır. Sürdürülebilir çevrelerin oluşturulması başta çocuklar olmak üzere tüm insanlığı doğal bozulma ve afetlerin oluşturacağı diğer bütün olumsuz sonuçlardan koruyacaktır (Topsümer ve ark., 2011).

3.2.3.6. Farklı arkadaşlar edinip onlarla özgür bir şekilde oyun oynama

Tüm çocukların kentsel mekânlar içinde kendi yaşlıları ile birlikte oyun oynaması onların en doğal haklarından birisidir. Bu hak çocuğa başta paylaşma duygusu olmak üzere birçok fayda sağlayacaktır. Bu sebeple kentsel mekânların tümü çocuğu düşünerek, onun ihtiyaçları doğrultusunda oyun oynayabilmesi için fiziksel şartları sağlayabilecek şekilde tasarlanmalıdır (Biol, 2009).

Çocuğun oyun oynama hakkı Çocuk Hakları Sözleşmesinin 31. maddesi ile güvence altına alınmıştır. Ancak geçtiğimiz dönemlerde açık alanlar ve bahçelerde oyun oynayan çocuklar günümüzde eve hapsedilmiş bir durumda oyun oynama ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Evlerde ise çocuklar daha çok teknolojik oyuncaklarıyla tek başlarına sanal iletişim yolları ile güvensiz bir şekilde oyun oynamaktadırlar. Bu çerçevede, hükümetler gerçekten çocuk dostu kentler oluşturmak istiyorlarsa eskisi gibi sokaklarda çocuk seslerinin yükseleceği gerçek fiziksel mekânlarda oyunlar oynayabileceği projeler üretmek zorundadırlar (Özservet, 2015).

Çocuklar oyun oynama esnasında diğer çocuklar ile iletişime geçecek ve iletişim kurup paylaşma duygusunu geliştirecektir. İletişim duygusu çocukta gelişimini hızlandırırken ona beceri ve tecrübe kazandırmaya başlayıp daha geniş sosyal çevre oluşturmaya başlayacaktır. Bu nedenle, çocuklar için özgürce oynayabilmek onlar için büyük önem arz etmektedir (Biol, 2009).

3.2.3.7. Çocukların kendilerini ilgilendiren konulara sürekli katılımı

Çocuklar kendi çevresinde olan bütün sorunlara çözüm önerisi sunma ve kendi düşüncelerini aktif olarak ifade etme hakkına sahiptirler. Bu hak Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. maddesinde çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerinin alınmasını zorunluluk haline getirmiştir. Çocukların bu hakka sahip olması aslında yaşadıkları çevre hakkında, kendi mahalleleri, sokakları için pratik olarak karar vermede ve planlama sürecinde yer almalarına kadar birçok farklı düzeyde katılım hakları olduğunu beyan etmektedir (Bartlett, 2002).

Çocuk dostu kentler için çocukların hakkı olan aktif katılıma gereken önem verilmelidir. Yönetimlerin kent adına alacakları kararlarda, özellikle çocukları etkileyecek durumlarda çocukların bu karar sürecine katılımı sağlanmalı ve bu süreçte onların görüş ve fikirlerini alacak kent konseyleri kurulmalıdır (Gökmen, 2013).

3.3. Çeşitli Ülkelerde Gerçekleştirilen Çocuk Dostu Kent Çalışmaları

Dünya üzerinde çocuk dostu kent yaklaşımlarıyla projeler geliştirmekte ve yürütmekte olan birçok ülke bulunmaktadır. Bu konu üzerinde yapılan çalışmaların her biri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin Kuzey ülkelerinde olduğu gibi, daha çok üzerinde durulan konular; rekreasyon alanlarının geliştirilmesi, park ve rekreasyonel alan miktarının artırılması, cadde ve sokakların daha güvenli hale getirilmesi için daha çok fiziksel çevre üzerinde düzenlemeler yapılmasıdır. Güney ülkelerinde ise, daha çok fakirlik çeken çocuklara temel hizmetlerin ulaştırılması için uygulamaya koyulmaya çalışan projeler bulunmaktadır (Güngör, 2002).

Çocuk dostu şehir hareketi, çocukların ihtiyaçlarını yansıtmak ve tanıtmak için yapılmış çevreyi iyileştirmek üzere oluşturulan uygulanabilir yöntemleri desteklemektedir. Bu bölümde, çocuk dostu şehirler sekreteriyasının desteklediği farklı uygulama örnekleri ele alınmaktadır. İngiltere, Yeni Zelanda, Hollanda, Kanada, İspanya ve Fransa gibi ülkeler yapılmış çevrelerdeki yenilikçi özelliği ile ortaya çıkan bazı kentlerdir. Bu kentler, başarılı çocuk dostu şehirleri geliştirmenin bazı temel unsurlarını ortaya koymaktadır (URL 2). Bunlar;

- Tasarımlarda gençlerin ve çocukların katılımı,
- Gençlerle ve çocuklarla çalışacak kişilerin eğitimi,
- Uygulanabilir sonuçların paylaşılması,

- Yerel yönetimlere ve tasarım kararları ile ilgili planlama kararlarına gençlerin ve çocukların erişilebilirliğinin sağlanmasıdır.

3.3.1. Proje uygulamaları

Çocukların daha yaşanabilir çevrelerde yaşaması için yapılan çalışmalara ilk olarak sokaklardan başlanmıştır. Bu bağlamda, dünyada sokakların çocuk için en güvenli alanlara dönüştürülmesi için uygulanan bazı projeler bulunmaktadır. Sokakların güvenli hale getirilebilmesi için yapılan en önemli uygulamalardan birisi de taşıt hızlarının azaltılmasıdır.

3.3.1.1. İtalya – Fano çocuk dostu şehir örneği

Avrupa kentleri içinde çocuğa yönelik başarılı çalışmalara sahip olan İtalya, 1997’de çocuk ve gençler için eylem planı hazırlamıştır. 1998 yılında İtalya’daki çocuk dostu şehirlerin ilk değerlendirilmesi yapılmış ve Fano şehri çocuk dostu şehir olma özelliği gösteren ilk yer olarak belirlenmiştir. Aynı dönemde çocuklar için sürdürülebilir kentler projesi desteklenmiş bu proje ile çocuklar için uygun bir kent planlama ve yeni bir yönetim kültürü oluşturmak hedeflenmiştir. Bu proje her yıl uluslararası forumlar düzenlemeyi, deneyimlerin ve pratik bilgilerin yayılmasını ve kentlerin çocuk-kent sürdürülebilirliğine yönelik göstergeleri ile birlikte değerlendirilip en iyi olanın ödüllendirilmesini amaçlamaktadır.

1991 yılında Fano’da çocukların yaşam kalitesini artırmak amacıyla ‘Çocukların Şehri Laboratuvarı’ açılmıştır. Böylece yerel yönetimlerin çocukları dinleyip onların sorunlarına çözüm getirebilmek için çalışmalara başlamıştır. 1998 yılında ‘Çocuk Evi’nin’ açılmasına karar vermişlerdir. Bu evin çevresinde çocukların deney yapabilecekleri, bahçecilik, yemek yapma, oynama, kütüphane, laboratuvar ve tiyatro gibi faaliyetlerin olmasını istemişlerdir. Bu çalışmalar, çocuklara yönelik katılımcı planlama yaklaşımını denemek açısından önemli bir çalışma olmuştur. Çocuklar çeşitli aktivite ve uygulamalarını, okullardaki kutlamalarını Çocuk Evi’nde yapmaktadır (Özservet, 2014).

3.3.1.2. Woonerf uygulaması

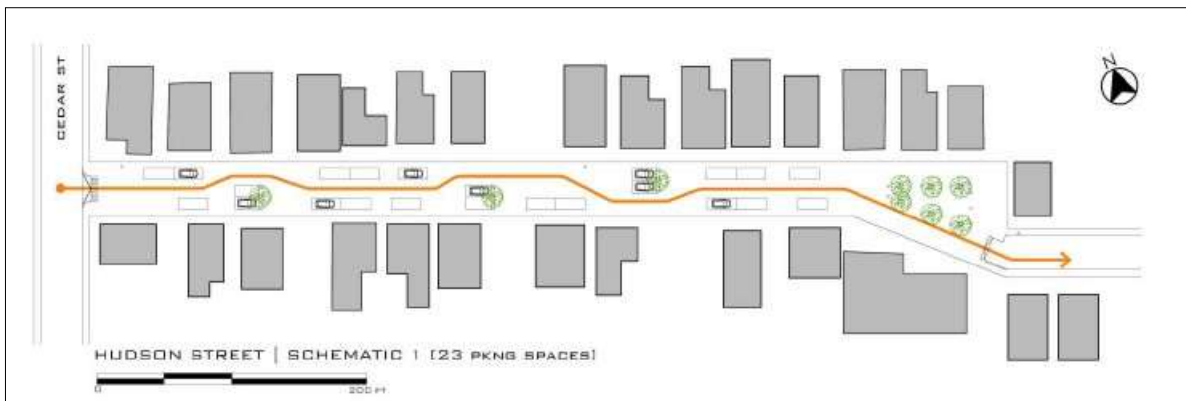
Bu uygulama sokakları, çocuk oyun alanlarına göre daha düzenli bir şekilde tasarlamaya ilişkin bir sistemdir. Temeli İngiliz bir mimar tarafından 1963 yılında trafik akışının sağlanması ve yayaların sokaklarda daha rahat hareket edebilmesinin gerçekleştirilmesi için atılmıştır. Ancak ilk defa uygulamaya geçiren ülke Hollanda olmuştur. Nieck De Boer isimli uygulamacı bu fikirden etkilenerek sanki bahçe içerisinde araba kullanıyormuş hissiyatı veren sokaklar

tasarlamıştır. Sürücülerini yavaş gitmeye mecbur bırakan bu tasarım 'woonerf' olarak isimlendirilmiştir (Hand, 2007'den akt., Tandoğan 2011). Şekil 3.1'de tipik bir woonerf sokağının şematik planı görülmektedir.

İlk woonerf uygulaması 1960'lı yıllarda Delft kentinde inşa edilmiştir. Mahallelerdeki aşırı trafik yoğunluğuna çözüm olarak bu fikrin benimsenmesine karar verilmiş ve woonerf sistemi uygulamaya geçmiştir. Bu kentteki başarılar kısa süre içinde Hollanda'nın tamamında fark edilmeye başlanmış ve 1976 yılında Hollanda hükümeti tarafından ilk tasarım standartları olarak yasallaştırılmıştır. Daha sonraki yıllarda 1976'da Almanya, 1977'de İngiltere, İsviçre ve Danimarka'da, 1979'da Fransa ve Japonya'da, 1981 yılında ise İsrail'de uygulanmaya başlamıştır. 1990 yılında ise, Almanya, Hollanda, Japonya ve İsrail'de çok fazla sayıda woonerf sokağı uygulamaya geçirilmiştir (Tandoğan, 2014).

Woonerf sisteminin tasarımındaki temel ilke taşıt trafiğinin yaya aktivitesi ile bütünleştirilmesidir. Uygulamanın sonucu ise mahallede oturanlara değer veren, trafiğin sakinleşmesini sağlayan, sosyal etkileşimi teşvik eden ve zengin çevreler yaratılmasını sağlayan sokak mekânıdır (Ergen, 2000).

Woonerf uygulamalarına bakıldığında kent planlama ve tasarım açısından oldukça önemli bir konsept olduğu fark edilmiştir. Çok fazla oluşan trafik, gürültü ve güvenlik problemlerini ortadan kaldırmaktadır. Aynı zamanda sokaklarda ön bahçeler oluşturarak halk tarafından kullanılan mekânlar yaratıp sosyal ilişkilerin artmasını sağlamaktadır (Collarte, 2012). Şekil 3.2'de woonerf sokağı örnekleri sunulmuştur.

Şekil 3.1. "Woonerf sokağı" şematik planı (Collarte, 2012)

Şekil 3.2. "Woonerf sokağı" Boston Şehri (Collarte, 2012)

Woonerf sisteminin beş temel bileşeni bulunmaktadır (Appleyard, 1981). Bunlar;

1. Woonerf'in uygulandığı mekânlara giren taşıtlara orada kendilerini yabancı ve misafir gibi hissetmeleri sağlanır. Çünkü sokağın asıl kullanıcıları yayalardır.
2. Yine yaya dostu mekânlar oluşturulmaya çalışılıp, araç kullananların görüş açılarını kırmak gerekmektedir. Bunun için trafik şeritleri sürekli kıvrımlı ve dönemeçli yapıdadır.
3. Araç sürücüleri sürekli sınır elemanları ağaçlar ya da döşeme malzemeleri ile yönlendirilmektedir. Daha yaya dostu mekânların yaratılması için sınır elemanları kullanımı oldukça fazladır ve trafiği yavaşlatmak ana hedeflerdir.
4. Araç sürücüsünün hız yapmasını engellemek için kaldırım taşları kullanılmamalıdır. Araç ve yaya aynı düzlemde olmalıdır.
5. İnsanlara ve çocuklara sokak mekânını kullandırmak adına taşıtlar için ayrılan otopark alanları aralıklı mesafelerde konumlandırılmalıdır. Böylece sokakta araç baskısı hissedilmez olmaktadır.

3.3.1.3. Home zone uygulaması

Home Zone uygulaması 1998 yılında çocuklar için daha iyi oyun alanı yaratmak ve erişimlerini artırmak amacı ile İngiltere'de başlamıştır. Home zone terimini taşıtların ve insanların eşit şartlarda kullandıkları kamusal mekânlar olarak tanımlamak gerekmektedir (Tandoğan, 2014). Woonerf'a eş anlamlı olarak home zone terimi benimsenmiş ve kamusal açık alan ve çocuklar için oluşturulan oyun alanları sorununa yönelik ortaya çıkmıştır (Gökmen, 2010). Home zone'lar alan içinde bisiklet kullanımını ve insanları yürümeye teşvik eder. Bunun yanı sıra, home zone alanları insanlar arasındaki iletişimi güçlendirerek halkın hareketliliğini

destekleyen farklı donatı elemanları kullanılarak tasarlanmaktadır. Bu uygulamalardaki en önemli düzenleme taşıtlara hız sınırlamasının getirilmesidir (Council, 2006). Yapılan bu düzenlemeler ile çocuklar için alternatif bir oyun alan seçeneği de sunulmaktadır (Velibeyoğlu, 2000). Çizelge 3.2’de home zone kriterleri sunulmaktadır.

Çizelge 3.2. Home zone kriterleri

ÖGE	KRİTER
Maksimum konut	25 konut
Hız sınırı	16km/h
Trafik yavaşlatma uyarıcıları arasındaki maksimum mesafe	30 metre
İleriyi görme mesafesi	30 metre
Home Zone giriş yerinin min. Genişliği	3,5 metre
Max. Taşıt yolunun genişliği	3,7 metre
Kavşakta min. Köşe açısı, min. Merkez çizgi yarıçapı	Min. değer yok
Home Zone’da maksimum sürüş mesafesi	400 metre

Şekil 3.3 ve 3.4’de Londra’daki home zone uygulamalarına örnekler ve Şekil 3.5’de home zone sokağı ve Şekil 3.6’da woonerf ve home zone girişlerindeki tabela örnekleri görülmektedir.

Şekil 3.3. Londra Greenwich Home Zone (Gill, Tim, 2006)

Şekil 3.4. İngiltere'de bir Home Zone (Trim, 2004)

Şekil 3.5. Home Zone işareti (Gill, Tim, 2006)

Home zone'lar çocukların evlerine yakın bölgelerde yer alan ve onların erişilebilirliği açısından birçok fırsata sahip elverişli oyun alanlarıdır(Gill,2006). İngiltere'de başlatılan London Play uygulaması ile çocukların oynayacakları home zone bölgelerinin değerlendirmeleri ortaya konulmuştur (Council, 1997). Bunlar;

1. Home zone bölgeleri çocukların dışarıdaki oyun alanları için gerçekten farklılık yaratmıştır. Yetişkinler sokakların çocuklar için daha güvenli olduğunu söylemekte ve çocuklar sokakta daha fazla oynamaktadırlar. Bu durum ebeveynlere ve çocuklara dışarıda oynama fırsatını artırdığı için, her iki ayrı gruba da mutluluk vermektedir.
2. Sokak aktivitesinin artması ile home zone uygulaması herkes tarafından olumlu karşılanmış ancak beklenen destek görülmemiştir.
3. Yerel hükümetler Home zone şemalarını oluşturmak için çok fazla çaba harcamış ve nasıl planlayacakları konusunda stratejiler oluşturmuşlardır. Bu şemaların başarısı politika ve fayda maliyet analizi açısından bazı sorunlar barındırmasına rağmen şemalar yeniden canlandırma çalışmaları ile güncellenmiştir.
4. Home zonelar profesyonel çocuk dostu kentler yaratmak için yeterli donanıma sahip değildir.
5. Bu şemaların çocuk sağlığı politikalarının eylem planları üzerinde yeterli yetkisi bulunmadığından dolayı çocuk dostu sokakların gelişiminde çocuk sağlığı politikaları açısından bir bağ bulunmamaktadır (Gill, 2007).

Dünyada uygulanan başarılı Woonerf ve Home Zone girişimleri incelenmiş ve olumlu yönleri sıralanmıştır (Ihie, 2002). Bunlar;

- Özellikle konut ve yaşam bölgelerindeki alanlarda sokakların araç baskınlığını azaltmaktadır.
- Bir bütün olarak topluluğu teşvik etmektedir.
- Çevredeki insanların sokak kullanımını üst seviyeye çıkartmakta ve farklı aktivite özelliklerini desteklemektedir.
- Çocukların yaratıcılığını geliştirecek ve oyun olanaklarını artıran mekânlar yaratmaktadır.
- İnsanları yakın çevredeki alanlar için bisiklet sürmeye ve yürümeye teşvik etmektedir.
- Daha kaliteli bir kentsel çevre için isteklerin artmasına yardımcı olmaktadır.

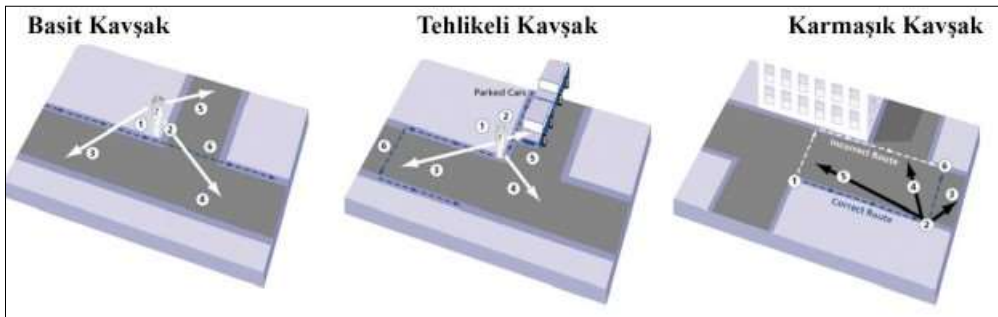

Şekil 3.6. Woonerf ve Home Zone işareti (Childstreet Dublin, 2005)

3.3.1.4. 'Kerbcraft' yol güvenliği eğitimi kılavuzu

Kerbcraft eğitim kılavuzu, İskoçya'nın Drumpchapel bölgesinde yüksek oranda çocuk yaya kazaları nedeni ile hazırlanmış yol güvenliği eğitimini temel almıştır. Proje, Drumpchapel'deki çalışmadan sonra İngiltere ve İskoçya'da ulusal çocuk yaya eğitiminin temel bir parçası olmuştur. 2002-2007 yılları arasında İngiltere ve İskoçya'da uygulanan ulusal pilot proje 115 Kerbcraft şeması içermektedir. Pilot proje uygulamaları çocuk yaralı oranını azaltmak amacıyla farklı bölgelerde uygulanmış ve değerlendirme sonucunda çocuk becerisi ve davranışı üzerinde olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir. 5-7 yaş arası çocuklara 3 ile 12 ay süresince değişen, yol güvenliği sağlamak amacıyla yaya becerisi öğretilmesi için kılavuzlar hazırlanmıştır. Çocuk dostu kentlerin oluşmasına destek vermek amacıyla hazırlanan bu kılavuzun çocuklara verdiği beceriler şu şekildedir (Kerbcraft Road Safety Training, 2008). Şekil 3.7'de kavşak tiplerine göre karşıya geçme rotaları görülmektedir.

- Yolda karşıdan karşıya geçerken güvenli alanları ve rotaları seçmek,
- Park halinde olan araçların arasından güvenli bir şekilde geçmek,
- Kavşakların yakınından güvenli geçmektir.

Şekil 3.7. Kavşak tiplerine göre karşıya geçme rotaları (Kerbcraft Road Safety Training, 2008).

3.3.1.5. 'Kid street scan' çocuk dostu sokak değerlendirme anketleri

2005 yılında Delf kentinde Childstreet konferansı ile belirlenmiş çocuk dostu sokak ilkeleri üzerinden, bir sokağın ne kadar çocuk dostu olduğunu tespit etmeye yönelik yapılan bir çalışmadır (Şekil 3.8). Çocuk dostu kentleşme değerlendirilmesi altı ana başlıkta ele alınmıştır (Kiss, 2020). Bunlar;

- **Güvenlik:** Sosyal güvenlik ve taşıt güvenliği olmak üzere iki türdür. Sokakların bakımlı olması ve ev içinden kolay şekilde algılanabilir olması, araçların yaya ve çocukları görebilir olması.
- **Yürüebilme:** Yolun karşısına dikkatli geçiş imkânı ve yeterli yürüme alanlarının bulunması.
- **Bisiklet Kullanabilme:** Bisiklet kullanımı ile karşıdan karşıya geçebilme imkânı ve bisiklet sürülebilen alanların varlığı.
- **Sokağı tüm genişliği ile kullanabilme:** Belirli zaman aralıklarında trafik akışını sınırlandırma olasılığının olduğu, kamusal alanlara park eden araçlar dâhil kullanılabilir sokak sınırları.
- **Eğlenebilme:** Sokak görünümüne verilen özen ve özel mekânlarda kullanılan özel elementler.(su havuzu, heykel vb.)
- **Oynayabilme:** Güvenli rotalar boyunca çocukların ulaşabileceği farklı oyun elemanları ile oyun oynayabilecekleri tanımlı alanlar.

Şekil 3.8. Kiss'e göre sokak görünümleri (Kiss, 2020).

3.3.1.6. 'Hackney play streets' oyun sokakları

Hackney Play Streets projesi 2009 yılında İngiltere'de ortaya çıkmış, çocukların sokaklarda, evin yakınlarında ve benzeri dışarı alanlarda oyun oynamasını teşvik etmeye çalışan

bir projedir. Bu çalışma dört önemli başlığı içermektedir. Uygulanacak olan bu programa erişim, çocuklar üzerindeki etkileri, aile ve topluluklar üzerine etkisi, trafik üzerine etkisi, sürdürülebilirliği ve gelişme beklentisi olmuştur. Hackney oyun sokakları programı evde kapalı kalan çocukları dışarıda oyun oynamaya davet eder. Gönüllü toplum kuruluşları ya da gönüllü aileler ile birlikte bölgesel temsilciler, sokaklarda oyun seansları organize etmekte ve çocuklara ücretsiz şekilde ve güvenli bir ortamda aileleri olmadan özgürce oyun oynama alanları sunmaktadır. Bu program ile sokakta oyun oynamayı destekleyen üç farklı model geliştirilmiştir. Bu modeller; yerleşim bölgeleri için sokak modeli, okullar için modeller ve emlak modeli şeklinde adlandırılmaktadır. Yerleşim bölgesindeki sokaklar için uygulama, 'Play out' tarafından gerçekleştirilen sokak sakinlerinin işaretler ve geçici bariyerlerle trafiği kontrol etmesi ile birlikte, her ayın belirli bir gününde 3 saatliğine yolun trafiğe kapatılması ile uygulanmaktadır. Bu model oyun sokakları olarak isimlendirilmektedir (URL 3). Okul modeli, yerleşim bölgeleri için sokak modelinin aynı formata uygun olarak okul çevresindeki sokaklarda uygulanmış biçimindedir. Emlak modeli ise, trafik yoğunluğunun çok az olduğu ya da trafik akışının olmadığı yolun kapanmasına gerek olmadan, konut alanlarının sosyal aktiviteler için ayrılan bölgelerinde uygulanmaktadır (Gill, 2015). Aşağıdaki şekillerde oyun sokakları ve modellerine ilişkin örnekler görülmektedir.

Şekil 3.9. Oyun sokakları (Gill, 2015)

Şekil 3.10. Yerleşim sokağı modeli (Gill, 2015)

Şekil 3.11. Okul modeli (Gill, 2015)

Şekil 3.12. Emlak modeli (Gill, 2015)

3.3.1.7. ‘Victoria walks’ sokağı daha çocuk dostu yapmak için rehber

Victoria walks, Avustralya’da insanların daha yaşanabilir ve daha güçlü mahallelerde yaşaması amacı ile insanları tamamen yürümeye teşvik etmek ve yürümeyi çekici hale getirmek için çalışmalar yapan dernektir. Derneğin çalışmalarına göre insanların her gün yürümesini sağlamak, sağlıklı, mutlu, güvenli topluluklar oluşturmak temel nedenlerdir. İnsan sağlığının korunması ve obezite gibi hastalıkların önlenmesi amacıyla günlük yürüme egzersizlerinin yapılması gerekmektedir (Şekil 3.13). Bununla birlikte sokakların daha çocuk dostu olmasını sağlamak için bir rehber hazırlanmıştır. Bu rehberin iki farklı amacı vardır. Birincisi sokağın ne derecede çocuk dostu olduğunu ölçmek, ikincisi ise sokağı daha fazla çocuk dostu yapmaktır. İlk olarak sokakların ne kadar çocuk dostu olduğunu ölçmek amacıyla bir kontrol listesi hazırlanmış ve bu listeye göre yürünebilirlik kontrolü yapılmıştır. Yürünebilirlik kontrol listesi altı başlıktan oluşmaktadır;

- Kaldırımlar,
- Yürüme İmkânları,
- Yol Geçitleri,
- Trafik,
- Güvenlik,
- Etkileycilik/ Sosyal Çevre.

Sokağı daha çok çocuk dostu yapmak için hazırlanan liste ise şu şekildedir:

- Sokağı güzelleştir,
- Komşularınla birlikte sokak için çalışmalarda bulun,
- Sokakta birlik çerçevesi içinde sosyal organizasyonlar yap,
- Belediye ile iletişime geçip sokağın problemini çözmek için destek al (URL 4).

Şekil 3.13. Avustralya Victoria Walks ile sokaklar (URL 5, 2017-2020)

3.3.1.8. Doubeney okulu deneysel oyun alanı

Deneyel Oyun Alanı Projesi Kinnear Landscape Architects tarafından 2002- 2003 yılları arasında Londra’da Doubeney okulunda tasarlanmış deneyel bir projedir. 2005 yılında tasarım ödülü kazanan projede çocuğa kendi çevresini şekillendirme şansı vermek ve ona rahat bir ortam sunmak hedeflenmiştir. Okul bahçesinde dikkat çekici öğelerin bulunması, çocuğun çevreye olan yaklaşımını sorgulamasına ve dikkat etmesine olanak sağlamıştır. Büyük şeritli yaya geçit çizgileri, gösteri sahneleri, oturma alanı ve dönen platformlar çocuğun sıradan kullandığı oyun elemanlarının dışında olması oynadıkları oyunlarda ve derslerindeki konsantrasyonunu artırdığı gözlemlenmiştir (URL-6).

Şekil 3.14. Doubeney Okulu Deneyel Oyun Alanı

3.3.2. Türkiye’deki çocuk dostu kent uygulamaları

Ülkemizde çocuk ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Unicef’in aracılığı ile 2006-2010 dönemini kapsayan ülke programı eylem çerçevesinde çocuk dostu kentleşme girişiminin başlatılmış olduğu görülmektedir. Bu girişim ile çocukların temel hak ve özgürlüklerini kente adapte ederek günlük yaşamlarının bir parçası haline getirmek ve yerel yönetim sistemleri ile entegrasyonunun sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda, ilk olarak Türkiye’nin 12 adet şehrinde çocuk dostu kent girişimi başlatılmıştır (Tandoğan, 2014). Avrupa Birliği Projesi olarak başlayan ‘Çocuk Dostu Belediye Projesi’ Çankaya Belediyesi tarafından yürütülmektedir. Sivas, Kayseri, Bursa, Konya, Erzurum, Kırşehir, Trabzon, Antalya, Uşak, Gaziantep, Karaman, Tekirdağ şehirlerimizde farklı çalışmalarda bulunulmuştur (Gökmen, 2013).

Türkiye’de çocuk dostu kentleşme girişiminde asıl uygulama dönemine geçiş, ön hazırlık dönemi olarak 2014-2015 yıllarında 10 belediye ile birlikte gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Unicef yerel hükümetlerin dezavantajlı gruplara yönelik politikalarının desteklenmesi için yardımlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda, rehberde kılavuz materyalleri hazırlanmış ve bu materyaller ile çocuk katılımının sağlanması, çocuk işçiliği ile mücadele edilmesi ve çocukların bütün haklarının korunmasına yönelik stratejiler geliştirilmiştir. Toplamda 40 il ve 100’e yakın belediyeye ulaşılmıştır. Bu çalışmalar Adana-Yüreğir, Ankara-Mamak, Bitlis, Erzurum-İspir, Giresun, İzmir-Bornova, Kırklareli-Lüleburgaz, Manisa, Mersin ve Şanlıurfa-Eyyübiye kentlerinde uygulamaya başlanmıştır. Bu kentlerde ortak olarak belirlenen stratejiler şu şekildedir (Unicef, 2014):

- Çocuk meclisleri kurulacak ve çocuk meclisi olan kentlerde ise geliştirilecektir.
- Ebeveynlerin çocukları fiziki, psikolojik ve bilişsel açıdan daha rahat anlayabilecekleri, çocukların ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilme adına, ebeveyn destek hizmet eğitimi verilecektir.
- Çocuk haklarına ilişkin farkındalık yaratmak için cadde ve sokaklarda farklı görsel iletişim araçları oluşturulmaya çalışılacaktır.
- Engelli çocuklara destek olmak amacıyla onlara göre uyarlanmış çocuk oyun alanları kurulacaktır.

- İzmir-Bornova'da çocukların robot bilimi, otonomi, otomasyon teknolojilerini kullanmaları için uygulama fırsatları sunmak adına ve çocuk dostu sistemlerin yer alacağı Yenilenebilir Enerji ve Mekatronik Laboratuvarı kurulacaktır.
- Belediye bütçeleri çocuk hakları bakış açısı ile değerlendirip yeni bütçe dönemi için çocuklar ile ilgili bütçe değişikliğini gerçekleştirecektir.

3.3.2.1. İstanbul Esenler çocuk sokağı uygulaması

11 Eylül 2014 yılında halk oylaması ile kabul edilen Esenler Menderes Mahallesi 330. Sokak'ta Türkiye'nin ilk çocuk sokağı bulunmaktadır (Anonim, 2015). Bu sokak bünyesinde anne çocuk merkezi, anne çocuk kampüsü, oyun merkezi, sinema, çocuk bahçesi ve çocuk kütüphanesini bulundurmaktadır (Yazgan, 2017).

Esenler'de ikamet eden çocuklar Türkiye'de ilk defa farklı bir uygulamanın kullanıcısı oldukları için diğer çocuklardan çok daha şanslıdırlar. Çocuklara özel bu alanın kamusal bir alana dönüştürülmesi diğer kentlerin de örnek alması gereken bir durumdur. Bütün çocukların oyun oynama hakkına sahip olduğu gibi, oyun alanlarının da daha düzenli ve daha tasarlanmış olması gerekmektedir (Ayataç ve Genç, 2015). Bu nedenle Esenler Çocuk Sokağı'nda konik alev ağacı, ağaç dibi renkli aydınlatma bordürü, süs havuzları, çocuk oyun alanı ve çim çit malzeme ile kaplı yeşil duvar uygulamaları vardır (Parlak, 2019). Esenler Çocuk Sokağının Amaçları;

- Çocukların trafikten arındırılmış bir alanda rahatça ve özgürce oynayabileceği ve sokakta yer alan kameralar sayesinde, ebeveynlerin çocuklarını internetten izleyebileceği güvenli ortamın yaratılması,
- Anne-Çocuk kampüsüne üye olan çocukların bedensel gelişimleri için Esenler Belediyesi spor tesislerinden gelen öğretmenler aracılığıyla eğitimlerin verilmesi,
- Unutulmaya yüz tutan ve unutulmuş sokak oyunlarının yeniden hatırlatılarak canlandırılması,
- Çocukların boş zamanlarını kütüphanede kitap okuyarak değerlendirmesi ve hemen sonrasında sokağa çıkarak oyun oynayabilmesi,
- Anne-Çocuk kampüsü ile kreş, sinema, tiyatro vb. aktiviteler yapılmasıdır (Günel 2015'den akt., Evcil, 2015).

Esenler Çocuk Sokağının avantajları ise şu şekilde sıralanabilir:

- Çocuğa verilen değerin önemi,
- Çocuk için oldukça güvenli bir oyun alanı imkânı,
- Çocuğun zihinsel ve psikolojik gelişiminde oyunun önemi,
- Yaşlıları ile iletişim kurup sosyalleşebilme imkânı,
- Çocuklarda obezite ile baş edebilmek adına fırsat oluşturması,
- Zararlı alışkanlıklardan koruma fırsatı,
- Oyun kültürümüzde unutulmaya yüz tutan oyunları tekrardan hatırlatma ve oyun için uygun ortam oluşturması,
- Çocukta çevreye karşı aidiyet duygusunu oluşturma ve çevre bilinci oluşmasına katkı sağlanması,
- Yetişkinler için de çocukları ile birlikte zamanı değerlendirme fırsatı sağlamaktadır (Evcil, 2015).

Şekil 3.15. Esenler oyun sokağı

3.3.2.2. Ankara Çocuk Üniversitesi – Çocukları ekoloji ve bilim ile tanıştıran çocuk okulları

Ankara Üniversitesi'nde 2007 yılında TÜBİTAK Bilim ve Toplum Daire Başkanlığı'nın desteği ile Toprak Bilim Okulu ve Yaratıcı Fikirler projeleri ile Çocuk Bilim Merkezi kurulmuştur. 2009 yılında Çocuk Üniversitesi Projesi kabul edilmiş ve Çocuk Üniversitesi çalışmalarına başlamıştır. Çocukların bilim ile tanışmasını sağlamak, bilimsel düşünce ve eleştirel yaklaşım biçimini kazanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Uygulanacak her program çocukların yaş gruplarına ve becerilerine uygun şekilde oluşturulmaktadır. Çocuk Üniversitesi'nde 18 farklı okul bulunmaktadır (Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü). Bunların bazıları şunlardır;

- **Toprak Bilim Okulu**

Bu okulun amacı çocukları toprak ile iç içe yapmak, toprağın önemini çocuğa kavratılabilmektedir. Gerekliliğini ve nasıl korunması gerektiği hakkında çocuğu bilinç sahibi yapabilmektedir. Özellikle 10-12 yaş grubundaki çocuklara haftada bir kez verilen bir eğitimidir.

- **Böcek Şenlik Okulu**

Bu okulda böcekler ile insanların arasında temel besin zincirinin olduğu hakkında çocukları bilinçlendirmek amaçlanmaktadır. Çocuklara eğlenerek ve keşfederek böcekleri tanıma fırsatı yaratılır. 5-15 yaş arasındaki çocukların böceklere karşı olumsuz duygularını azaltmak, böceklerin hayatımız için gerekli olduklarını benimsetmektir.

- **Minik Dostlarım Böcekler Bilim Okulu**

Bu okulun amacı tarım ve orman alanlarında kullanılan zararlı kimyasallar yerine doğaya uyumlu biyolojik mücadele yönteminin kullanılması için çocukları eğitmektir. Küçük yaşta çocuklara hangi böceklerin zararlı hangi böceklerin faydalı olduğu bilgisinin verilmesi amaçlanmaktadır.

- **Küçük Bahçıvanlar Okulu**

Küçük bahçıvanlar okulunda çocuklar tarım ürünlerinin üretim süreci ile doğrudan temas halinde olup doğayı ve doğa döngülerini tanır. Çocuklar bitki yetiştirmek için doğal kaynakların korunması gerekliliğini ve sürdürülebilir ürünlerin nasıl üretildiğine dair doğrudan bilgi edinir. 10-11 yaş grubundaki çocuklara sağlıklı beslenmede sebze ve meyvenin önemi kavratılır.

- **Su Okulu**

Su okulunun amacı çocukların sularda yaşayan canlıları eğlenerek ve keşfederek öğrenmesidir. Su ekosisteminin insanlar için öneminin kavratılması ve sulak alanlar hakkında bilgi edinmelerini sağlar.

- **Yaşam Bilimleri Okulu**

Çocuklar bu okulda kendi vücut tiplerini ve anatomik yapılarını tanıma fırsatı bulur. İnsanları diğer canlılardan ayıran özelliklerin neler olduğunu öğrenir. İnsanların vücut yapıları, beslenme ve genetik faktörleri gibi konular ele alınmaktadır.

- **Gökbilim Okulu**

Bu okulda çocuklara güneş sisteminin tüm özelliklerini öğretmek hedeflenmiştir. Evren'in başlangıcı, dünyanın atmosferi, ay, gezegenler ve yıldızların hareketlerine dair bilgilerin öğretilmesi amaçlanmıştır. Bu eğitim sürecinde Ankara Üniversitesi Rasathanesi ziyaret edilerek çocuklar bilgilendirilmektedir.

3.3.2.3. Çocuk trafik eğitim parkları

Çocuk trafik eğitim parklarının kurulma amacı okul öncesi çocuklara, ilkokul ve ortaöğretim öğrencilerine teorik bilgileri verdikten sonra çocukların uygulamaya koyabilmesi için parklarda trafik kurallarına uygun davranışların kazandırılmasına ve trafik kültürünün oluşmasına ve kazaların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Bu parkların çocukların ulaşımının kolay olacağı en az 4000 m²lik alana sahip olması gerekmektedir. Eğitim için kullanılan araç gereçler, minyatür eğitim otoları, bisiklet, eğitici levhalar, tablolar, megafon ve ilk yardım malzemeleri bulunmaktadır. Ülkemizin farklı kentlerinde trafik parkları bulunmaktadır (Şekil 3.16) (URL-7).

Şekil 3.16. Trafik eğitim parkı

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma literatür araştırması ve saha araştırmasından oluşmaktadır. İlk olarak çalışmanın amacına uygun olarak kapsamlı bir literatür araştırması yapılmıştır. Literatür araştırması yapılırken, tezin konusuna ve amacına uygun olan çocuk dostu kentler ve çocuk dostu kent kriterleri bağlamında çocuk yaşam kalitesini artırmak amacıyla yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir.

Yapılan literatür araştırmaları sonucunda çocuk dostu sokaklar üzerine yapılan çalışmalardan elde edilen verilere göre çocuk dostu sokak kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterlerin belirlenmesinde 2005 yılında Delf kentinde yapılan Childstreet konferansında belirlenen “Kid Street Scan” (Kiss 2.0) isimli çocuk dostu çevre kriterlerini ele alan bir çalışma ve Home Zone, Woonerf tasarım ilkeleri temel alınmıştır. Bu çalışma, tezin mekânsal analiz verilerinin toplanmasında temel araç olarak kullanılmıştır.

Kid Street Scan (Kiss2.0)’a göre belirlenen çocuk dostu sokak kriterleri şu şekildedir.

- Güvenlik
- Yürüyebilme
- Bisiklet Kullanabilme
- Eğlenebilme
- Oynayabilme

Home Zone ve Woonerf Tasarım ilkelerine göre belirlenen kriterler ise şu şekildedir.

- Boyut
- Düzenleme
- Erişebilme

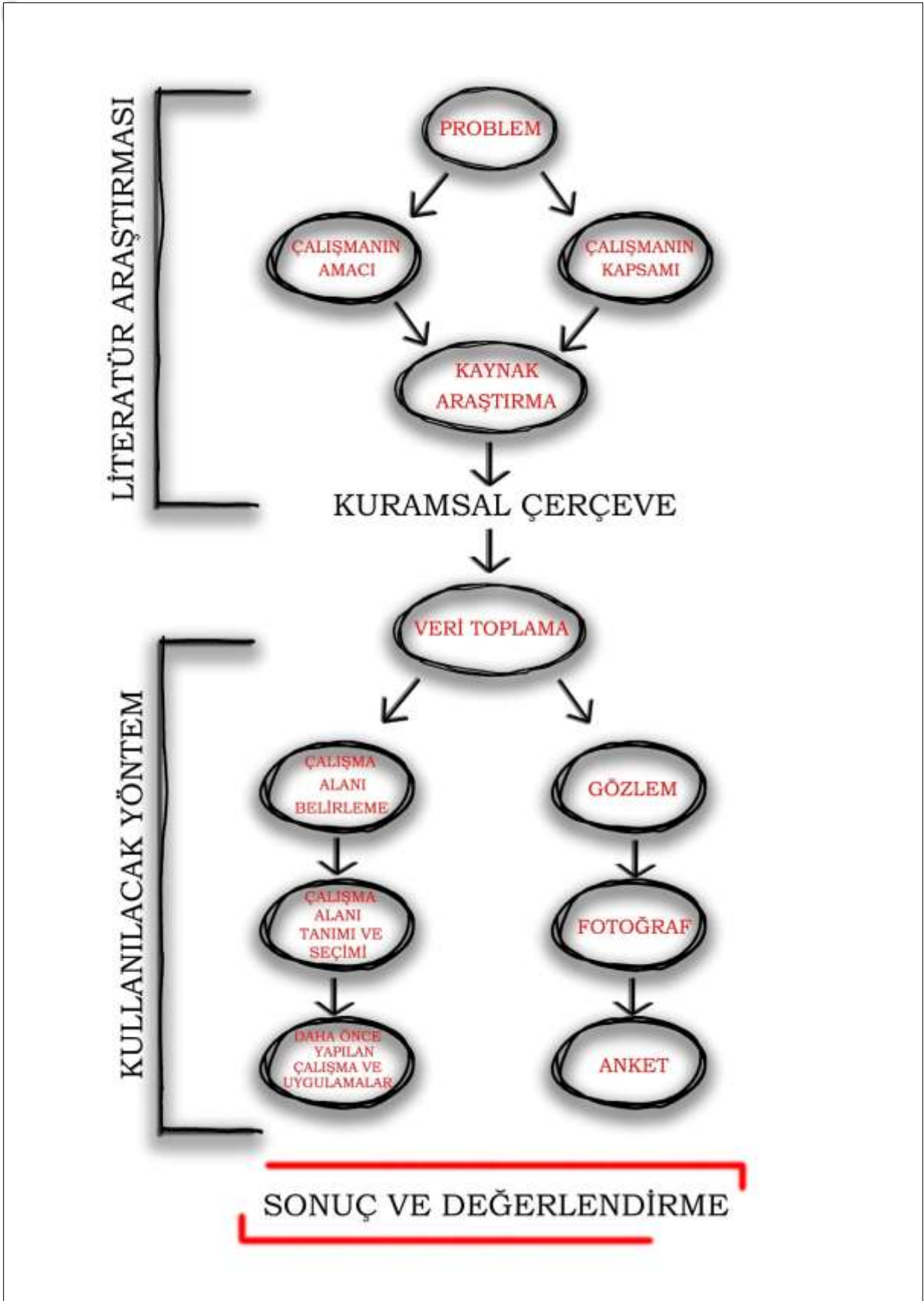
Bu kriterler belirlendikten sonra alan çalışması için Konya kenti üzerinde fiziksel, konumsal ve demografik açıdan birbirlerinden farklı yerleşim alanları seçilmiştir. Yerleşim alanlarının seçiminde bina kat yükseklikleri ve nüfus yoğunlukları da dikkate alınmıştır. Bu alanların seçiminde çocukların hareketini, yaşam kalitelerini olumlu ya da olumsuz etkileyeceği

düşünülen farklı özelliklerdeki yapılaşmış çevre karakterleri önemli olmuştur. Bunun için alan seçimi 4 ayrı başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar;

- Sokak niteliği gösteren alanlar
- Güvenlikli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar
- Güveniksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar
- Parsel bazında yapılaşmış alanlar

Belirlenen her bir başlık altında Konya kentinde bu özellikleri gösteren birbirinden farklı en az 2, toplamda ise 10 tane örneklem alanı seçilmiştir. Sokak niteliği gösteren alanlar için Aydınlıkevler ve Esenler Mahallesi, güvenlikli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar için Defne Siteleri ve Azra Konutları, güvenliksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar için Aybüke Siteleri, Akasya Sitesi ve Kayı Sitesi, parsel bazında yapılaşmış alanlar için ise Şefikcan Caddesi, Binkonutlar ve Bosna Hersek-Hizmet Siteleri seçilmiştir.

Çalışmanın örneklem alanı belirlendikten sonra, bu alanlarla ilgili gerekli bilgiler elde edilmiş, gözlem, fotoğraf çekimi vb. çalışmalar ile birlikte tezin mekânsal analiz verilerinin oluşturulmasında temel alınan çocuk dostu kent kriterleri bağlamında değerlendirmeler yapılarak objektif veriler ortaya konmuştur. Daha sonra örneklem alanı olarak seçilen yerleşme alanlarında ebeveynler ve çocuklarla web tabanlı ve yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması 89 ebeveyn ve 94 çocuk ile toplamda 183 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn anketleri ile 10 yerleşme alanının çocuk dostu çevre olma niteliğinin ve çocuğun mekânsal sorunlarının ebeveyn tarafından ortaya konması amaçlanmıştır. Anket çalışması özellikle 5-16 yaş arasında çocuğu/çocukları/torunları olan ebeveynler ile yapılmıştır. Çocuk anketleri ile de 10 yerleşme alanının çocuk dostu çevre olma niteliğinin ve çocuğun mekânsal sorunlarının çocuk tarafından ortaya konması amaçlanmıştır. Böylece Konya kentindeki farklı yapı çevre tasarımlarının çocuklar tarafından kullanım olanakları, çocuk güvenliğini tehdit eden unsurları ve çocuk dostu kent ölçütleri açısından karşılaştırmalı olarak irdelenmiştir. Anket sonuçları IBM SPSS Statistics 26 programı kullanarak sıklık (frekans) analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

Şekil 4.1. Çalışmanın araştırma yöntemi

5. SAHA ARAŞTIRMASI VE BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, saha araştırması kapsamında Konya kentinde belirlenen 10 farklı yerleşim biriminde gerçekleştirilen araştırma, gözlem, mekânsal analiz ve anket sonuçları değerlendirilmiştir.

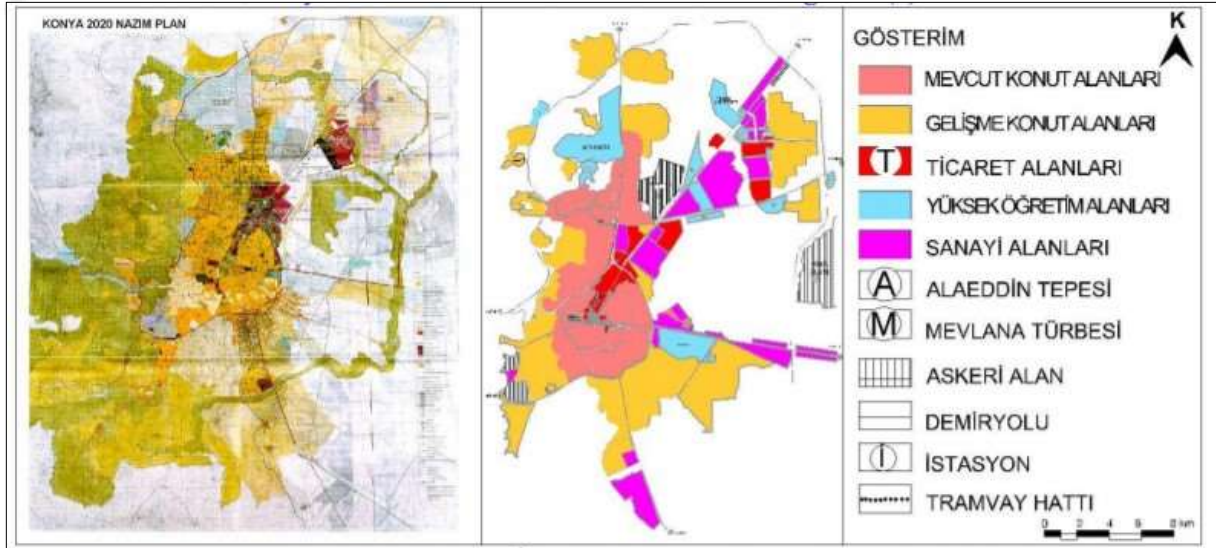
5.1. Çalışma Alanının Konumu ve Özellikleri

Konya, İç Anadolu Bölgesinde yer alan 2.250.020 nüfusu ve 41.000 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin en büyük ilidir (TÜİK, 2020). Meram, Karatay ve Selçuklu olmak üzere 3 merkez ilçeden oluşmaktadır. Nüfus yoğunluğu en fazla Selçuklu ilçesindedir. Azalan nüfus yoğunluğuna göre sırasıyla Karatay ve Meram ilçeleri gelmektedir. Selçuklu ilçesi çocuk nüfusu açısından da en yoğun ilçe özelliği göstermektedir.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kurulan yeni rejim kentlerin mekânsal gelişiminde önemli farklılıklar yaratmaya başlamış ve bu süreçte Konya'nın mekânsal gelişimi de etkilenmiştir. Konya, 1940'ların yarısından itibaren hazırlanan planlar ile ilk olarak batıya doğru gelişmeye başlamıştır (Küçükdağ, ve ark., 2020). 1950'li yıllarda yaşanan modernleşme olgusu konut bağlamında da kendini göstermiş ve konut üretim şekli değişmiştir. Bu dönemde apartmanlaşma süreci başlamış 1960'lı yılların sonuna kadar devam etmiştir. 1970'li yıllarda ise çok daireli tek bloktan büyük ölçekli konut üretimine geçilmiştir (Köseoğlu ve Aydın, 2009). 1960'lı yıllarda Konya şehir merkezinin bulunduğu Alaeddin Tepesi bölgelerindeki evler yenilenerek apartman haline gelmiştir. Daha sonra kentin doğusundaki halk Meram bölgesine yerleşmeye başlamış ve kentin gelişim aksı doğu – güneydoğu yönlerinde ilerlemeye başlamıştır. 1970'li yılların sonlarına doğru Selçuk Üniversitesi'nin İstanbul yolu üzerinde şehir merkezine 25 km uzaklıkta konumlandırılması ile kentin mekânsal gelişimi derinden etkilenmiş ve kent gelişimi kuzey yönünde ilerlemeye başlamıştır (Küçükdağ, ve ark., 2020).

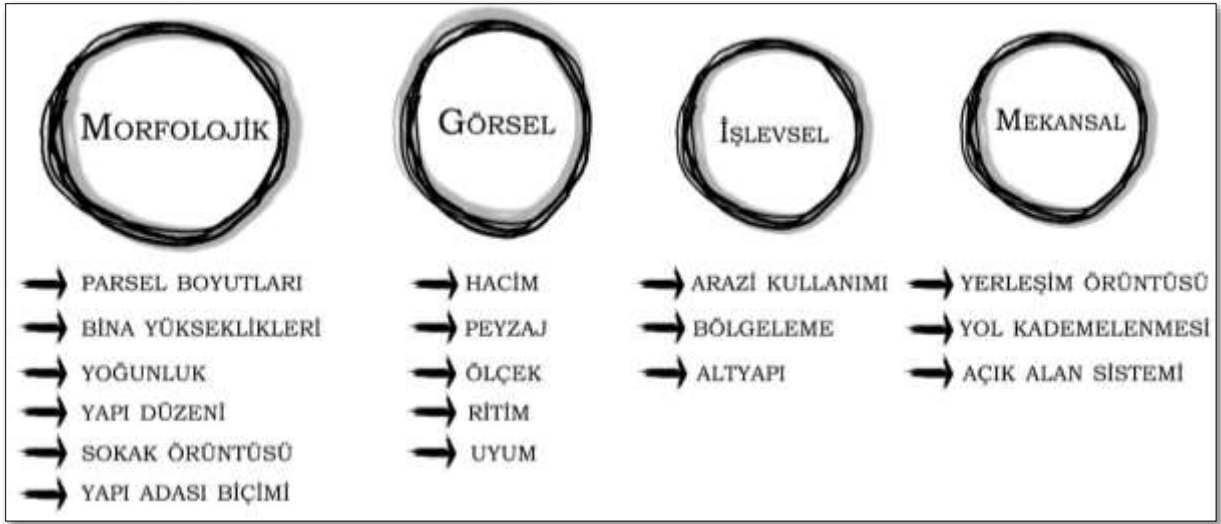
1980'li yıllarda kent nüfusunun hızla artmasıyla birlikte Konya Çevre Düzeni Planı uygulamaya konulmuştur. 1983'te Yavuz Taşçı'nın hazırlamış olduğu plan kentin kuzey yönde gelişmesi ilkesini devam ettirmiştir. Bu plan ile birlikte çok merkezli anakent yapısına geçilmek istenmiş ve kentin kuzey gelişme aksında yeni bir kentsel alt merkez öngörülmüştür (Yenice, 2012).

Şekil 5.1. 1999 Konya Nazım İmar Planı ve kentsel arazi kullanım şeması (Yenice, 2012)

1990'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar sürdürülen dönemde planlama yaklaşımı daha çok ıslah imar planları üzerinde durmuştur. Bunun yanında, kapsamlı ve bütünleşik kent planı terk edilmeye çalışılmış ve çok parçalı planlama yaklaşımına geçiştir (Yenice, 2012). Konya kentinin bütününe odaklı 1999 ana plan sürecinin tamamlanmasıyla, kentin mekânsal gelişiminde yenileme projelerinin ve dönüşüm projelerinin arttığı gözlemlenmiştir (Şekil 5.1) (Küçükdağ, ve ark., 2020). Gelişen kent planları, kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri ile birlikte konut üretimi de farklı çerçevede gelişimini sürdürmüştür. Artık geleneksel yerleşim birimleri yerini toplu konut üretimine bırakmış ve konut çevrelerinin de yüzü değişmeye başlamıştır. Konutta meydana gelen somut değişimler konutun mekânsal düzenini de değiştirmiş ve kentlerde yeni mekânsal örnekler oluşmuştur (Köseoğlu ve Aydın, 2009). Kentlerde yeni oluşumların yer almasıyla birlikte arazi kullanımları ve yerleşim şekillerinin değişmesi, yapıları çevrelerin işlevsel, mekânsal, morfolojik ve görsel bağlamda da değiştiğini göstermektedir (Şekil 5.2).

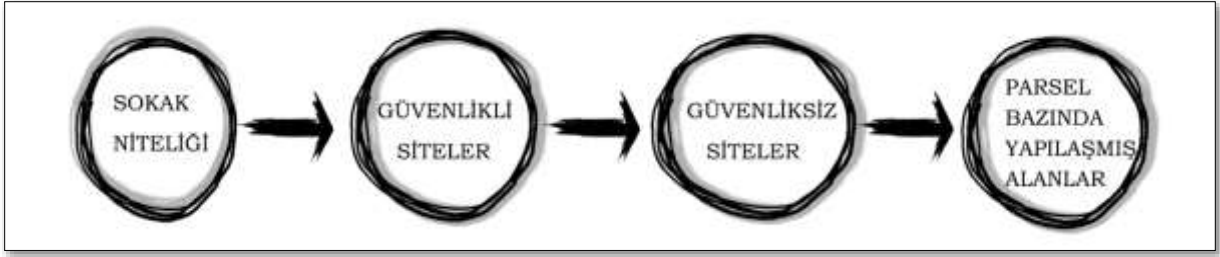

Şekil 5.2. Kentsel yapı çevrelerdeki değişim

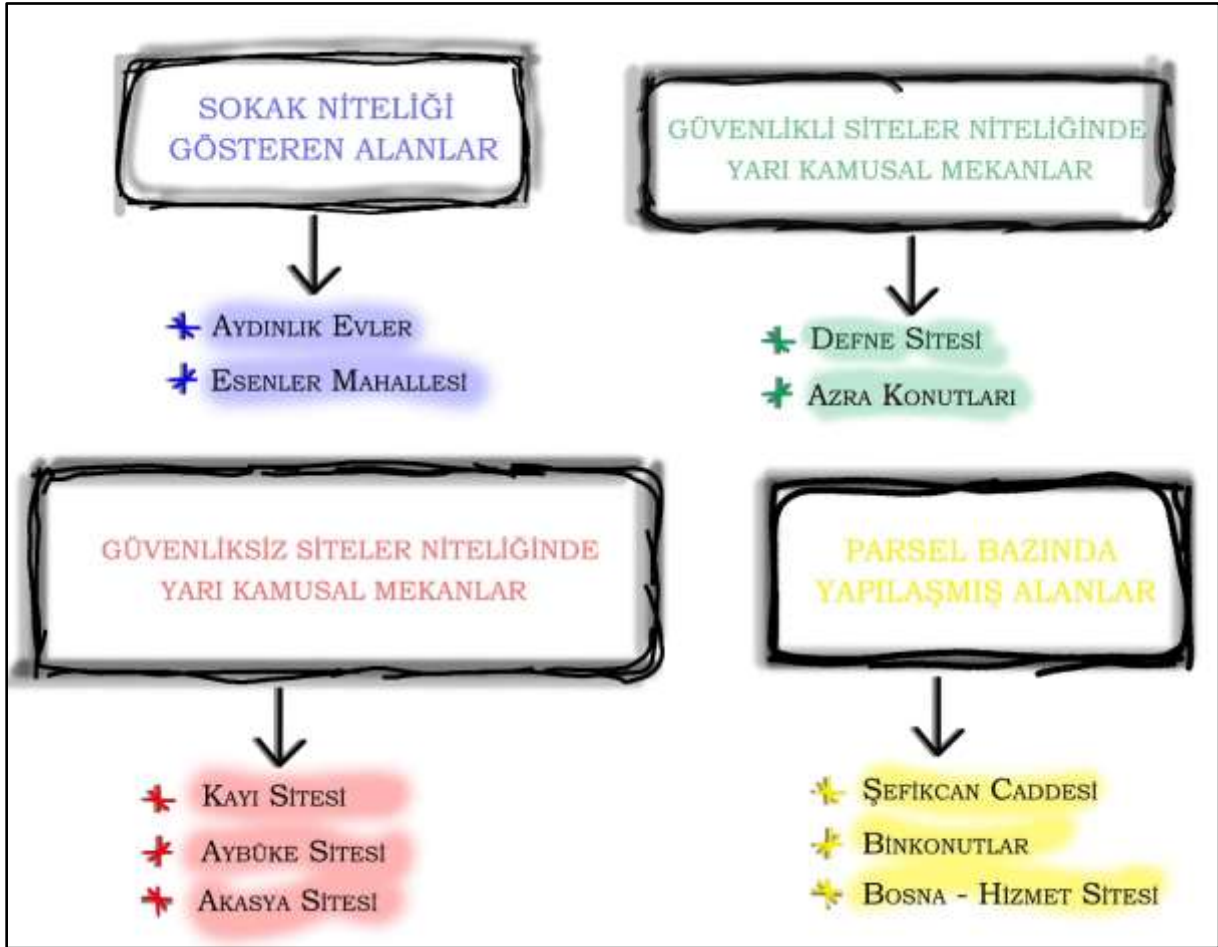
5.2. Örnekleme Alanı Seçimi ve Özellikleri

Alan çalışmasına başlamadan önce literatür çalışmasından elde edilen bilgiler ışığında ve yapılan incelemeler sonucunda çalışma yapılacak alanın sahip olduğu mekânsal yapılaşma şekli ön planda tutulmuştur. Bu çerçevede seçilecek olan örnekleme alanları 4 ayrı başlık altında kategorize edilmiştir. Bunlar, çalışmanın amacını kapsayan farklı yapı çevre tasarımlarını çocuk dostu kent kavramı ve ölçütleri bağlamında incelemek amacıyla belirlenmiştir. Seçilen alanlar çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen sokak niteliğindeki alan kullanımları, güvenli ve güvenli olmayan yarı kamusal mekân kullanımı ve parsel bazında yapılaşmış çevrelerdeki oyun alanlarının çocuklar tarafından hangi farklılıklarda kullanıldığını değerlendirmek amacıyla belirlenmiştir.

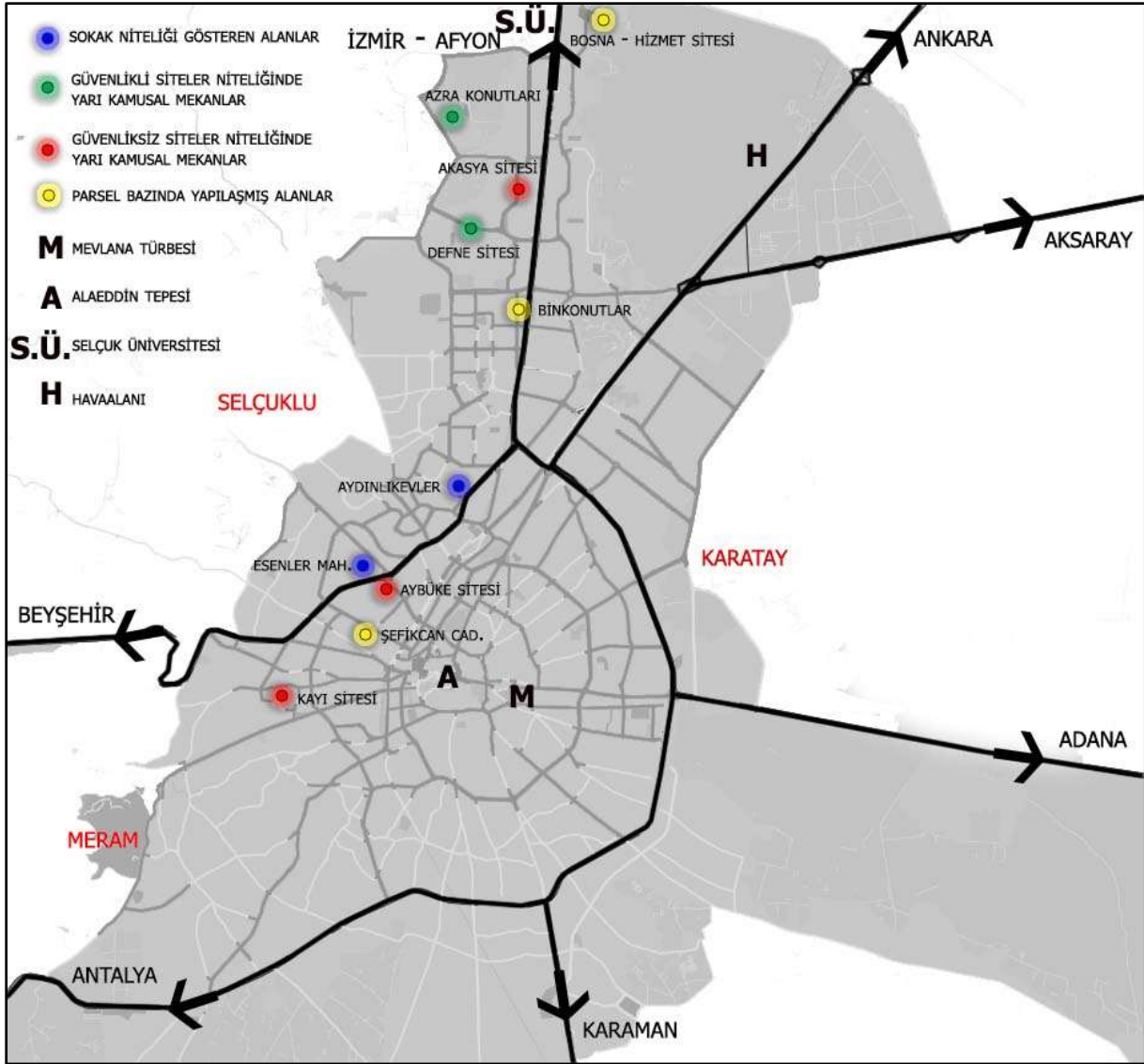
Bu çalışma sokak niteliği gösteren alanlar, güvenli - güvenli olmayan siteler niteliğinde yarı kamusal alanlar ve parsel bazında yapılaşmış alanlar olmak üzere 4 ayrı mekân kurgusunda gerçekleştirileceğinden farklı mekânsal karaktere ve kullanıma sahip 10 ayrı bölge seçilmiştir (Şekil 5.3 ve Şekil 5.4). Yapılan incelemeler sırasında sokak niteliğini karşılayan mekânlar, özellikle mevcut doku yerleşimlerinden seçilmiş, yeni yerleşim alanlarının temeli olan güvenli ve güvenli olmayan site anlayışının belirlenmesinde güvenlik kurgusu etkili olmuş ve parsel bazında yapılaşan alanlarda ise alan kullanım yoğunluğu ve bina yükseklikleri gibi farklı özellikler ele alınarak seçilmiştir. Örnekleme seçimi aşağıdaki grafikte detaylı olarak verilmiştir (Şekil 5.5).

Şekil 5.3. Dört farklı yerleşim türü

Şekil 5.4. Örnekleme alanları

Şekil 5.5. Konya kenti üzerinde çalışma alanlarının konumu

5.2.1. Sokak niteliği gösteren alanlar

Aydınlıkevler ve Esenler mahallesinde seçilen alanlar sokak niteliği gösteren mekânlardır. Bu yerleşim alanlarında çocukların sıklıkla kullandığı mekânlar gösterilmiştir. Yerleşim alanına yakın eğitim birimleri, çocuk parkları ve yeşil alanların detaylı gösterimi yapılmıştır (Şekil 5.6 ve Şekil 5.7).

Aydınlıkevler bölgesinin Konya üzerindeki konumu daha detaylı bir şekilde gösterilmiş ve çalışma alanının ortası merkez alınarak çocukların kullandığı mekânlara olan uzaklıkları belirtilmiştir (Şekil 5.6). Genellikle tek katlı yapılaşmanın olduğu bu alan yaklaşık 2 bin kişilik nüfusa sahiptir.

Şekil 5.6. Aydınlikevler mahallesi çalışma alanının konumu

Esenler mahallesinin kent üzerindeki konumu daha detaylı gösterilmiş ve çocukların yakın çevrede kullandığı oyun alanlarına ve eğitim birimlerine olan uzaklığı belirtilmiştir (Şekil 5.7). Buna göre çalışma alanı içinde oyun alanlarının bulunmaması çocukların bu alanları kullanımını sınırladığı düşünülmektedir. Tek katlı yapılaşmanın yoğun olduğu alan yaklaşık 370 kişilik nüfusa sahiptir.

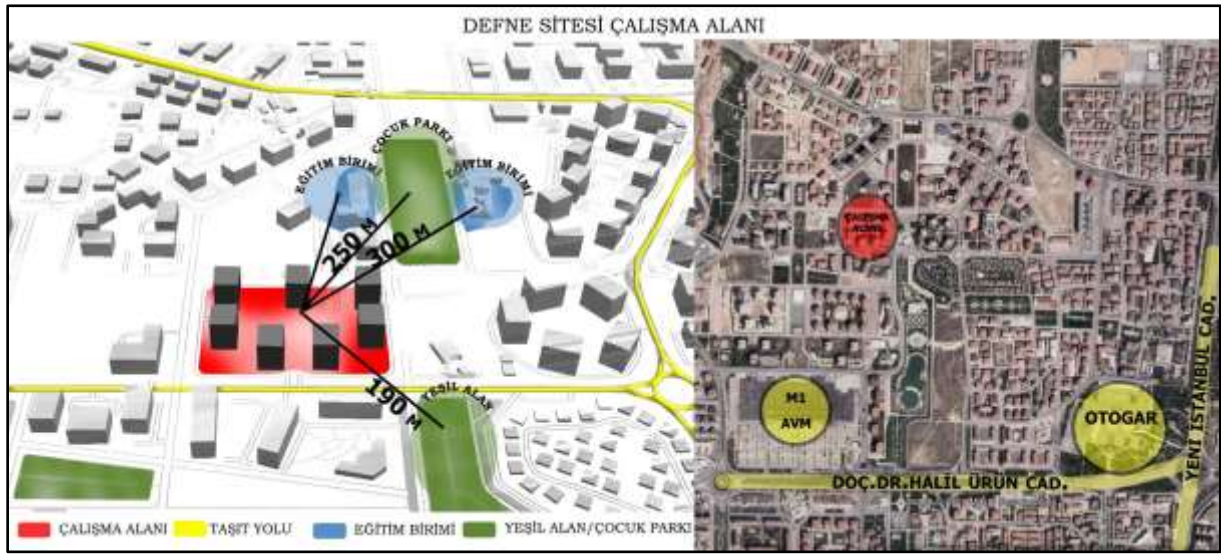

Şekil 5.7. Esenler mahallesi çalışma alanının konumu

5.2.2. Güvenlikli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar

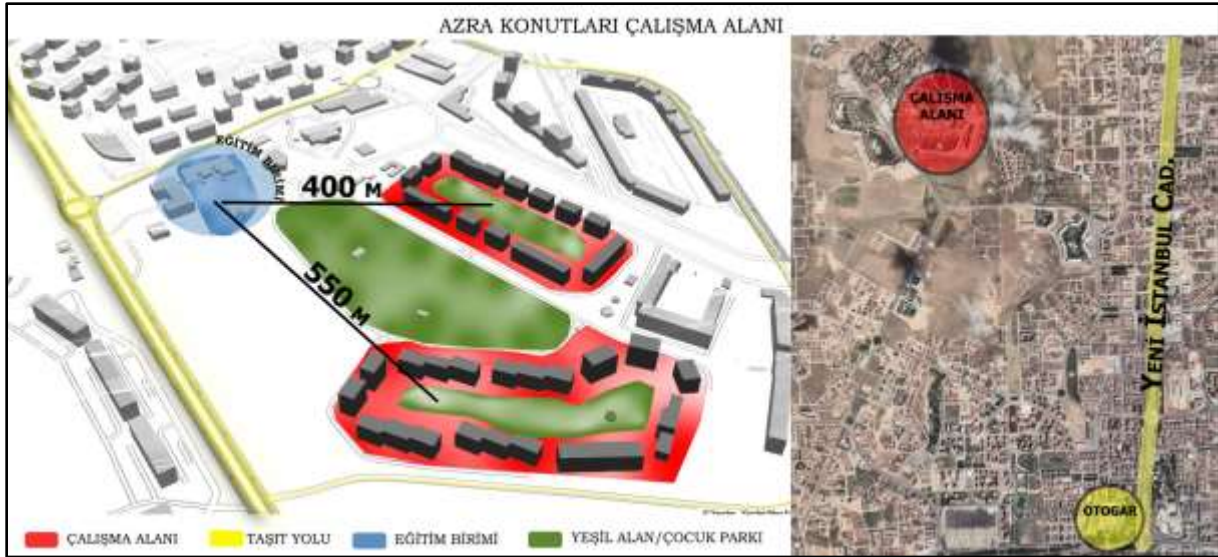
Defne Siteleri ve Azra Konutları güvenlikli site özelliği gösteren yerlerdir. Bu yerlerin Konya üzerindeki konumları daha detaylı olarak gösterilmiş ve seçilen çalışma alanlarının da çocukların kullandıkları mekânlara olan uzaklıkları belirtilmiştir (Şekil 5.8 ve Şekil 5.9).

Defne Siteleri konumu itibari ile M1 alışveriş merkezine ve otopara yakın bir konumda bulunmaktadır. 7 adet bloktan oluşmakta ve yaklaşık 2 bin kişilik nüfusa sahiptir. Site kendi içinde özel yeşil alanlara ve oyun alanlarına sahiptir. Çalışma alanı çevresinde ise birçok yeşil alan ve eğitim birimi bulunmaktadır (Şekil 5.8).

Şekil 5.8. Defne sitesi çalışma alanının konumu

Azra konutları kent merkezine 12, otopara 4 km uzaklıkta konumlanmıştır. Yaklaşık 4 bin kişilik nüfusa sahiptir. Çocukların kullandığı mekânlar ve bu mekânlara olan uzaklık şekil 5.9'da belirtilmiştir.

Şekil 5.9. Azra konutları çalışma alanının konumu

5.2.3. Güvenliksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar

Aybüke, Akasya ve Kayı siteleri güvenliksiz site özelliği gösteren yerleşim alanlarıdır. Her bir yerleşim alanının Konya üzerindeki konumu detaylı olarak gösterilmiştir.

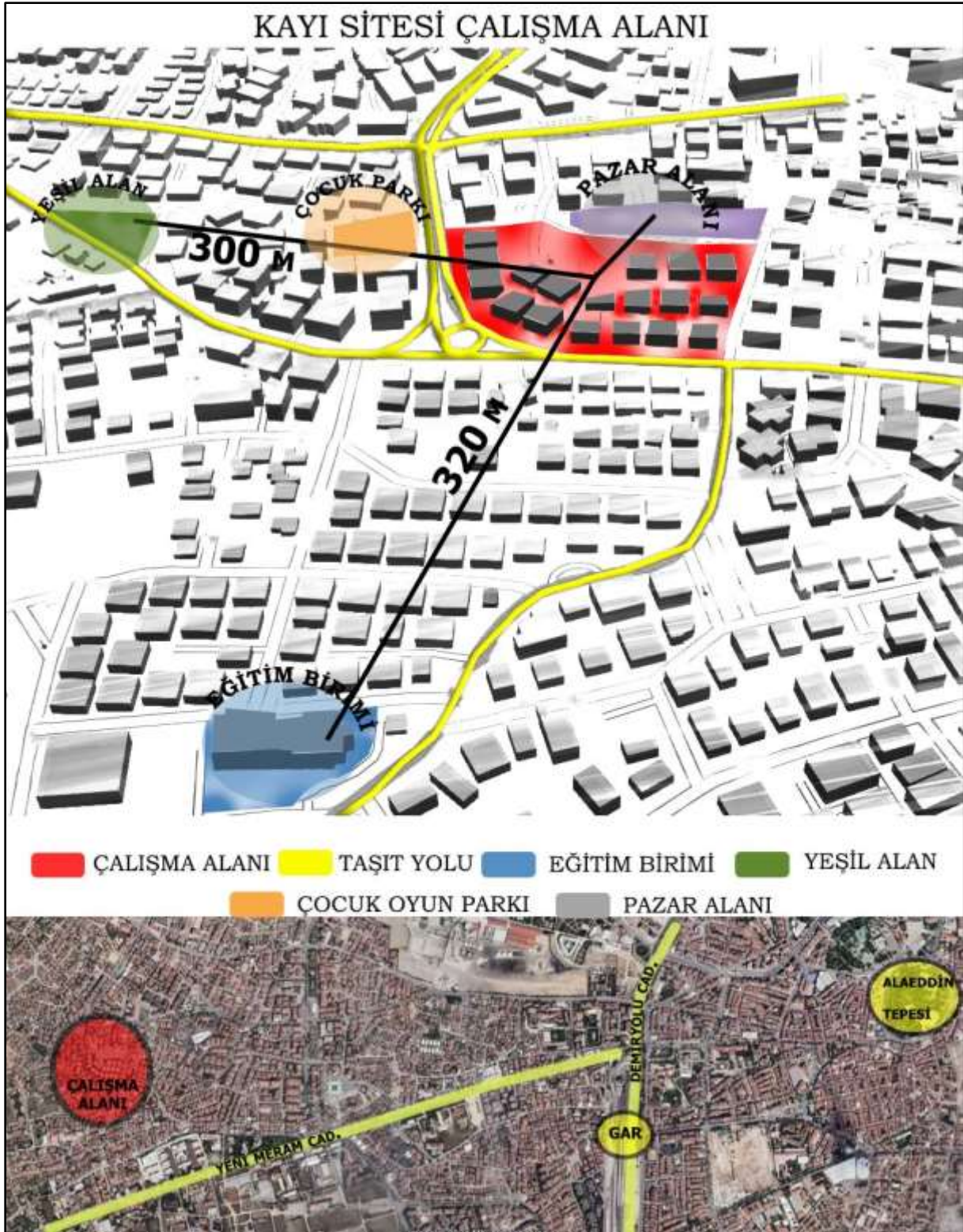
Aybüke sitesi 4 ayrı bloktan oluşmakta ve yaklaşık 450 kişilik nüfusa sahiptir. Siteye yakın 1 tane çocuk parkı, 1 spor tesisi ve 1 eğitim birimi bulunmaktadır. Çocukların kullandığı mekânların çalışma alanına uzaklığı detaylı bir şekilde gösterilmiştir (Şekil 5.10).

Şekil 5.10. Aybüke sitesi çalışma alanının konumu

Şekil 5.12. Kayı sitesi çalışma alanının konumu

5.2.4. Parsel bazında yapılaşmış alanlar

Şefikcan Caddesi, Binkonutlar ve Hizmet Siteleri parsel bazında yapılaşma özelliği gösteren alanlardır. Her alanın Konya üzerindeki konumu detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Şefikcan caddesi oldukça yoğun yapılaşmanın ve karma kullanımın olduğu yerleşim alanıdır. Çalışma alanı olarak belirlenen mekânlara yakın çocuk oyun parkları, yeşil alanlar, eğitim birimi ve sosyal tesis bulunmaktadır. Yüksek katlı yapılaşmanın olduğu bu alanda yaklaşık 4 bin kişilik nüfus bulunmaktadır (Şekil 5.13).

Şekil 5.13. Şefikcan caddesi çalışma alanının konumu

Binkonutlar bölgesinde seçilen çalışma alanı yaklaşık 600 kişilik nüfusa sahiptir. Alan içinde çocuk parkı, otopark ve yeşil alan bulunmaktadır. Yakın çevrede çocukların kullanabileceği çocuk parkı ve eğitim birimi bulunmaktadır (Şekil 5.14).

Şekil 5.14. Binkonutlar çalışma alanının konumu

Bosna Hersek bölgesinde bulunan Hizmet Sitelerinden seçilen çalışma alanı yaklaşık 624 kişilik nüfusa sahiptir. Yerleşim içinde yeşil alan ve çocuk parkı bulunmaktadır. Yakın çevrede çocukların kullanabileceği eğitim birimi ve parklar bulunmaktadır (Şekil 5.15).

Şekil 5.15. Hizmet siteleri çalışma alanının konumu

5.3. Örneklem Alanlarının Çocuk Dostu Kent Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi

Bu bölümün ilk kısmında değerlendirme formunun oluşturulmasında temel alınan kriterler detaylı bir şekilde açıklanmış ve her bir kriterde dikkat edilmesi gereken özellikler belirtilmiştir. Daha sonra Konya üzerinde seçilen birbirinden farklı her bir bölgenin özelliğine göre kategorize edilen alanlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada alan araştırması için seçilmiş 10 farklı yerleşim biriminin çocuk dostu kent kriterleri açısından incelenmiştir. Bu yerleşim birimlerinin değerlendirme soruları, sokak niteliği gösteren alanlar, güvenli siteler niteliğinde yarı kamusal alanlar, güvenli siteler niteliğinde yarı kamusal alanlar ve parsel bazında yapılaşmış alanların özelliklerine göre kategorize edilmiştir.

Seçilen alanlar için, 2005 yılında Delf kentinde yapılan Childstreet konferansında belirlenen “Kid Street Scan” (Kiss 2.0) isimli çalışmada belirlenen kriterler ve Home Zone, Woonerf gibi tasarım kriterlerine göre değerlendirme formları oluşturulmuştur. Oluşturulan değerlendirme formları ve çocuk dostu çevreler için belirlenen nitelikler ayrı ayrı açıklanmıştır.

Güvenlik

Çocukların buldukları çevrelerde huzur ve güven içinde yaşayabilmeleri için en önemli kriterlerden birisi güvenlidir. Bu çalışmanın temel aldığı Kid Street Scan’a göre güvenlik iki ayrı boyutta ele alınmıştır. Bunlar sosyal güvenlik ve trafik güvenliğidir. Hazırlanan değerlendirme formu bu iki başlık altında ele alınarak oluşturulmuştur. Trafik güvenliği çerçevesinde çocukların yaşadıkları mekânlardan geçen taşıtların hızları, taşıtların hızlarını sınırlayan işaretlerin bulunup bulunmadığı ve çocukların ve taşıtların görünümünü sınırlayan engellerin varlığı incelenmiştir. Sosyal güvenlik bağlamında ise, daha çok ebeveynlerin çocukların buldukları mekânı rahatlıkla görüp görmediklerine dair ve mekân kullanımının canlılığına dikkat edilmiştir. Oluşturulan değerlendirme formundaki soru başlıkları aşağıda özetlenmiştir.

- Alandan geçen taşıtların ortalama hızı nedir? / Alan taşıtlar tarafından işgal ediliyor mu? (Taşıt hızı 30 km/sa’ten fazla ise olumsuz olarak değerlendirilmiştir.)
- Alanda taşıt hızını sınırlayan hız levhaları var mı? (Hız sınır levhası 50 km/sa ise olumsuz olarak değerlendirilmiştir.)
- Alanda taşıtların ve çocukların görünümünü sınırlayan engel var mı?

- Alan, oturma odası ve mutfaktan görünüyor mu?
- 10 dk içinde alandan geçen yaya sayısı 10'dan fazla mı?
- Yetişkinler için oturma alanı var mı?
- Alan bakımlı ve temiz mi?
- Alanı aydınlatan elemanların sayısı yeterli mi?

Yürüebilme

Özgürce hareket edebilme çocuklar için önemli bir gereksinimdir. Çocuk hareket gereksinimi kısıtlanmadan buldukları çevrelerde rahat şekilde yürüebilmek istemektedir. Bunun için değerlendirmeye alınan bir diğer konu ise 'yürüebilme'dir. Kid Street Scan'a göre yürüebilme iki ayrı başlıkta ele alınmıştır. Bunlar çocuğun yaşadığı çevrelerde kullandıkları sokaklardan/caddelerden karşıdan karşıya geçme kalitesi ve yürüdükleri/oynadıkları alanlarda yürüebilme kalitesini etkileyen durumlardır. Oluşturulan değerlendirme formundaki soru başlıkları aşağıda özetlenmiştir.

- Alanda oynayan çocuklar taşıtları rahat algılayabiliyor mu? (100 m görüş mesafesinden çocuk ve taşıt algılanamıyorsa olumsuz özellik taşır).
- Yaya geçidi bulunuyor mu?
- 10 dk içinde alandan geçen taşıt sayısı 40'dan fazla mı?
- Alandan geçen taşıt sayısı yürünebilirliği olumsuz etkiliyor mu? (Tek yönlü trafik varsa olumlu, çift yönlü trafik varsa olumsuz değerlendirilmiştir).
- Alandaki kaldırım genişliği rahat yürüme imkânı sağlıyor mu? (Genişlik 3 m'den az ise kaldırım rahatlıkla kullanılmamaktadır).
- Kaldırım yüksekliği yürümeyi engelliyor mu? (10 cm'den yüksek ise yürüebilme engellenmektedir).
- Engelli çocuklara yönelik uygulamalar var mı?

Bisiklet Kullanabilme

Bisiklet kullanabilme kriteri de yürüyebilme kriteri gibi çocukların hareket gereksiniminin karşılanmasında önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda çocuğun hareket gereksiniminin yanı sıra, okul çağına gelmiş bir çocuğun okuluna bisikleti ile gidebileceği rotaların olması çocuk dostu kent olma özelliğini artırmaktadır. Kid Street Scan'a göre bisiklet sürme karşıdan karşıya geçebilme ve bisiklet sürülebilir alan olarak iki başlıkta değerlendirilmektedir. Ancak daha önce yürüyebilme kriterinde bulunan karşıdan karşıya geçme durumu incelendiğinden, bu kısımda bisiklet sürülebilir alanların niteliği irdelenmiştir. Bunun için oluşturulan değerlendirme formundaki soru başlıkları aşağıdaki gibidir.

- Bisiklet yolu var mı? (Bisiklet yol genişliği 2 m'den fazla ise olumlu, 1,5 m'den az ise olumsuz olarak değerlendirilmiştir).
- Bisiklet yoluna park eden araçlar var mı?
- Taşıt yoğunluğu bisiklet kullanımını engelliyor mu? (10 dk içinde geçen taşıt sayısı 40'tan fazla ise alan için olumsuz değerlendirilmiştir).
- Bisikletler için özel park alanları var mı?
- Bisiklet park etme durumunda tehlike ve engeller var mı?
- Alan, çocuğun bisiklet sürmesi için uygun mu?

Eğlenebilme

İncelenecek olan bir diğer kriter ise eğlenebilme kriteridir. Çocuğun bir diğer ihtiyacı olan eğlenebilme sadece ev içinde değil, ev dışındaki mekânlarda da bulunmaktadır. Bu nedenle dışarıdaki mekân çocuğun eğlenebilmesini ne kadar destekleyici nitelikte ise o alan bir o kadar çocuk dostu çevre olma özelliği gösterir. Eğlenebilme için kullanılan kriterler, sokağın/mekânın görünümünün çocuk üzerinde bıraktığı olumlu-olumsuz etki ile ilgilidir. Bir mekân çocuğun ilgisini ne kadar çekiyorsa, o mekân çocuk için eğlenilebilir alan özelliği gösterir. Bu kriter için oluşturulan soru başlıkları aşağıdaki gibidir.

- Alanda çocuğun dikkatini çekecek özellikler var mı?
- Alanda yeterli ölçüde bitkilendirilmiş mekânlar var mı?

- Alanın canlanmasını sağlayan ve alandan geçerken ilgi çekici mekânlar var mı?
- Oturma elemanlar, oyun elemanları ve oyun alanları var mı?
- Çocukların görmekten hoşlanacağı çeşitli ekipman ve malzemeler var mı?

Oynayabilme

Bir diğer kriter olan oynayabilmenin çocuk gelişimi üzerinde büyük katkısı vardır. Çocuğun istediği gibi oyun oynayabilmesi onun özgüvenini artıracak ve sosyalleşmesine yardımcı olacaktır. Ekawati'ye (2015) göre çocukların yaşam alanlarının kalitesi çocukların oyun aktivitelerini etkilemektedir. Kid Street Scanda'da belirtildiği gibi oynayabilme kriteri çocuk dostu kent olma ölçütlerinden birisidir. Kiss 2.0'a göre oluşturulan oynayabilme kriteri için oluşturulan soru başlıkları aşağıdaki gibidir.

- Alan farklı yaş gruplarındaki çocuklara oyun imkânı sağlıyor mu? (100 m'lik yürüme alanı içinde 6 yaş çocuklar için güvenli rotalar varsa, 300 m'lik yürüme alanı içinde 8 yaş için güvenli rotalar varsa olumlu olarak değerlendirilmiştir).
- Alan, birden fazla oyun oynama çeşitliliğine sahip mi?
- Alanın oyun oynanabilen mekân/kaldırım genişliği yeterli ölçüde mi? (Kaldırım genişliği 2 m'den az ise olumsuz, 4 m'den fazla ise olumlu olarak değerlendirilmiştir).

Erişebilme

Bir mekânın erişilebilir olması çocuk dostu kent olma özelliğini artırmaktadır. Ekawati (2015), mekânın kalitesini değerlendirmek için alanın erişilebilir olup olmadığı konusuna değinmiştir. Kaliteli bir mekânın yayalar, çocuklar, engelliler ve taşıtlar için erişilebilir olduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı erişebilme, çocuk dostu kent kriterlerinden biri olarak görülmüştür. Erişebilme kriterinde, mekâna bağımsız olarak erişebilme, mekân sınırlarının algılanabilirliği, farklı ulaşım araçları ile ulaşımın olup olmadığı ve mekâna yakın toplu ulaşım duraklarının olup olmadığı önemlidir. Bu kriter için oluşturulan soru başlıkları aşağıdaki gibidir.

- Alana yakın toplu taşıma durağı var mı?
- Farklı ulaşım araçları ile alana ulaşmak mümkün mü?

- Mekân belli sınırlar içinde net olarak algılanabiliyor mu? (Kaybolmuşluk hissi var mı)?
- Çocuklar ebeveynlerden bağımsız olarak mekânı kullanabiliyor mu?

Boyut

Bir mekânın boyutu, o mekânın ne kadar çocuk dostu olup olmadığını etkilemektedir. Çünkü çok uzun ya da çok dar olan alanlar/sokaklar çocukların kullanımı açısından uygun olmayabilir. Ekawati (2015)'e göre bir mekânın/sokağın uzunluğu, genişliği ve binaların uzunluğu arasındaki oran o alanın kalitesini etkilemektedir. Bu nedenle boyut, çocuk dostu kent kriteri olarak ele alınmıştır ve Home Zone tasarım ilkelerinden yararlanarak oluşturulmuştur. Bu kriter için sokağın uzunluğu, sokağın genişliği, binalar arasındaki oran, yapıların cepheleri ile taşıt yolu arasında olan mesafe gibi ölçütler önemli olmuştur. Bu kriter için oluşturulan soru başlıkları aşağıdaki gibidir.

- Alan uzunluğu 400 m'den az mı? (400 m'den az ise olumlu, fazla ise olumsuz olarak değerlendirilmiştir).
- Alan/sokak genişliği 3,7 m'den fazla mı? (3,7 m'den az ise olumsuz, fazla ise olumlu olarak değerlendirilmiştir).
- Alan genişliği ile bina yükseklikleri arasındaki oran uyumlu mu?
- Yapılar ile yol arasında en az 1,5 m var mı? (1,5 m'den az ise olumsuz, fazla ise olumlu olarak değerlendirilmiştir.)
- Ön bahçe mesafesi 3,5 m var mı? (3,5 m'den az ise olumlu, fazla ise olumsuz değerlendirilmiştir).
- Mekân yeterli alana sahip mi?
- Yeterli miktarda otopark alanı var mı? (Park alanı 2,5*5 m ölçülerinde ise olumlu olarak değerlendirilmiştir).

Düzenleme

Bir diğer ölçüt olan ve son ölçüt olan düzenleme, bir mekânın kalitesini değerlendirmek için ele alınan ve çocuk dostu kentlerin oluşmasında önemli bir kriterdir (Ekawati, 2015). Home Zone tasarım ilkelerinde ve Kid Street Scan değerlendirme formunda da yer aldığı için çocuk

dostu kent kriterlerinden biri olarak ele alınmıştır. Düzenleme kriteri için oluşturulan soru başlıkları aşağıda gösterilmiştir.

- Alanı yürümek için ve oynamak için elverişsiz yapan engeller var mı? (Kaldırımda yürürken karşıya birden trafo vb. teknik birimlerin çıkma durumu var mı?)
- Alan belirli zamanlarda trafik açısından sınırlandırılabilir mi?
- Alan sınırları belirli mi? (Giriş-çıkış noktaları belli mi?)
- Alanda minimum her 30 m’de bir geçiş izni veren rotalar var mı?

5.3.1. Sokak niteliği gösteren alanlar

Aydınlıkevler ve Esenler Mahallesi, sokak niteliği gösteren alanlardır. Bu alanlar için güvenlik kriterinin değerlendirme formu Çizelge 5.1’de sunulmuştur.

Çizelge 5.1. Sokak niteliği gösteren alanlarda güvenlik kriteri

SOKAK NİTELİĞİ GÖSTEREN ALANLAR	GÜVENLİK KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME			
	AYDINLIKEVLER		ESENLER MAH.	
Sokaktan geçen taşıtların ortalama hızı nedir ?	A)15-20km/sa	B)25-30km/sa	A)15-20km/sa	B)25-30km/sa
	C)30km üzeri		C)30km üzeri	
Sokakta taşıt hızını sınırlayan hız levhaları var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Sokakta taşıtların ve çocukların görünümünü sınırlayan engel var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Sokak, oturma odası ve mutfaktan görünüyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
10 dk içinde sokaktan geçen yaya sayısı 10'dan fazla mı ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Yetişkinler için oturma alanı var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Sokak bakımlı ve temiz mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokağı aydınlatan elemanların sayısı yeterli mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR

Trafik güvenliği açısından bakıldığında Esenler Mahallesinde taşıt hızının 20 km/saati geçmediği görülürken Aydınlıkevler bölgesinde 30 km/saat olarak tahmin edilmiştir. Aydınlıkevler bölgesinde taşıt hızını sınırlayan levhalar varken (Şekil 5.16), Esenler Mahallesinde hız sınırlayıcı levha bulunmamaktadır (Şekil 5.17).

Şekil 5.16. Aydınlikevler bölgesindeki trafik uyarı levhaları

Esenler mahallesinde sokak tek yönlü trafiğe sahip ve yol genişliği 5 m'den azdır. Sokağın kenarında park edilmiş büyük araçlar bulunduğu için çocukların ve sürücülerin görünürlüğünü kısıtlamaktadır. Ancak dar bir sokak olduğu için taşıt hızlarının çok yüksek olmaması çocuklar açısından çok fazla tehlike oluşturmamaktadır. Aydınlikevler bölgesinde ise sokak çift yönlü trafiğe sahip ve yol genişliği bazı bölgelerde 5 m'den fazladır. Bu bölgede taşıtların ve çocukların görünümünü sınırlayan engeller yoktur.

Şekil 5.17. Esenler mahallesinde sokak görünümü

Sosyal güvenliği açısından bakıldığında ise, her iki bölgede de sokak ev içindeki odalardan algılanmaktadır (Şekil 5.18). Bu da sokakta oynayan çocukların ailelerine onları rahat bir şekilde izleme fırsatı vermektedir. Aydınlikevler bölgesinde 10 dakika içinde sokaktan geçen kişi sayısı 4 iken, Esenler Mahallesinde 12 kişidir. Aydınlikevler bölgesindeki kişi sayısının düşük olmasının nedeni yapılan saha çalışmasının soğuk bir güne denk gelmesinden olabileceği düşünülmektedir. Her iki alanda da yetişkinler için oturma yerleri olarak kaldırımlar

kullanılmaktadır. Aydınlikevler bölgesindeki aydınlatma elemanlarının aralıkları 5 m'den az ve yeterli iken, Esenler Mahallesinde ise aydınlatma eleman aralıkları 5 m'den fazla ve yetersizdir. Sokak bakımı açısından Aydınlikevler, Esenler mahallesine göre daha temiz ve daha bakımlıdır.

Şekil 5.18. Sokak niteliği gösteren alanlarda sokağın ev içinden izlenebildiğini ifade eden görseller

Çizelge 5.2. Sokak niteliği gösteren alanlarda yürüyebilme kriteri

YÜRÜYEBİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	AYDINLIKEVLER		ESENLER MAH.	
Sokakta oynayan çocuklar taşıtları rahat algılayabiliyor mu?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Yaya geçidi bulunuyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
10 dk içinde sokaktan geçen taşıt sayısı 40'dan fazla mı ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokaktan geçen taşıt sayısı yürünebilirliği olumsuz etkiliyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokaktaki kaldırım genişliği rahat bir yürüme imkanı sağlıyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Kaldırım yüksekliği yürümeyi engelliyor mu?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Rampa ve engelliye yönelik uygulama var mı?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK

Her iki alanda da taşıtların çocukları görme mesafesi 100 m'den fazladır. Bu yüzden sokakta oynayan çocuklar için sokağa giren taşıtlar sorun teşkil etmemektedir. Karşıdan karşıya geçmeyi etkileyen yaya geçitleri her iki alanda da bulunmamaktadır. Sadece Aydınlikevler bölgesinde okula yakın olan yerlerde yaya geçidi bulunmaktadır. Esenler Mahallesindeki sokaklar tek yönlü trafiğe sahip ve dar yollardan oluştuğu için çocukların karşıya geçişleri çok kolay olmaktadır. Yolun karşıya geçiş mesafesi Esenler Mahallesinde 3,5 - 5 metre arasında değişirken, Aydınlikevler bölgesinde ise 6 ile 8 metre aralığında değişmektedir. 10 dk içinde

geçen taşıt sayısı her iki alan içinde 40'tan fazla değildir. Bu yüzden sokaktan geçen taşıtlar yürüyebilmeyi olumsuz etkilememektedir. Yine her iki alandaki kaldırım genişliği 3 m'den az olduğu için rahat bir yürüme imkânı vermemektedir. Esenler Mahallesi'ndeki kaldırım yüksekliği bazı bölgelerde 10 cm'yi geçtiği için yürümeyi engellemekte, her iki alan içinde engelli çocuklara yönelik uygulamalar olmadığı için de olumsuz özellikte değerlendirilmiştir. Ayrıca yürüme alanlarının ortasında yer alan direk ve ağaçlar da yürümeyi olumsuz şekilde etkilemektedir (Çizelge 5.2 ve Şekil 5.19).

Şekil 5.19. Kaldırımlarda rahat yürümeye engel olan durumlar

Çizelge 5.3. Sokak niteliği gösteren alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri

BİSİKLET KULLANABİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	AYDINLIKEVLER		ESENLER MAH.	
Bisiklet yolu var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Bisiklet yoluna park eden araçlar var mı ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Taşıt yoğunluğu bisiklet kullanımını engelliyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Bisikletler için özel park alanı var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Bisiklet park etme durumunda tehlike ve engeller var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Sokak, çocuğun bisiklet sürmesi için uygun mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR

Esenler Mahalesindeki taşıtların gerçek hızları 15-20 km/saat dir. Bu nedenle bisikletler rahat bir şekilde yol üzerinde seyredebileceği için bisiklet yoluna gerek yoktur. Aynı şekilde Aydınlikevler bölgesindeki bazı sokaklar da bu özelliği gösterdiğinden bisiklet yoluna ihtiyaç yoktur. Taşıt hızının 30 km/saati geçtiği yerlerde ise en az 1,5 metre genişliğinde bisiklet yolunun olması gerekmektedir. İki bölgede de yoğun taşıt trafiği olmadığı için bisiklet kullanımı engellenmemektedir. Bu nedenle, sokaklar çocuğun bisiklet sürmesi için uygundur (Çizelge 5.3 ve Şekil 5.20). Ancak bisikletler için özel park alanları olmadığı için park durumunda olan bisikletlerin çalınması gibi durumlar söz konusu olabilecektir. Ayrıca, sokakların her iki tarafına park eden araçların varlığı ise bisiklet kullanımını olumsuz etkilemektedir.

Şekil 5.20. Sokakların çocuklar tarafından kullanılması

Çizelge 5.4. Sokak niteliği gösteren alanlarda eğlenebilme kriteri

EĞLENEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	AYDINLIKEVLER	ESENLER MAH.
Sokakta çocukların dikkatini çekecek özellikler var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Sokakta yeterli ölçüde bitkilendirilmiş alanlar var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Sokağın canlanmasını sağlayan ve insanların dikkatini çeken alanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Oturma elemanları, oyun alanları ve oyun elemanları var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Çocukların görmekten hoşlandığı çeşitli malzeme ve ekipmanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Aydınlikevler bölgesinde eski sokak dokusunun bulunduğu yerlerde müstakil bahçelerin varlığı, alanın yeterli ölçüde bitkilendirildiğini düşündürmektedir. Ancak çocukların

ilgisini çekecek sanatsal etki ve görsellerin bulunmaması, sokakların canlanmasını sağlayacak farklı kullanım alanlarının olmaması, çocukların kamusal mekânlarda görmekten hoşlanacağı su, kum, çeşitlilik, gizli özel yerler, değiştirilebilir yapılar, ekipmanlar ve oyun alanlarının bulunmaması eğlenebilme kriteri açısından olumsuz özellik göstermektedir (Çizelge 5.4 ve Şekil 5.21).

Şekil 5.21. Sokaklarda çocukların ilgisini çeken öğelerin bulunmaması

Çizelge 5.5. Sokak niteliği gösteren alanlarda oynayabilme kriteri

OYNAYABİLME KRİTERİNİ İNCELEME	AYDINLIKEVLER		ESENLER MAH.	
Sokak farklı yaş gruplarındaki çocuklara oyun imkanı sağlıyor mu?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokak, birden fazla oyun oynama çeşitliliğine sahip mi?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokağın oyun oynanabilen kaldırım genişliği yeterli ölçüde mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR

Çocukların sokakta rahat bir şekilde oynayabilmesi için kaldırım genişliklerinin yeterli ölçülerde olması gerekmektedir. Her iki bölgede çocukların oyun oynadıkları alanlar gözlemlendiğinde, Aydınlikevler bölgesinde sokağın cazip taraflarındaki kaldırım genişliğinin 1.60 metre, Esenler Mahallesinde ise en fazla 80 cm genişliğinde olduğu görülmektedir. Oynama kalitesinin artması için kaldırım genişliğinin 3.00 m olması gerekmektedir. İki bölgede de bu ölçü sağlanamadığı için bu durum oynayabilme kriteri açısından olumsuz olarak değerlendirilmiştir (Çizelge 5.5).

Sokaklarda oyun aktivite çeşitliliği bulunmamaktadır. Ancak farklı yaş gruplarındaki çocuklar sokağı istediği şekilde kullanabilmektedir (Şekil 5.22). Sadece sokaklara yakın mesafelerde bulunan çocuk parkları farklı oyun imkânı sunmaktadır.

Şekil 5.22. Sokağın farklı yaş grupları tarafından kullanılma şekli

Çizelge 5.6. Sokak niteliği gösteren alanlarda erişebilme kriteri

ERİŞEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	AYDINLIKEVLER		ESENLER MAH.	
Sokağa yakın toplu taşıma durağı var mı?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Farklı ulaşım araçları ile sokağa ulaşmak mümkün mü?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokak kolay algılanıyor mu?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Çocuklar ebeveynlerinden bağımsız olarak sokağı kullanabiliyor mu?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR

Aydınlıkevler bölgesine tramvay, otobüs ve dolmuş ile ulaşmak mümkündür. Esenler Mahallesi ise otobüs ve dolmuş ile ulaşmak mümkün olduğundan farklı ulaşım araçları ile sokaklara ulaşmak mümkündür. Çocuklar sokakları bağımsız olarak kullanabilmekte ve sokakların okunaklılığı kolay algılanmaktadır (Çizelge 5.6).

Çizelge 5.7. Sokak niteliği gösteren alanlarda boyut kriteri

BOYUT KRİTERİNİ İNCELEME	AYDINLIKEVLER		ESENLER MAH.	
Sokak uzunluğu 400m'den az mı?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokak genişliği 3,5m'den fazla mı?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokak genişliği ile bina yükseklikleri arasındaki oran uyumlu mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Yapılar ile yol arasında en az 1,5m var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Ön bahçe mesafesi 3,5 m var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Yeterli miktarda otopark alanı var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK

Sokakların genişliği ve uzunluğu çocuk dostu çevreler oluşturulmasını etkilemektedir. Aydınlikevlerde sokak uzunluğu en fazla 190 m, genişliği ise en fazla 8 m'yi bulmakta, Esenler Mahallesi sokak uzunluğu en fazla 216 m'yi bulmakta, genişliği ise en fazla 5 m'yi bulmaktadır. Sokaklarda yapılar 1 katlı yani ortalama yükseklikleri 3 metre civarındadır. Sokak genişlikleri, ortalama bina yüksekliğinden 7 m daha fazla olmalıdır. Yani sokak genişlikleri 10 m civarında olmalıdır. İki alanda da ön bahçe bulunmakta olup, Aydınlikevlerde bu mesafe 3,5 m'yi geçerken, Esenler Mahallesi 3,5 metreyi bulmamaktadır. Ön bahçe mesafesinin 3,5 m'den az olması Home zone'a göre olumlu özellik olarak değerlendirilmektedir (Çizelge 5.7).

Çizelge 5.8. Sokak niteliği gösteren alanlarda düzenleme kriteri

DÜZENLEME KRİTERİNİ İNCELEME	AYDINLIKEVLER		ESENLER MAH.	
Sokağı elverişsiz yapan engeller var mı?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Bazı durumlarda trafiği sınırlandırma imkanı var mı?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Sokağın giriş-çıkış noktaları belli mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokak anlaşılabilir sınırlar içinde mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Sokakta her 30m'de bir geçiş izni veren rotalar var mı?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK

Düzenleme kriteri incelendiğinde her iki sokak da aynı özellikleri göstermektedir. Yolun her iki tarafında kaldırım ortasında yürümeyi engelleyen direkler, ağaçlar ve elektrik trafolarının bulunması sokağı elverişsiz yapan özelliklerdendir (Şekil 5.19). Buna rağmen her iki alanda sokak dokusunun algılanması, sokakların giriş – çıkış noktalarının belli olması ve minimum 30 m'de bir geçiş izni veren rotaların bulunması çocuk dostu çevrelerin oluşturulmasında olumlu özellikler olarak kabul edilmektedir (Çizelge 5.8).

5.3.2. Güvenlikli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar

Defne Sitesi ve Azra Konutları güvenlikli site niteliğinde yarı kamusal mekân özelliği gösteren alanlardır. Bu alanlar için güvenlik kriterinin değerlendirme formu aşağıdaki gibidir (Çizelge 5.9).

Çizelge 5.9. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda güvenlik kriteri

GÜVENLİKLİ SİTELER NİTELİĞİNDE YARI KAMUSAL MEKANLAR	GÜVENLİK KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME			
	DEFNE SİTESİ		AZRA KONUTLARI	
Yarı kamusal mekan taşıtlar tarafından işgal ediliyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Taşıtlar ve oyun alanı birbirinden bağımsız mı ? Özelleşmiş oyun alanı var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Taşıtların kullanımı oyun alanını sınırlandırıyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Yarı kamusal alan oturma odası ve mutfaktan görünüyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Yarı kamusal alan kullanım sıklığı fazla mı ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Yetişkinler için oturma alanı var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Alan bakımlı ve temiz mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Alanı aydınlatan elemanların sayısı yeterli mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR

Şekil 5.23. Defne ve Azra sitelerindeki taşıtlar hız sınır levhaları

Defne Sitesi ve Azra Konutları güvenlik kriteri açısından incelendiğinde iki alanın da aynı özellikler gösterdiğini tespit edilmiştir. Trafik güvenliği açısından, bu alanlarda çocukların

kullandığı kamusal mekânlar taşıtlar tarafından işgal edilmemektedir. Taşıtlar ve oyun alanları birbirinden bağımsızdır. Bunun yanı sıra, özelleşmiş oyun alanları bulunmakta ve taşıtların kullanımını oyun alanlarını sınırlandırmamaktadır (Şekil 5.24). Oyun alanı dışındaki otopark alanı gibi taşıtlar hareketinin olduğu yerlerde ise, site içi aşılması gereken hız sınırı levhaları bulunmaktadır (Şekil 5.23). Sosyal güvenlik açısından incelendiğinde ise, site içinde yarı kamusal mekâna bakan dairelerden ebeveynler çocuklarını rahatlıkla izleyebilmektedir. Yarı kamusal mekâna bakmayan dairelerde ise çocuklar, oyun alanlarında bulunan kameralar aracılığı ile izlenebilmektedir. Yetişkinler için oturma alanları bulunmakta, aydınlatma elemanları yeterli sayıda ve yarı kamusal mekânın kullanım oranı oldukça fazladır. Aynı zamanda alan bakımlı ve temizdir.

Şekil 5.24. Defne ve Azra sitelerindeki özelleşmiş otopark alanları

Çizelge 5.10. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda yürüyebilme kriteri

YÜRÜYEBİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	DEFNE SİTESİ		AZRA KONUTLARI	
Yarı kamusal mekanda özelleşmiş yürüme alanı mevcut mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Yarı kamusal mekanda yürünebilir alanlar hemzemin düzeyde mi ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Y.K.M'da rampa ve kaldırım var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Kaldırım varsa kaldırım genişliği rahat bir yürüme imkanı sağlıyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Kaldırım yüksekliği yürümeyi engelliyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR

Yürüyebilme kriteri incelendiğinde ise Azra konutlarında özelleşmiş yürüme parkuru varken (Şekil 5.25), Defne sitelerinde bulunmamaktadır. Ancak Defne sitelerindeki yürünebilir diğer alanlar hemzemin seviyede iken Azra konutlarında hemzemin düzeyde değildir. Rampa

ve kaldırımlarla alanda kot farklılıkları yaratılmıştır. Kot farklılıklarının olmasına rağmen alanda yürüyebilme olumsuz etkilenmemekte ve kaldırım yüksekliği çocukların yürüyebilmesini engellememektedir (Çizelge 5.10).

Şekil 5.25. Azra sitelerindeki özelleşmiş yürüyüş parkuru

Çizelge 5.11. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri

BİSİKLET KULLANABİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	DEFNE SİTESİ		AZRA KONUTLARI	
Bisiklet sürebilme alanı var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Bisiklet alanına park eden araçlar var mı ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Taşıt yoğunluğu bisiklet kullanımını engelliyor mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR
Bisikletler için özel park alanı var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Bisiklet park etme durumunda tehlike ve engeller var mı ?	A) VAR	B) YOK	A) VAR	B) YOK
Yarı kamusal mekan çocuğun bisiklet sürmesi için uygun mu ?	A) EVET	B) HAYIR	A) EVET	B) HAYIR

Şekil 5.26. Azra sitelerinde bisiklet kullanabilen alan ve rahat bir şekilde bisikletlerin park edilebilmesi

İki sitede de bisiklet sürülebilir alanlar vardır. Azra konutlarında bu alan özelleşmiş iken Defne sitesinde yürünebilir ve oyun oynanabilir alanlar iç içedir. Bu nedenle, Defne Sitesindeki çocuklar araçların park ettikleri alanlarda da bisiklet sürmeye çalışmaktadırlar. Defne sitesindeki yarı kamusal mekânda çocukların bisiklet sürmeleri çok fazla uygun değilken, Azra konutlarında uygundur (Şekil 5.26). Her iki alanda da bisikletlerin park edilebileceği alan bulunmakla birlikte park etme durumunda tehlike ve engeller bulunmamaktadır (Çizelge 5.11 ve Şekil 5.27).

Şekil 5.27. Defne ve Azra sitelerindeki bisiklet park alanları

Çizelge 5.12. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda eğlenebilme kriteri

EĞLENEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	DEFNE SİTESİ	AZRA KONUTLARI
Yarı kamusal mekanda çocukların dikkatini çekecek özellikler var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Yarı kamusal mekanda yeterli ölçüde bitkilendirilmiş alanlar var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Y.K.M'nin canlanmasını sağlayan ve insanların dikkatini çeken alanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Oturma elemanları, oyun alanları ve oyun elemanları var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Çocukların görmekten hoşlandığı çeşitli malzeme ve ekipmanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Eğlenebilme kriter özelliklerine göre her iki yerleşmede de yeterli ölçüde ağaçlandırılmış yeşil alan bulunmaktadır (Çizelge 5.12 ve Şekil 5.28). Özellikle Azra konutlarında yapılan mimari düzenlemenin çeşitli olması çocukların dikkatini daha fazla çekmektedir. Alana ait özel oyun alanları, hayvanat bahçesi, havuz ve su öğelerinin bulunması, gizli- özel yerlerin varlığı çocukların mekâna karşı ilgisini artırmıştır. Yeterli oturma alanlarının varlığının yanı sıra, farklı gruplara hitap eden oyun alanları ile çocukların eğlenebilme olanaklarının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Kendine özel yüzme alanı, sosyal tesis ve camisi ile insanların yarı kamusal mekânı çekici bulması sağlanmıştır.

Defne Sitesinde Azra konutlarında olduğu kadar farklı kullanım alanları yer almıyor olsa da, bu yerleşim alanı da kendi içinde çocukların eğlenebileceği ortamlar sunmaktadır.

Şekil 5.28. Defne ve Azra sitelerindeki oyun alanları

Çizelge 5.13. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda oynayabilme kriteri

OYNAYABİLME KRİTERİNİ İNCELEME	DEFNE SİTESİ	AZRA KONUTLARI
Y.K.M farklı yaş gruplarındaki çocuklara oyun imkanı sağlıyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Y.K.M, birden fazla oyun oynama çeşitliliğine sahip mi?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Y.K.M'nin oyun oynanabilen alan genişliği yeterli mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Her iki alanda da, yarı kamusal mekân farklı yaş gruplarındaki çocuklara birden fazla oyun oynayabilme ortamı sağlamaktadır. (Çizelge 5.13 ve Şekil 5.29).

Şekil 5.29. Defne ve Azra sitelerinde farklı yaş grupları için oyun alanları

Çizelge 5.14. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda erişebilme kriteri

ERİŞEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	DEFNE SİTESİ	AZRA KONUTLARI
Y.K.M'nin yakın çevresinde toplu taşıma durağı var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Farklı ulaşım araçları ile yarı kamusal mekan çevresine ulaşmak mümkün mü?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Çocuklar ebeveynlerinden bağımsız olarak alanı kullanabiliyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Her iki çalışma alanına yakın toplu taşıma durağı bulunmaktadır ve farklı ulaşım türleri ile yarı kamusal mekân çevresine ulaşmak mümkündür. Ancak her iki alan da güvenlikli site kapsamında yer aldığı için, yarı kamusal mekân sadece o sitede yaşayan çocukların kullanımına açıktır. Çocuklar ebeveynlerinden bağımsız bir şekilde alanı kullanabilmektedir (Çizelge 5.14).

Çizelge 5.15. Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda boyut kriteri

BOYUT KRİTERİNİ İNCELEME	DEFNE SİTESİ	AZRA KONUTLARI
Yarı kamusal mekan yeterli boyut ve ölçüye sahip mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yeterli miktarda otopark alanı var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Boyut kriteri incelendiğinde her iki çalışma alanında da çocukların kullandığı yarı kamusal mekân ile taşıtların otopark alanları birbirinden ayrıdır ve otopark alanı yeterli sayıdadır. Azra konutlarında yarı kamusal alan yeterli alana sahipken, Defne Sitesindeki yarı kamusal mekân çocuklar tarafından yeterli görülmemektedir (Çizelge 5.15).

Şekil 5.30. Azra sitelerindeki farklı alan kullanımları

Çizelge 5.16 Güvenlikli site niteliği gösteren alanlarda düzenleme kriteri

DÜZENLEME KRİTERİNİ İNCELEME	DEFNE SİTESİ	AZRA KONUTLARI
Mekanı kullanmayı elverişsiz yapan engeller var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Mekan anlaşılabilir sınırlar içinde mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Çocukların kullandığı mekânları elverişsiz yapan engel bulunmamaktadır (Çizelge 5.16). Defne Sitelerinde mekânın sınırları net bir şekilde algılanırken, Azra konutlarındaki alanın oldukça büyük olmasından dolayı mekân sınırı tam olarak algılanamamaktadır (Şekil 5.30, Şekil 5.31).

Şekil 5.31. Azra sitelerinde mekân sınırının algılanamaması

5.3.3. Güvenliksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar

Aybüke Sitesi, Akasya Sitesi ve Kayı Sitesi güvenliksiz site niteliğinde yarı kamusal mekân özelliği gösteren alanlardır. Bu alanlar için güvenlik kriterinin değerlendirme formu Çizelge 5.17’de gösterilmiştir.

Çizelge 5.17. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda güvenlik kriteri

GÜVENLİKSİZ SİTELER NİTELİĞİNDE YARI KAMUSAL MEKANLAR	GÜVENLİK KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME		
	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Yarı kamusal mekan taşıtlar tarafından işgal ediliyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Taşıt ve oyun alanı birbirinden bağımsız mı? Özelleşmiş oyun alanı var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Taşıt kullanımı oyun alanını sınırlandırıyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yarı kamusal alan oturma odası ve mutfaktan görünüyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yarı kamusal alanı kullanım sıklığı fazla mı?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yetişkinler için oturma alanı var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Alan bakımlı ve temiz mi?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alanı aydınlatan elemanların sayısı yeterli mi?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Karma kullanım alanı ve kullanıcıları var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Şekil 5.32. Aybüke sitelerinde çocukların oyun oynadığı alanlarda bulunan taşıtlar

Güvenliksiz siteler niteliğinde seçilen alanlar taşıt güvenliği açısından incelendiğinde Aybüke Sitesi dışındaki diğer sitelerin ikisinde de yarı kamusal mekânlar taşıtlar tarafından işgal edilmemekte (Şekil 5.32), taşıt ve oyun alanları birbirinden ayrılmış durumda ve taşıt kullanımı çocukların kullandıkları mekânları sınırlandırmamaktadır. Sosyal güvenlik açısından ise, bütün alanlarda yarı kamusal alanlar evdeki ebeveynler tarafından rahatlıkla görülmektedir. Üç bölgenin de mekân kullanım sıklığı oldukça fazladır ve sadece Akasya Sitesinde yetişkinler için oturma alanı bulunmaktadır. Alanlar çocuk sağlığı açısından oldukça bakımlı ve temizdir. Aybüke Sitesinde karma kullanım alanı ve kullanıcıları bulunduğu için gün içinde site içine oldukça yabancı insan girip çıkabilmektedir. Farklı kullanım alanları olduğu için de gün içinde hareket halinde olan bir bölgedir. Ancak akşamları aydınlatma elemanı açısından yetersiz kalmaktadır.

Çizelge 5.18. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda yürüyebilme kriteri

YÜRÜYEBİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Yarı kamusal mekanda özelleşmiş yürüme alanı mevcut mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yarı kamusal mekanda yürünebilir alanlar hemzemin düzeyde mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Y.K.M'da rampa ve kaldırım var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Kaldırım varsa kaldırım genişliği rahat bir yürüme imkanı sağlıyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Kaldırım yüksekliği yürümeyi engelliyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Yarı kamusal alanlarda Akasya Sitesi hariç hiç birinde yürümek için ayrılmış yürüme parkurları bulunmamaktadır (Çizelge 5.18). Kayı sitesi dışındaki diğer sitelerde yürünebilen

alan hemzemin düzeyde olup çocuğun yürümesinde tehlike oluşturmamaktadır. Hiçbir alanda engelli ulaşımı için rampa bulunmamaktadır. Kaldırım yükseklikleri ise yürümeyi olumsuz etkilememektedir.

Şekil 5.33. Kayı sitelerinde çocukların kullandığı yarı kamusal mekân

Çizelge 5.19. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri

BİSİKLET KULLANABİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Bisiklet sürebilme alanı var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Bisiklet alanına park eden araçlar var mı ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Taşıt yoğunluğu bisiklet kullanımını engelliyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Bisikletler için özel park alanı var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Bisiklet park etme durumunda tehlike ve engeller var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Yarı kamusal mekân çocuğun bisiklet sürmesi için uygun mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Kayı sitesi dışındaki diğer alanlarda bisiklet sürebilmek için belirli bir alan bulunmaktadır. Kayı sitesindeki çocuklar ise daha çok evlerine yakın olan pazar alanında ve site önündeki sokakta bisiklet sürebildiklerini söylemişlerdir (Şekil 5.34). Aybüke Sitelerinde bisiklet sürülebilir alanlara park eden araçlar olduğu için taşıt yoğunluğu bisiklet kullanımını engellemektedir ve çocuklar bu durumdan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Hiçbir alanda bisikletler için özel park alanları bulunmadığından, çocuklar bisikletlerini apartman içlerine koyduklarını belirtmişlerdir. Kayı sitesi içindeki yarı kamusal mekânın tamamı yeşil alan ve çim ile kaplı olduğu için bisiklet sürmek bu alanda çok uygun değildir (Şekil 5.33). Aybüke Sitelerinde farklı kullanım alanının olması ve gün içinde sürekli yabancı insanların alan içine

giris çıkması nedeniyle çocuklar çalınacak korkusuyla bahçeye bisikletlerini rahatlıkla park edememektedir (Çizelge 5.19).

Şekil 5.34. Çocukların bisiklet kullandıkları alanlar

Çizelge 5.20. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda eğlenebilme kriteri

EĞLENEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Yarı kamusal mekanda çocukların dikkatini çekecek özellikler var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Yarı kamusal mekanda yeterli ölçüde bitkilendirilmiş alanlar var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Y.K.M'nin canlanmasını sağlayan ve insanların dikkatini çeken alanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Oturma elemanları, oyun alanları ve oyun elemanları var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Çocukların görmekten hoşlandığı çeşitli malzeme ve ekipmanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Eğlenebilme kriteri açısından Kayı Sitelerinde alanın çekiciliğini artıracak ve çocukların dikkatini çekecek ağaçlar, çiçekler ve bahçe balkonlarında dikkat çeken renkli lambalar bulunmaktadır. Kayı ve Akasya Sitelerinde yeterli miktarda bitkilendirilmiş alan bulunurken Aybüke Sitelerinde yeterli yeşil alan miktarı yoktur. Her üç bölgede de yarı kamusal mekânda insanların ilgisini çeken oyun elemanları, oturma alanları ve oyun ekipmanları bulunmamaktadır (Çizelge 5.20). Bu da alanın çocukların oynaması için yeterli ölçüde çekici olmadığını göstermektedir.

Şekil 5.35. Akasya sitelerinde çocukların kullandıkları alan

Çizelge 5.21. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda oynayabilme kriteri

OYNAYABİLME KRİTERİNİ İNCELEME	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Y.K.M farklı yaş gruplarındaki çocuklara oyun imkanı sağlıyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Y.K.M, birden fazla oyun oynama çeşitliliğine sahip mi?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Y.K.M'nin oyun oynanabilen alan genişliği yeterli mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Aybüke Siteleri ve Akasya Siteleri farklı yaş gruplarında olan çocuklara kamusal mekân kullanma şansı verirken, Kayı Sitelerindeki kamusal mekân kullanımı daha çok küçük çocuklar için uygundur. Bütün alanlar birden fazla oyun oynama çeşitliliğine sahip olmamasına rağmen oyun oynanabilen alan genişlikleri yeterli miktardadır (Çizelge 5.21 ve Şekil 5.36).

Şekil 5.36. Aybüke ve Akasya sitelerinde oyun oynanabilen alanlar

Çizelge 5.22. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda erişebilme kriteri

ERİŞEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Y.K.M'nin yakın çevresinde toplu taşıma durağı var mı?	☒ A) VAR ☐ B) YOK	☒ A) VAR ☐ B) YOK	☒ A) VAR ☐ B) YOK
Farklı ulaşım araçları ile yarı kamusal mekan çevresine ulaşmak mümkün mü?	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR
Çocuklar ebeveynlerinden bağımsız olarak alanı kullanabiliyor mu?	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR

Bütün alanlar için erişibilme kriteri aynı niteliktedir (Çizelge 5.22). Her alanda çocuklar ebeveynlerinden bağımsız bir şekilde alanı kullanabilmekte, yarı kamusal alan çevresinde toplu taşıma durakları bulunmakta ve farklı ulaşım türleri ile alana ulaşabilmektedirler. Bu da erişilebilirlik açısından çocuk dostu kent olma yolunda olumlu bir özelliktir.

Çizelge 5.23. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda boyut kriteri

BOYUT KRİTERİNİ İNCELEME	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Yarı kamusal mekan yeterli boyut ve ölçüye sahip mi ?	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR	☒ A) EVET ☐ B) HAYIR
Yeterli miktarda otopark alanı var mı ?	☐ A) VAR ☒ B) YOK	☒ A) VAR ☐ B) YOK	☐ A) VAR ☒ B) YOK

Çalışma alanlarının hepsinde yarı kamusal mekân yeterli ölçülere sahiptir (Çizelge 5.23). Bütün bölgelerde yol ile yapılar arasında en az 1,5 m bulunmakta ve hepsi ön bahçeye sahiptir. Aybüke Sitesi ve Kayı Sitelerinde yeterli miktarda otopark alanı yoktur. Bu yüzden özellikle Aybüke Sitelerinde çocukların oyun oynadıkları alanlar ile araçların park ettikleri alanlar aynıdır. Kayı Sitelerinde yarı kamusal alan tamamen yeşil alan olarak ayrılmış ve araçlar sokaktaki yol kenarlarına park etmektedir (Şekil 5.37). Akasya Sitelerinde ise, site önünde bulunan araç park etme alanı yol ile bütünleştiğinden çocukların kullandıkları yarı kamusal mekânı olumsuz etkilememektedir.

Şekil 5.37. Kayı sitelerindeki yeşil alan varlığı

Çizelge 5.24. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanlarda düzenleme kriteri

DÜZENLEME KRİTERİNİ İNCELEME	AYBÜKE SİT.	AKASYA SİT.	KAYI SİT.
Mekânı kullanmayı elverişsiz yapan engeller var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Mekân anlaşılabilir sınırlar içinde mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Aybüke ve Akasya Sitelerinde yarı kamusal mekânlar içinde bulunan elektrik trafosu ve büyük su giderlerinin bulunması mekânı kullanmayı elverişsiz yapan özelliklerdendir (Şekil 5.38). Kayı Sitelerinde ise, yarı kamusal alan tamamen ağaç ve çimlerle kaplı olduğu için mekân, çocuk kullanımı açısından oldukça elverişlidir (Şekil 5.37). Her üç bölgede ise mekân sınırları kolaylıkla algılanabilmektedir (Çizelge 5.24).

Şekil 5.38. Akasya sitesinde çocuk oyun alanında bulunan elektrik trafosu

5.3.4. Parsel bazında yapılaşmış alanlar

Şefikcan Caddesi, Binkonutlar ve Bosna Hersek - Hizmet Siteleri parsel bazında yapılaşmış mekân özelliği gösteren alanlardır. Bu alanlar için güvenlik kriterinin değerlendirme formu aşağıdaki gibidir (Çizelge 5.25).

Çizelge 5.25. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda güvenlik kriteri

PARSEL BAZINDA YAPILAŞMIŞ ALANLAR	GÜVENLİK KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME		
	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Çalışma alanından geçen taşıtların ortalama hızı nedir ?	A)15-20km/sa B)25-30km/sa C)30km üzeri	A)15-20km/sa B)25-30km/sa C)30km üzeri	A)15-20km/sa B)25-30km/sa C)30km üzeri
Çalışma alanında taşıt hızını sınırlayan hız levhaları var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Ç.A.'da taşıtların ve çocukların görünümünü sınırlayan engel var mı ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Ç.A., oturma odası ve mutfaktan görünüyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
10 dk içinde Ç.A'dan geçen yaya sayısı 10'dan fazla mı ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yetişkinler için oturma alanı var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Ç.A. bakımlı ve temiz mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Ç.A.'nı aydınlatan elemanların sayısı yeterli mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Karma kullanım alanı ve kullanıcıları var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Trafik güvenliği açısından incelendiğinde taşıt hızlarının 30 km/sa üzerine çıktığı görülmektedir. Özellikle Şefikcan Caddesi konumu itibari ve kullanım amacı kapsamında taşıt hızlarının oldukça fazla olduğu bir alandır. Bu nedenle, çalışma alanında taşıt hızını sınırlayan hız levhaları bulunmaktadır. Binkonutlar ve Hizmet Sitelerinde taşıt hızları da 30 km/sa iken bu bölgelerde taşıt hızını sınırlayan levhalar bulunmamaktadır. Bütün bölgelerde taşıtların ve çocukların fark edilmesini engelleyen sınır ve engeller bulunmamaktadır. Sosyal güvenlik açısından çocukların kullandıkları mekânlar Şefikcan Bölgesinde oturma odası ve mutfaktan görünmemektedir. Binkonutlar ve Hizmet Sitelerinde çocuklar rahatlıkla izlenebilmektedir.

Şekil 5.39. Şefikcan Caddesinde bulunan trafik işaretleri

Çizelge 5.26. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda yürüeyilme kriteri

YÜRÜYEBİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Dışarıda oynayan çocuklar taşıtları rahat algılayabiliyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yaya geçidi bulunuyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
10 dk içinde alandan geçen taşıt sayısı 40'dan fazla mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Alandan geçen taşıt sayısı yürünebilirliği olumsuz etkiliyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alandaki kaldırım genişliği rahat bir yürüme imkanı sağlıyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Kaldırım yüksekliği yürümeyi engelliyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Rampa ve engelliye yönelik uygulama var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Tüm alanlarda çocuklar taşıtları 100 m görüş menziline algılayabilmektedir. Şefikcan Caddesini kullanan taşıt sayısı ve yaya sayısı oldukça fazladır. 10 dk içinde geçen taşıt sayısı 200'ü geçmekte, 10 dk içinde geçen yaya sayısı da 100'ü geçmektedir. Yayaların karşıdan

karşıya geçişi için trafik ışıklarının bulunduğu alanda yaya geçitleri bulunmaktadır (Şekil 5.39). Ancak bu kadar taşıt yoğunluğunun olduğu bölge çocuklar için dezavantaj oluşturmaktadır. Kaldırım genişliği ve yüksekliği yürüyebilmeyi olumsuz etkilemese de cadde çocukların tek başına yürümesi için uygun değildir.

Binkonutlar ve Hizmet Sitelerindeki yoğunluk Şefikcan Caddesinde olduğu kadar değildir. 10 dk içinde geçen taşıt sayısı ve yaya sayısı Şefikcan'a oranla çok az kalmaktadır. Bu iki bölgede de yaya geçitleri bulunmamakta ancak kaldırım yüksekliği ve kaldırım genişliği yürüyebilmeyi olumsuz etkilememektedir. Hiçbir alanda engelliye yönelik uygulamalar ve rampalar bulunmamaktadır (Çizelge 5.26).

Şekil 5.40. Hizmet sitelerinde çocukların kullandıkları mekânlar

Çizelge 5.27. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda bisiklet kullanabilme kriteri

BİSİKLET KULLANABİLME KRİTERİ AÇISINDAN İNCELEME	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Bisiklet yolu var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Bisiklet yoluna park eden araçlar var mı ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Taşıtların yoğunluğu bisiklet kullanımını engelliyor mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Bisikletler için özel park alanı var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Bisiklet park etme durumunda tehlike ve engeller var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Alan, çocuğun bisiklet sürmesi için uygun mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Bisiklet kullanabilme kriteri açısından incelendiğinde Şefikcan Caddesi dışındaki çalışma alanlarında bisiklet yolu bulunmamaktadır. Şekil 5.41'de Şefikcan caddesinde bulunan bisiklet yolu gösterilmiştir. Şefikcan Caddesinde taşıt yoğunluğu fazla olmasına rağmen bisiklet

kullanımı hiçbir alanda engellenmemektedir. Ancak bisiklet park etme durumunda tehlike ve engeller bulunmaktadır (Çizelge 5.27).

Şekil 5.41. Şefikcan Caddesinde bulunan bisiklet yolu

Çizelge 5.28. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda eğlenebilme kriteri

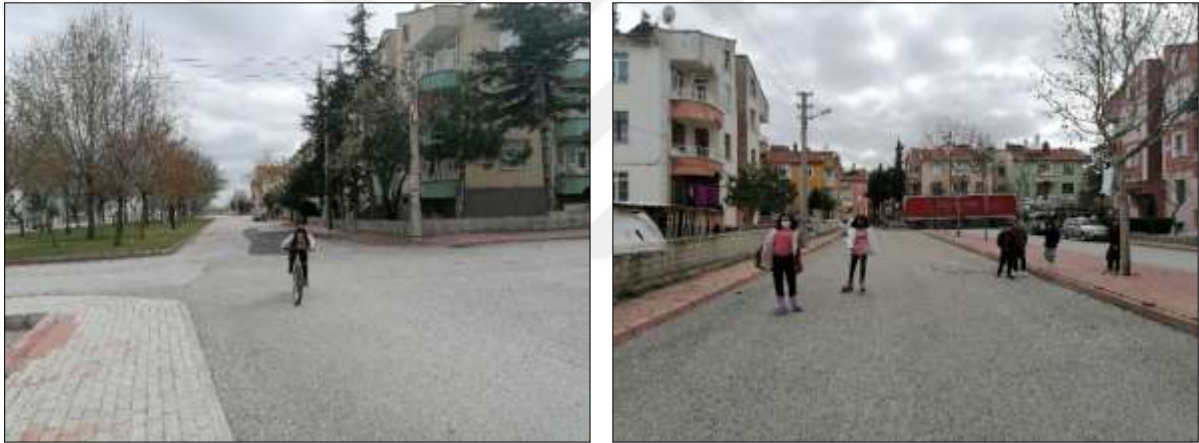
EĞLENEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Alanda çocukların dikkatini çekecek özellikler var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Alanda yeterli ölçüde bitkilendirilmiş alanlar var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Alanın canlanmasını sağlayan ve insanların dikkatini çeken alanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Oturma elemanları, oyun alanları ve oyun elemanları var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Çocukların görmekten hoşlandığı çeşitli malzeme ve ekipmanlar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Şefikcan Caddesinde bulunan yeşil alan çocukların eğlenebileceği ve nefes alabileceği özel bir mekândır. Bu alan yeterince bitkilendirilmiş ve alanın canlanmasını sağlayan insanların dikkatini çeken oturma alanları, oyun alanları, oyun elemanları ve çocukların görmekten hoşlandığı çeşitli malzeme ve ekipmanları barındırmaktadır (Çizelge 5.28). Binkonutlar ve Hizmet sitelerinde bu özelliklerin çoğu bulunmamaktadır. Bu da eğlenebilmeyi olumsuz etkilemektedir.

Çizelge 5.29. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda oynayabilme kriteri

OYNAYABİLME KRİTERİNİ İNCELEME	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Alan farklı yaş gruplarındaki çocuklara oyun imkanı sağlıyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alan, birden fazla oyun oynama çeşitliliğine sahip mi?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alanın oyun oynanabilen mekan genişliği yeterli ölçüde mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Oynayabilme kriteri açısından bütün bölgelerde farklı yaş gruplarının oyun oynayabileceği farklı alanlar bulunmamakta ve birden fazla oyun çeşitliliği sağlanmamaktadır. Binkonutlar ve Hizmet Sitelerindeki oyun oynanabilen mekân genişliği ve kalitesi yeterli değildir. Şefikcan Caddesinde ise yapılan yeşil alanda çocuklar istedikleri gibi oynayabilmekte ve yeterli ölçüde oyun alanına sahiptirler (Çizelge 5.29).

Şekil 5.42. Hizmet sitelerinde sokakta oyun oynayan çocuklar

Çizelge 5.30. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda erişibilme kriteri

ERİŞEBİLME KRİTERİNİ İNCELEME	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Alana yakın toplu taşıma durağı var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Farklı ulaşım araçları ile alana ulaşmak mümkün mü?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alan kolay algılanıyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Çocuklar ebeveynlerinden bağımsız olarak alanı kullanabiliyor mu?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR

Erişibilme kriteri açısından her bölgeye yakın alanda toplu taşıma durakları bulunmakta olup farklı ulaşım türleri ile alanlara ulaşmak mümkündür (Çizelge 5.30). Her alanın sınırları

net olarak algılanmakta, Şefikcan Caddesi dışındaki bölgelerde çocuklar ebeveynlerinden bağımsız olarak çocuk oyun alanlarını ve kamusal mekânı kullanabilmektedir (Şekil 5.40, Şekil 5.42).

Çizelge 5.31. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda boyut kriteri

BOYUT KRİTERİNİ İNCELEME	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Alan uzunluğu 400m'den az mı?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alan genişliği 3,5m'den fazla mı?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alan genişliği ile bina yükseklikleri arasındaki oran uyumlu mu ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Yapılar ile yol arasında en az 1,5m var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Ön bahçe mesafesi 3,5 m var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Yeterli miktarda otopark alanı var mı ?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Her bir alan boyut kriteri açısından incelendiğinde Şefikcan Caddesinin uzunluğu 400 m'den fazla olduğu için bu özellik bakımından olumsuz bir nitelik taşımaktadır. Diğer bölgeler için alan uzunluğu 400 m'den az olduğu için bu bölgelerde olumlu özellik göstermektedir. Her bölgede alan genişliği 3,5 m'den fazladır ve bina yüksekliği ile alan genişlikleri arasındaki oran uyumludur. Yapılar ile bina cepheleri arasında en az 1,5 m bulunmakta ve ön bahçe mesafeleri 3,5 m vardır (Çizelge 5.31). Şefikcan Caddesinde yeterli otopark alanı olmadığından dolayı araçlar kaldırımlara park etmektedirler (Şekil 5.43).

Şekil 5.43. Şefikcan Caddesinde yol üstüne park eden araçlar

Çizelge 5.32. Parsel bazında yapılaşmış alanlarda düzenleme kriteri

DÜZENLEME KRİTERİNİ İNCELEME	ŞEFİKCAN CAD.	BİNKONUTLAR	BOSNA HERSEK (Yörünge-Hizmet Sit.)
Alanı elverişsiz yapan engeller varmı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Bazı durumlarda trafiği sınırlandırma imkanı var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK
Alana giriş-çıkış noktaları belli mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alan anlaşılabilir sınırlar içinde mi ?	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR	A) EVET B) HAYIR
Alanda her 30m'de bir geçiş izni veren rotalar var mı?	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK	A) VAR B) YOK

Bütün alanlarda mekânı elverişsiz yapan özellikler bulunmaktadır. Bunlar çocuk oyun alanları yakınlarındaki elektrik trafoları ve yürüme alanları ortasından çıkan direkler ve çöp konteynerlerdir (Şekil 5.44). Binkonutlar ve Hizmet Sitelerinde belli zamanlarda trafiği sınırlandırma imkânı varken Şefikcan Caddesinde bunu yapmak imkânsızdır. Hiçbir alana giriş çıkış noktaları net değildir ancak, Şefikcan Caddesi dışındaki çalışma alanlarının sınırları algılanabilmektedir. Binkonutlar ve Hizmet Sitelerinde minimum 30 m'de bir geçiş rotaları bulunurken Şefikcan Caddesinde bulunmamaktadır (Çizelge 5.32).

Şekil 5.44. Şefikcan Caddesinde çocuğun oyun oynadığı mekânda bulunan elektrik trafosu

5.4. Anket Çalışması Sonuçları

Konya kentindeki yapılı çevre tasarımlarının çocuk dostu kent ölçütleri bağlamında karşılaştırmalı olarak inceleyebilmek amacıyla, kent içinden seçilmiş 10 farklı karakteristik özelliğe sahip alanlarda ebeveynler ve çocuklar ile birlikte anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Örnekleme seçiminde “Basit Rastgele Örnekleme Yöntemi” kullanılmıştır. Bu örnekleme çeşidinde evreni oluşturan her bir elemanın örnekleme alanına girme şansı eşittir. Bu nedenle de hesaplamada her elemana verilen değer aynıdır. Anket uygulaması için Konya üzerinden seçilen 10 farklı yerleşim birimi pilot bölge olarak belirlenmiştir. Bu bölgelerin toplam nüfusu 15 bindir. Örnekleme tespiti için; $n = Ntpq/d^2(N-1) + t^2pq$ formülünden yararlanılmıştır. Formülde N= hedef kitledeki birey sayısını, n=örnekleme alınacak birey sayısını, p=incelenen olayın görülüş sıklığını (gerçekleşme olasılığı), q=incelenen olayın görülme sıklığını (gerçekleşmeme olasılığı), t=belirli bir anlamlılık düzeyinde “t” tablosuna göre bulunan teorik değeri, d=olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasını ifade etmektedir (Kılıç, 2012).

Örnekleme sayısı $n = Ntpq/d^2(N-1) + t^2pq = (15.000) \times (1.96)^2 \times (0.50 \times 0.50) / (0.1)^2 \times (15.000 - 1) + (1.96)^2 \times (0.1 \times 0.1) = 28,8$ olarak ortaya çıkmıştır (Nailing, Winn ve Rusli, 2006’dan akt. Kılıç, 2012). Bu sayı kitle içerisindeki oluşturulması gereken en küçük örnekleme ifade etmektedir. Bu bağlamda, kitlenin temsil kabiliyetini arttırmak için, 89 ebeveyn ve 94 çocuk ile birlikte toplamda 183 anket yapılmıştır.

5.4.1. Ebeveyn anketlerinin çocuk dostu kent kriterlerine göre karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi

Sıklık dağılımı bir ya da daha fazla değişkene ait değerlerin dağılımına ilişkin verilerin oran (yüzde) ve sayı olarak verilmesidir. Bu bağlamda, anket yapılan kişilerin çalışma kapsamında hazırlanmış olan sorulara verdiği cevaplar çocuk dostu kent kriterlerine göre sınıflandırılmış ve çıkan sonuçlar karşılaştırmalı bir şekilde aşağıdaki grafik ve çizelgelerde sunulmuştur.

Ebeveyn anketleri 67’si kadın, 22’si erkek olmak toplamda 89 kişi ile gerçekleştirilmiştir (Çizelge 5.33).

Çizelge 5.33. Ebeveyn anketlerinin cinsiyet dağılımı

CİNSİYET						
	Sokak	Güvenlikli Site	Site	Parsel Bazında Konut	TOPLAM	ORAN %
Kadın	27	11	13	16	67	75
Erkek	3	6	7	6	22	25
Toplam	30	17	20	22	89	100

Katılımcıların yaş dağılımı çizelge 5.34'te belirtilmiştir.

Çizelge 5.34. Ebeveyn anketlerinin yaş dağılımı

YAŞ						
	Sokak	Güvenlikli Site	Site	Parsel Bazında Konut	TOPLAM	ORAN %
18-23	4	1	3	0	8	10
24-29	2	1	0	0	3	3
30-35	9	2	3	7	21	24
36-41	9	6	5	5	25	28
42-47	5	6	7	2	20	22
48-53	1	1	1	2	5	6
54-59	0	0	1	3	4	4
60+	0	0	0	3	3	3
Toplam	30	17	20	22	89	100

Ankete katılan kişilerin eğitim durumları aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 5.35). Buna göre katılımcıların eğitim durumunun orta seviyede olduğu görülmüştür.

Çizelge 5.35. Ebeveyn anketlerinin eğitim durumu dağılımı

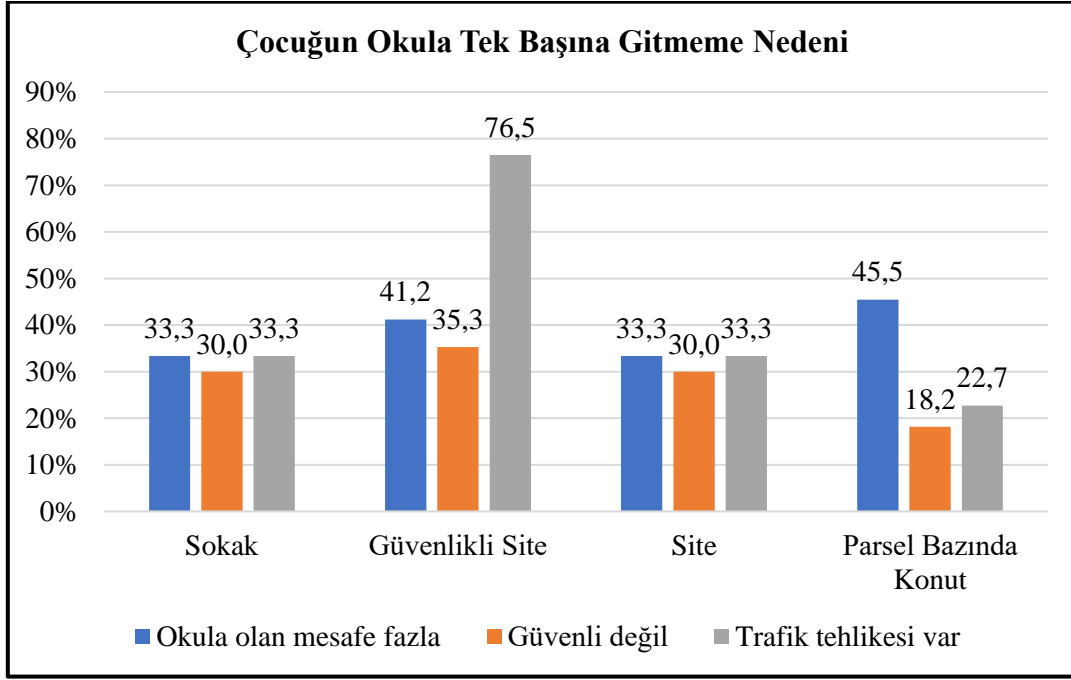
EĞİTİM DURUMU						
	Sokak	Güvenlikli Site	Site	Parsel Bazında Konut	TOPLAM	ORAN %
Okur-yazar	2	0	0	1	3	3
İlkokul	14	0	4	0	18	20
Ortaokul	8	1	1	0	10	11
Lise	5	5	8	9	27	31
Ön Lisans	1	0	1	1	3	3
Lisans	0	11	4	11	26	30
Yüksek Lisans	0	0	1	0	1	1
Doktora	0	0	1	0	1	1
Toplam	30	17	20	22	89	100

✚ Güvenlik kriterine göre;

Çocukların okula tek başına gitmeme nedenlerine bakıldığında bütün yerleşim alanlarında aileler çevreyi güvenli bulmamakta ve trafik tehlikesi olduğunu düşünmektedir. Okula olan mesafenin de her yerleşim alanında fazla olduğu görülmektedir. Bu durum çocuk

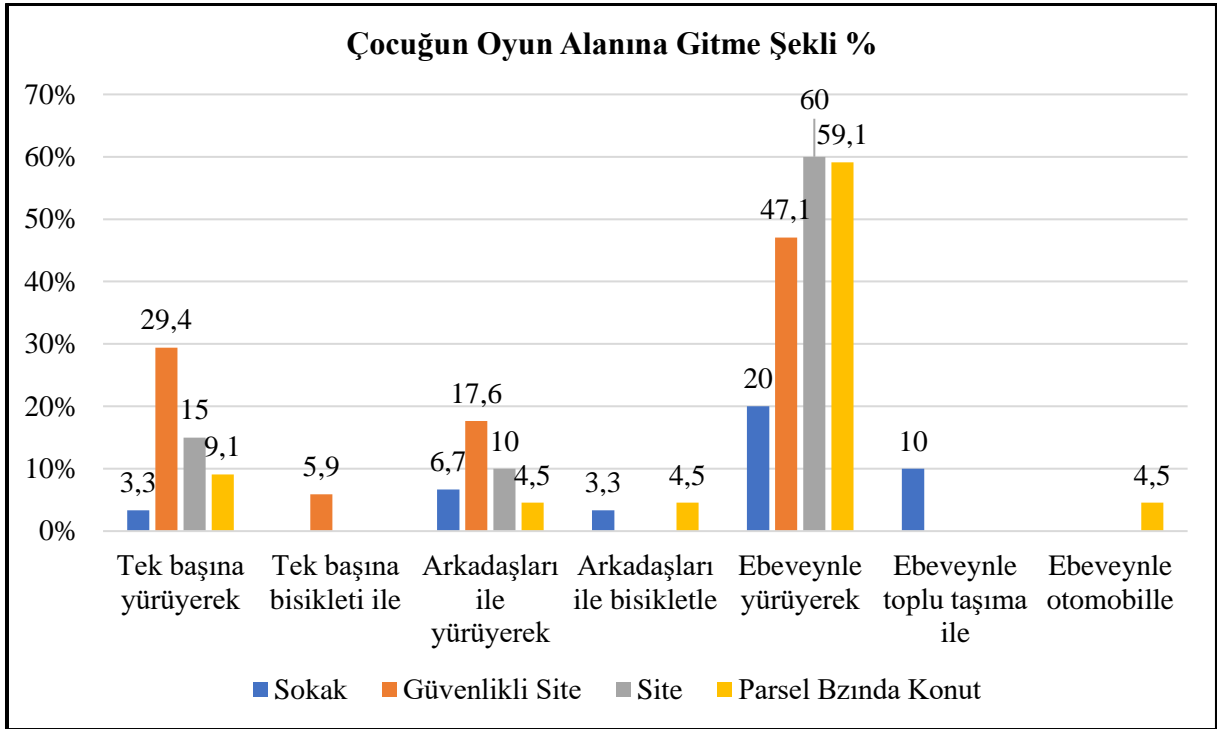
dostu kentler açısından olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Çünkü çocuk dostu kentlerde çocuğun yaşadığı konut ile okul arasındaki mesafesinin fazla olmaması gerekir. Ankete katılan ebeveynlere göre güvenli sitelerde %76,5 oranında trafik tehlikesinin olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni güvenli sitelerde yaşayan çocukların daha uzakta olan özel okulları tercih etmeleridir. Bu durum çocuğun okula gitmesini zorlaştırdığından aileler daha çok trafik tehlikesi olduğu cevabını vermiştir (Şekil 5.45).

Şekil 5.45. Çocukların okula tek başına gitmeme nedeni

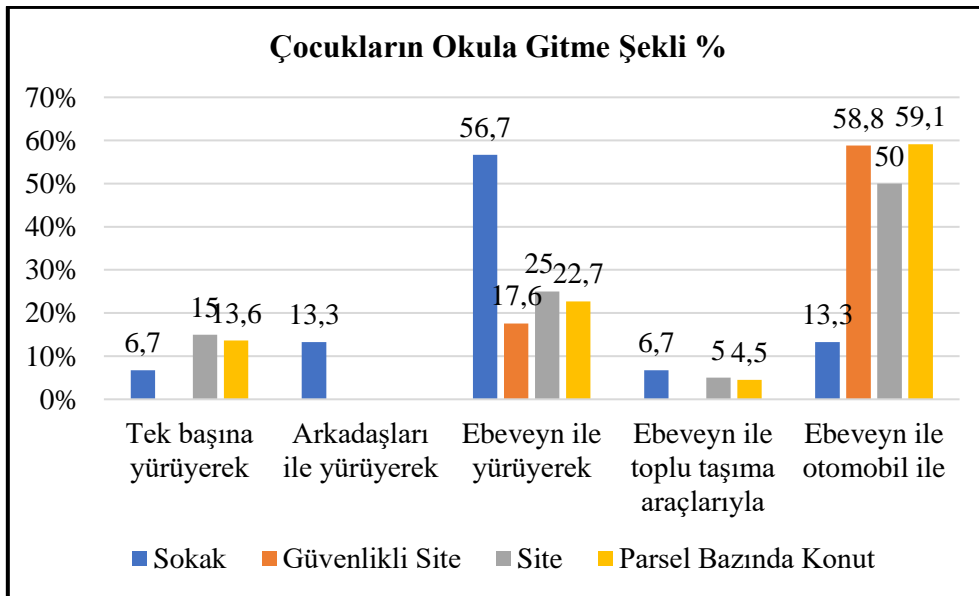
✚ Yürüyebilme, bisiklet kullanabilme ve erişebilme kriterlerine göre;

Çocukların oyun alanlarına ulaşma şekilleri değerlendirildiğinde, her yerleşim alanında bu alanlara en çok ebeveyn ile birlikte yürüyerek gittikleri görülmektedir (Şekil 5.46). Oyun alanına yürüyerek ulaşabilme çocuk dostu olma açısından oldukça önemlidir. Ancak ebeveyn bağımlılığında gerçekleşmesi alanların çocukların yeterince özgür olmasına imkân vermediğini göstermektedir. Bu durum ise çocuk dostu olabilme açısından olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Daha çok güvenli sitelerde yaşayan çocuklar tek başına ve arkadaşları ile birlikte gittiğini belirtmiştir. Bu durum güvenli sitelerde yaşayan çocukların daha çok çocuk dostu mekânlara sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 5.46. Çocukların oyun alanlarına gitme şekilleri

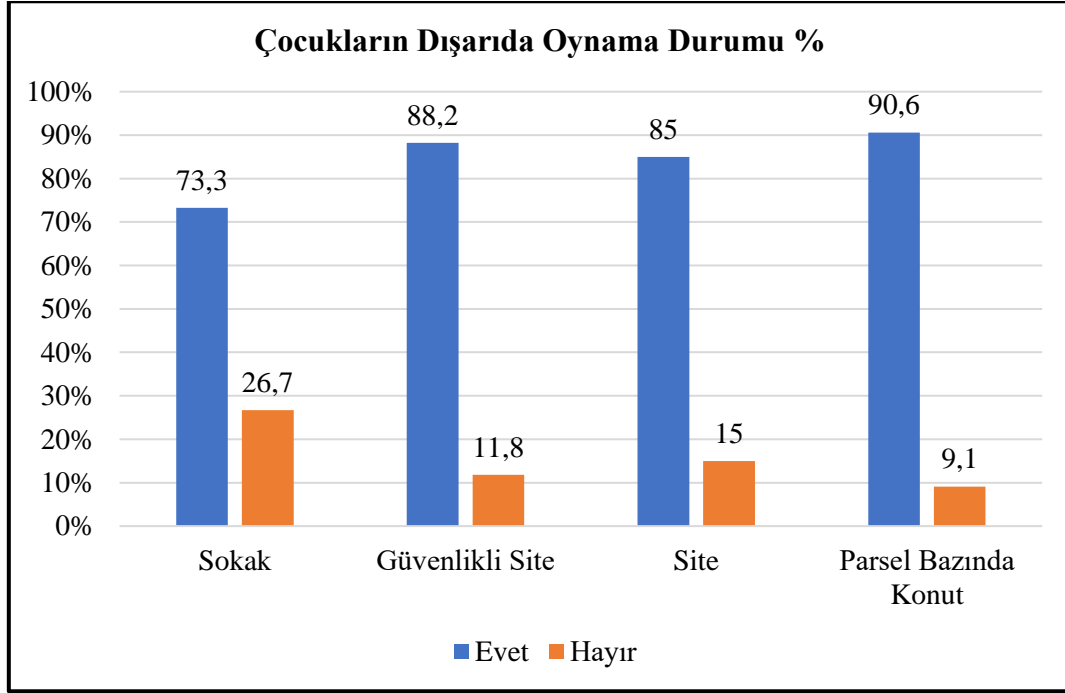
Çocukların okula gitme şekli incelendiğinde sokak niteliği gösteren alanlarda daha çok yürüyerek ulaşım mümkün iken, diğer bölgelerde otomobile bağımlı olduğu görülmektedir (Şekil 5.47). Sokak niteliği gösteren alanlarda okula yürüyerek ulaşabilmek çocuk dostu kent kriterleri bağlamında olumlu özellik olarak değerlendirilmiştir. Diğer bölgelerde ise olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 5.47. Çocukların okula gitme şekilleri

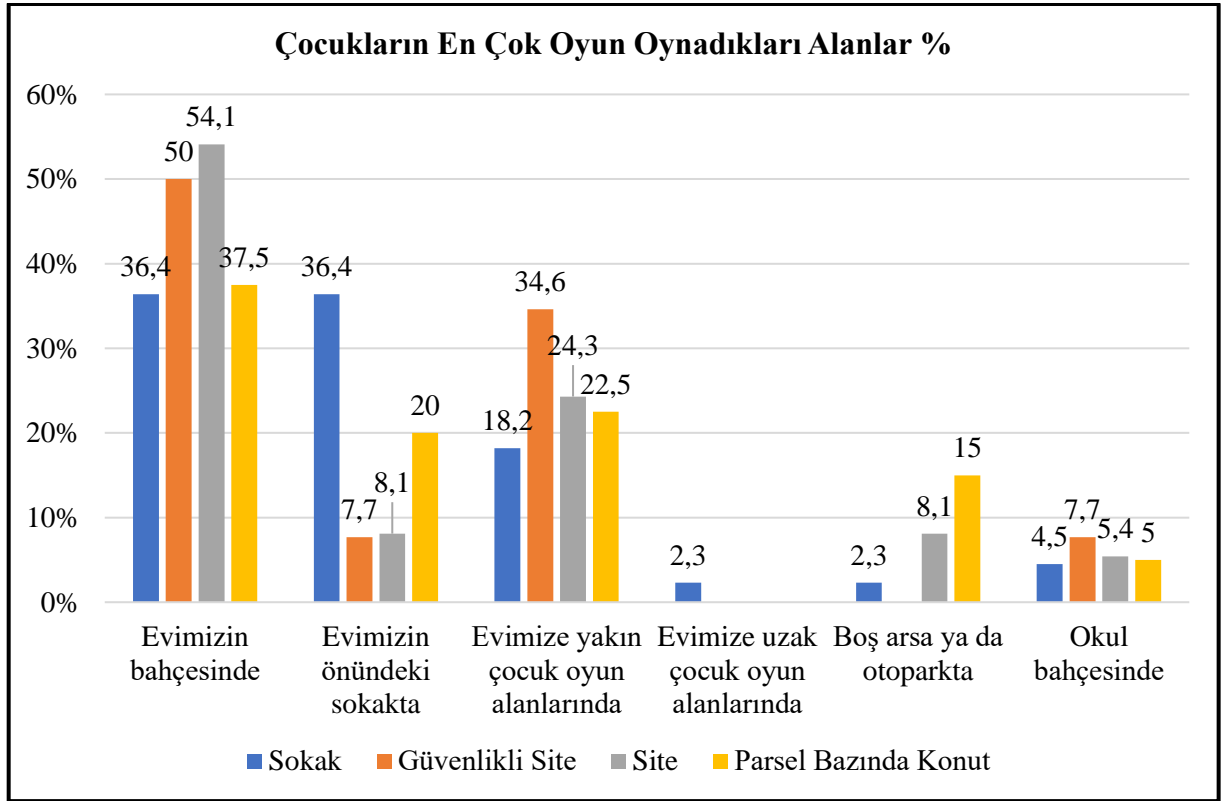
✚ Oynayabilme ve eğlenebilme kriterlerine göre;

Bütün yerleşim alanlarında çocuklar dışarıda oyun oynayabilmektedir (Şekil 5.48). Oyun oynayabilme çocuk dostu kent kriterleri açısından olumlu özellik göstermektedir. Sokak niteliği gösteren alanlarda hayır cevabının fazla olmasının sokaklarda taşıt baskısının fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

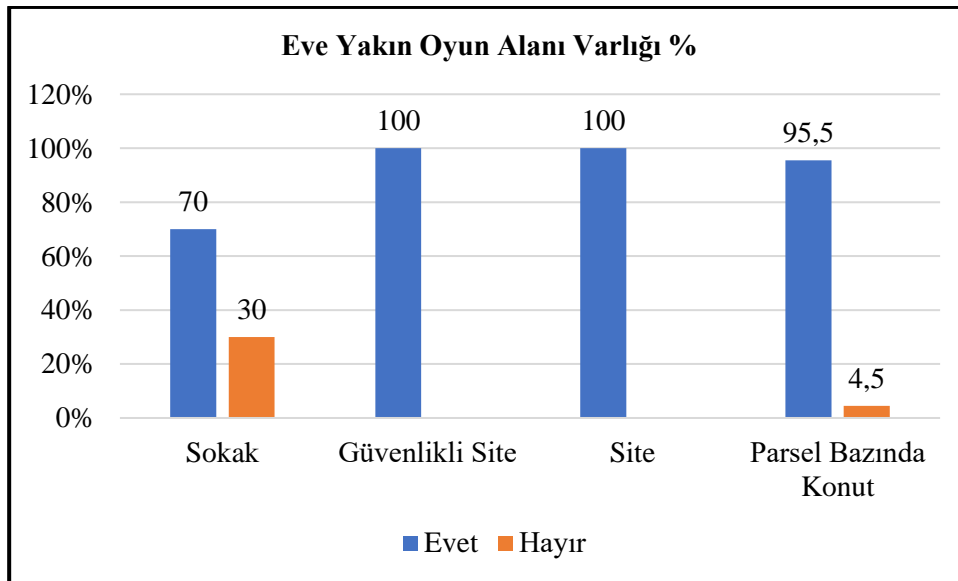
Şekil 5.48. Çocukların dışarıda oynama durumları

Çocukların en çok evlerinin bahçesinde oyun oynadıkları görülmektedir. Özellikle güvenlikli sitelerde ve sitelerde bu oran diğer bölgelere göre daha fazladır (Şekil 5.49). Çünkü bu alanların kendilerine ait yarı kamusal mekânları bulunmaktadır. Diğer bölgelerde ise, çocuklar daha çok sokakları oyun alanı olarak kullanmaktadır. Güvenlikli sitelerde evlerine yakın çocuk oyun alanlarında kastedilen site içinde bulunan yarı kamusal mekânlardır.

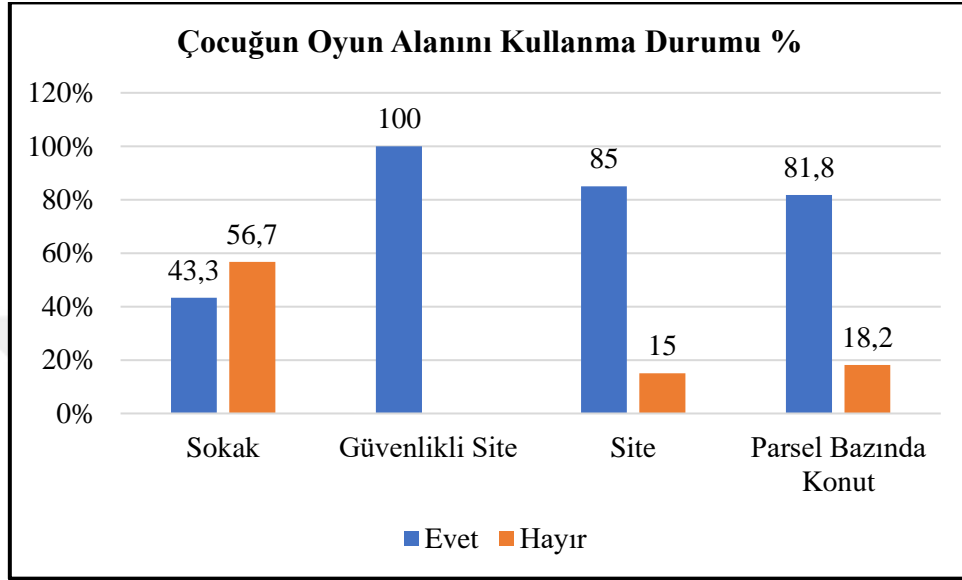
Şekil 5.49. Çocukların en çok oyun oynadıkları alanlar

Her yerleşim biriminde eve yakın oyun alanı bulunmaktadır. Ancak sokak niteliği gösteren alanlarda yaşayan ebeveynlerin %30'u evlerine yakın oyun alanlarının olmadığını belirtmiştir (Şekil 5.50).

Şekil 5.50. Eve yakın oyun alanı varlığı

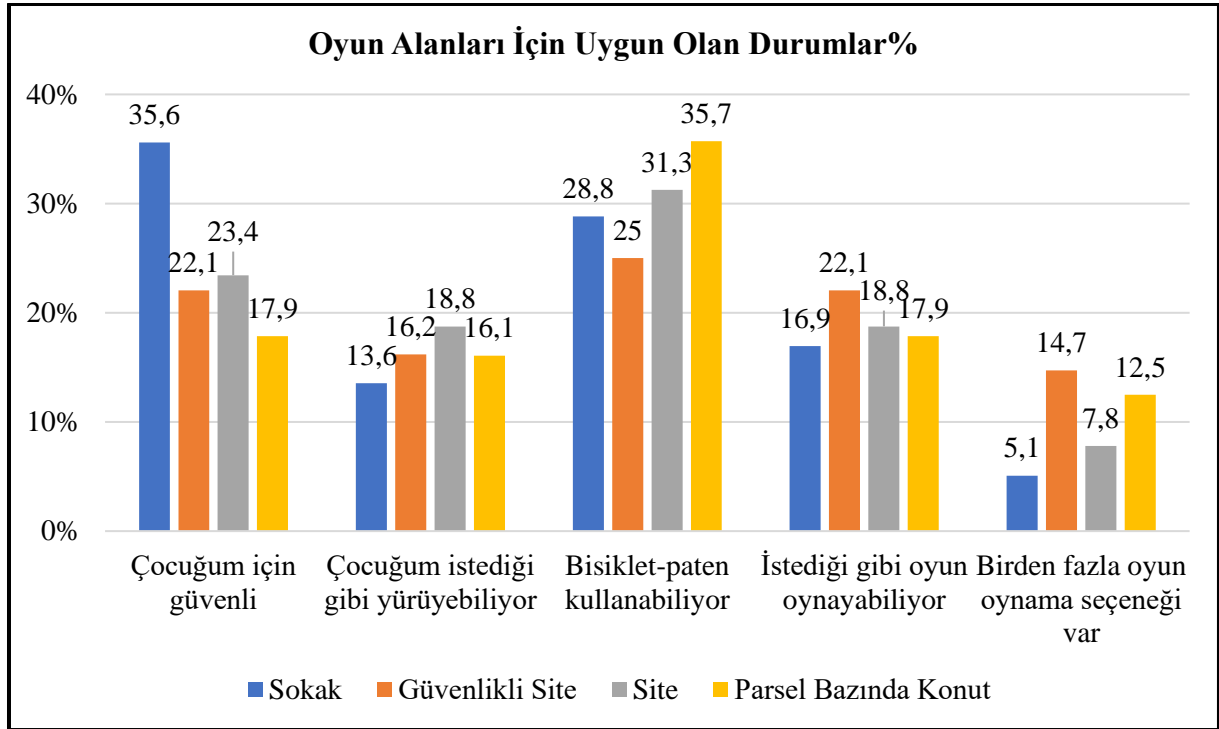
Çocuklar güvenli sitelerde kendilerine ait oyun alanının bulunmasından dolayı oyun alanlarını %100 oranında kullanmaktadır. Güvenli sitelerden sonra oyun alanını kullanma oranı çoktan aza doğru siteler ve parsel bazında konutlar şeklinde devam etmektedir (Şekil 5.51). Sokak niteliği gösteren alanlarda ise çocuklar genelde oyun alanı olarak sokağı kullandığından çocuk oyun alanlarını kullanım oranı daha düşüktür.

Şekil 5.51. Çocukların oyun alanlarını kullanma durumu

✚ Düzenleme kriterine göre;

Oyun alanları için uygun olan durumlar değerlendirildiğinde her yerleşim türünde çocukların bisiklet kullanabildiği sonucu ortaya çıkmıştır (Şekil 5.52). Sokak niteliği gösteren alanlarda mahalle dokusunun bulunması ve bu bölgelerde yaşayan insanların birbirlerini tanımalarından dolayı sokakların çocukların oyun oynaması açısından güvenli olduğu belirtilmiştir. Güvenli sitelerde otopark alanı ile oyun alanının birlikte bulunmasından dolayı çocukları için güvenli bulma oranları daha düşük çıkmıştır.

Şekil 5.52. Oyun alanları için uygun olan durumlar

5.4.2. Çocuk anketlerinin çocuk dostu kent kriterlerine göre karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi;

Anket yapılan çocukların çalışma kapsamında hazırlanmış olan sorulara verdiği cevaplar çocuk dostu kent kriterlerine göre sınıflandırılmış ve çıkan sonuçlar karşılaştırmalı bir şekilde aşağıdaki grafik ve çizelgelerde sunulmuştur.

Çocuk anketleri 53'ü kız, 41'i erkek olmak üzere toplamda 94 çocuk ile gerçekleştirilmiştir (Çizelge 5.36).

Çizelge 5.36. Çocuk anketlerinin cinsiyet dağılımı

CİNSİYET						
	Sokak	Güvenlikli Site	Site	Parsel Bazında Konut	TOPLAM	ORAN %
Kız	17	7	12	17	53	56
Erkek	10	7	6	18	41	44
Toplam	27	14	18	35	94	100

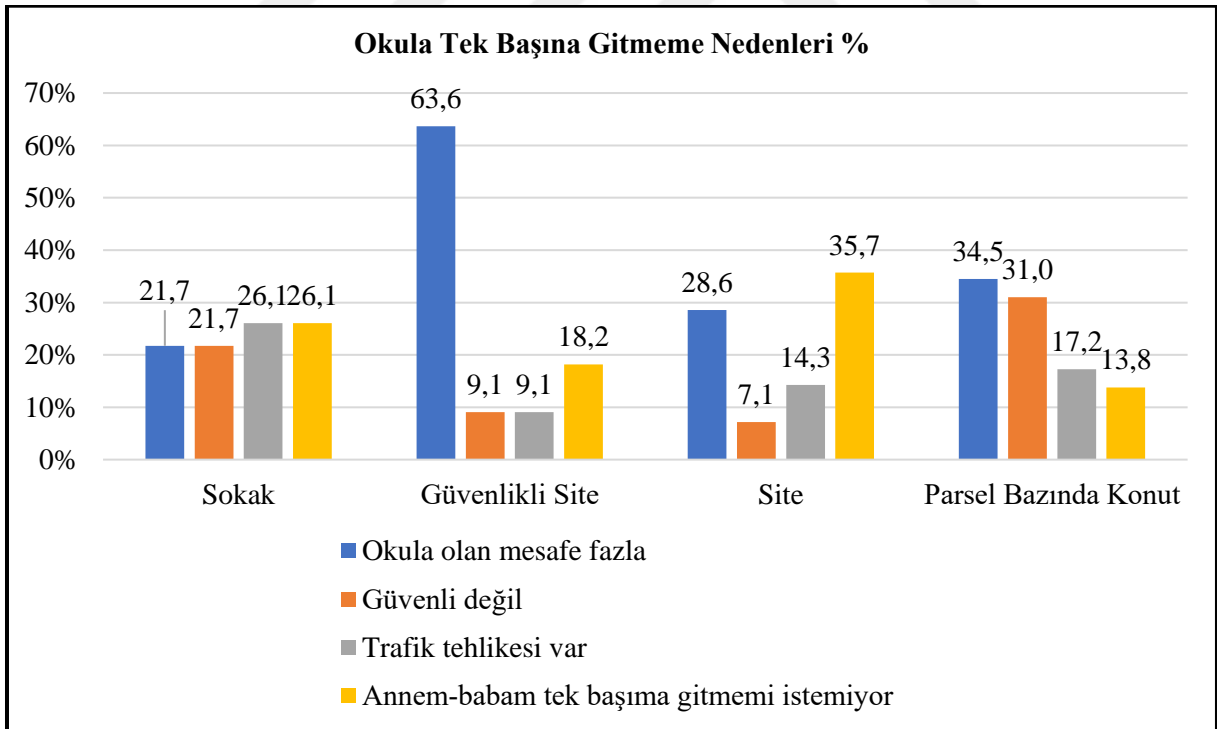
5-10 yaş arasında 66 çocuk, 11-16 yaş arasında 28 çocuk ile anket çalışması yapılmıştır (Çizelge 5.37). 5-10 yaş arasındaki çocuğun fazla olması dışarıda oynayan çocukların yaş grubunun düşük olduğunu göstermiştir. Bu sonuç küçük çocukların ihtiyaçlarının sağlanması açısından çocuk dostu kentler oluşturmanın gerekliliğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Çizelge 5.37. Çocuk anketlerinin yaş dağılımı

YAŞ						
	Sokak	Güvenlikli Site	Site	Parsel Bazında Konut	TOPLAM	ORAN %
5-10	24	7	11	24	66	70
11-16	3	7	7	11	28	30
Toplam	27	14	18	35	94	100

✚ Güvenlik kriterine göre;

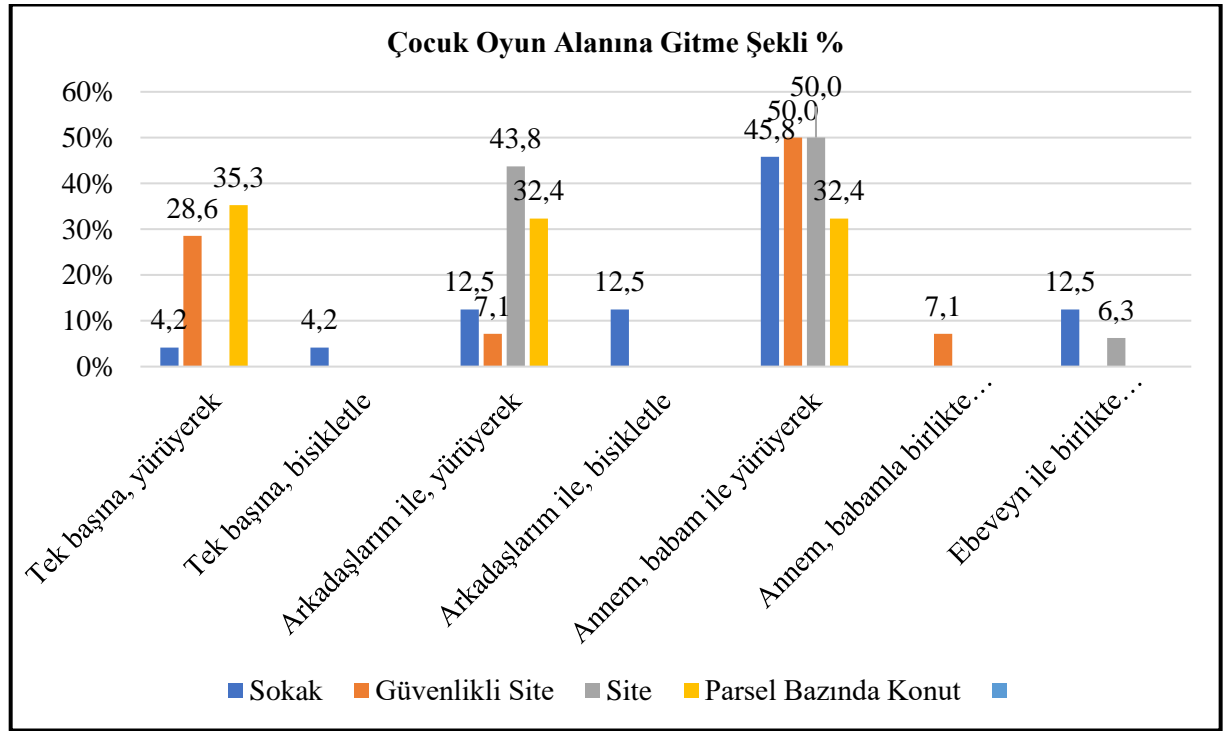
Çocuklara okula tek başına gitmeme nedenleri sorulduğunda, güvenlikli sitelerde bulunan çocuklar okula olan mesafenin fazla olmasından dolayı tek başına gidemediğini belirtmiştir (Şekil 5.53). Güvenlikli sitelerde yaşayan çocuklar daha çok yaşadıkları çevrelerdeki okullar yerine kendilerine daha uzak olan özel okulları tercih etmektedir. Parsel bazında yaşayan çevrelerdeki çocuklar da okula olan mesafenin fazla olduğunu belirtmiştir, ancak bunun nedeni güvenlikli siteler ile aynı değildir. Bu bölgelerdeki çocukların çevrelerinde bulunan okulların gerçekten çocuklara uzak olduğu düşünülmektedir. Bu durum da çocuk dostu çevre kriterleri açısından olumsuz özellik göstermektedir.

Şekil 5.53. Çocukların okula tek başına gitmeme nedenleri

Yürüyebilme ve erişebilme kriterlerine göre;

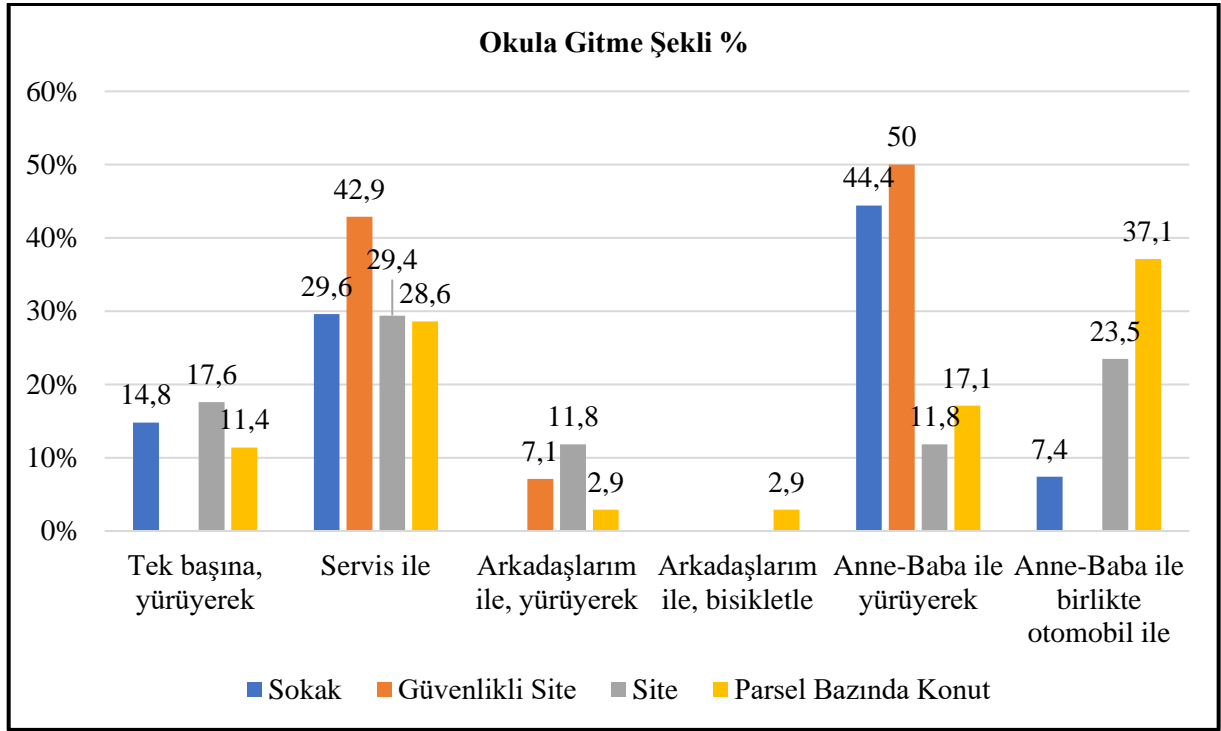
Çocukların oyun alanlarına daha çok yürüyerek, sokak niteliği gösteren alanlarda ise düşük oranda olsa bile bisikletle de gittikleri görülmüştür. Parsel bazında konut özelliği gösteren yerleşim alanlarında yaşayan çocukların oyun alanlarına daha çok tek başına yürüyerek, güvenli sitede ise arkadaşları ile birlikte yürüyerek gittiği görülmüştür (Şekil 5.54).

Şekil 5.54. Çocuk oyun alanlarına gitme şekilleri

Çocukların okula gitme şekli incelendiğinde güvenli sitede servis ve anne baba ile yürüyerek gitme oranlarının fazla olduğu görülmektedir. Parsel niteliği gösteren alanlarda ise çocuklar okullarına anne babalarıyla birlikte otomobil ile gitmektedirler. Sokak niteliği gösteren alanlarda ise anne baba ile yürüyerek gitme oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.55).

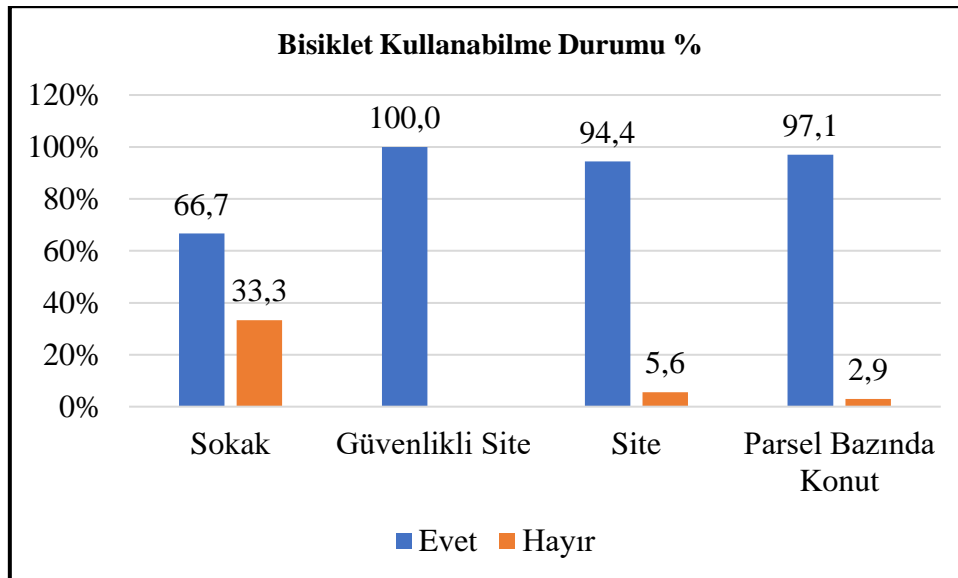

Şekil 5.55. Okula gitme şekilleri

✚ Bisiklet kullanabilme kriterine göre;

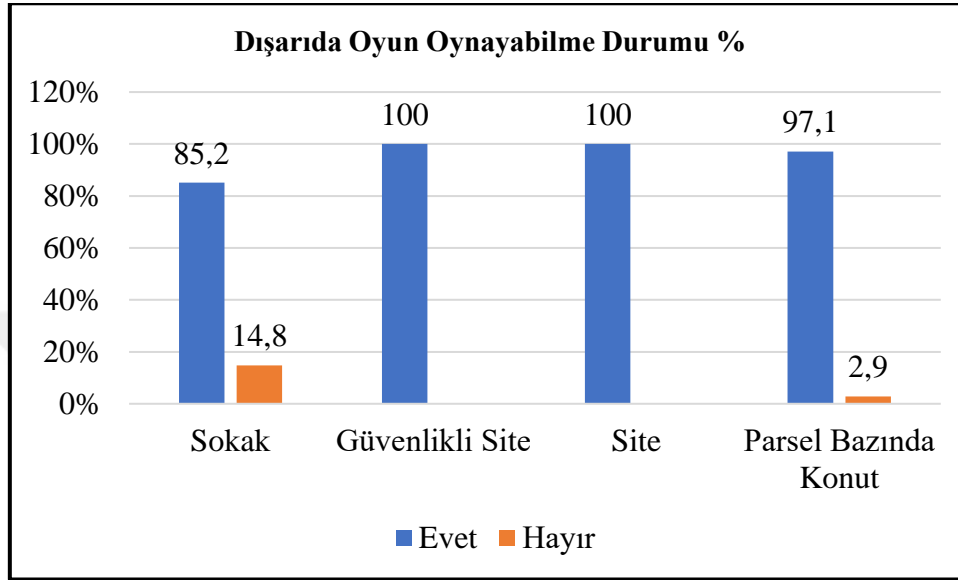
Bütün yerleşim alanlarında çocukların bisiklet kullanabildiği görülmüştür. Ancak sokak niteliği gösteren alanlarda bu oranın daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.56). Güvenlikli sitelerde yaşayan çocuklar için ayrı bisiklet kullanabilecekleri alanların bulunması bu yerleşmelerde bisiklet kullanım oranının % 100 olarak çıkmasında etkili olmuştur.

Şekil 5.56. Bisiklet kullanabilme durumları

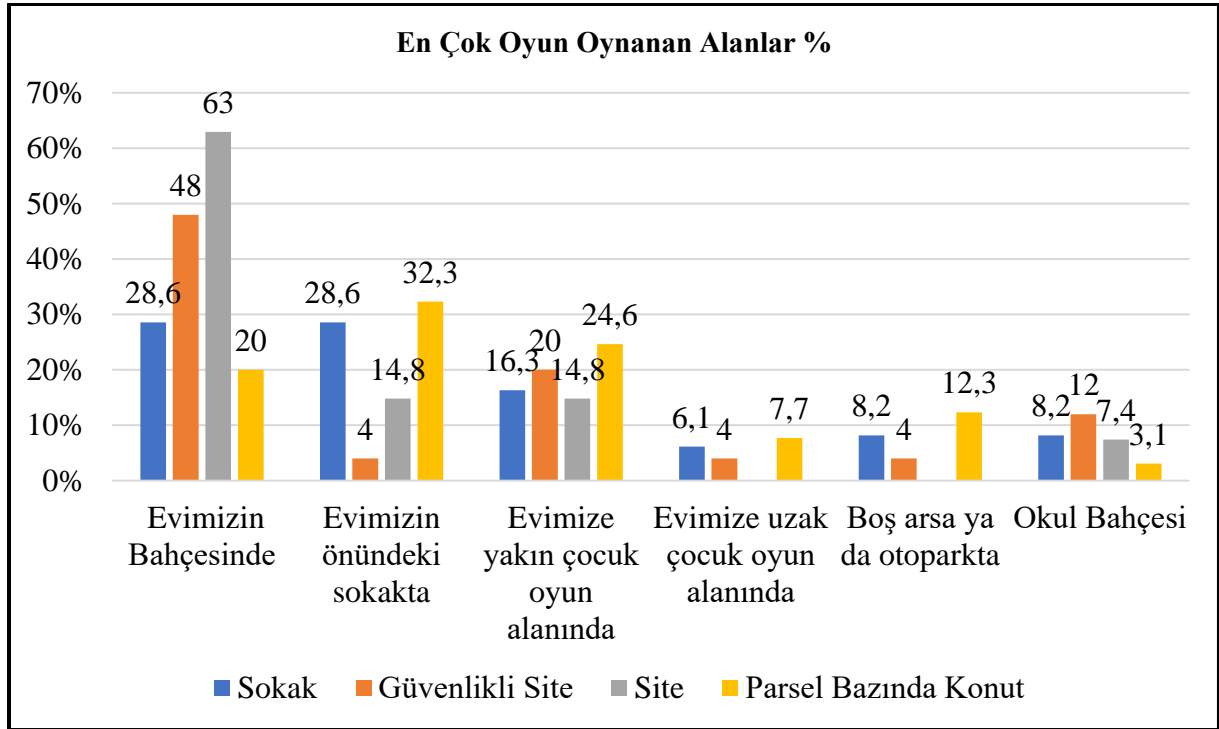
✚ Eğlenebilme ve oynayabilme kriterlerine göre;

Tüm yerleşim alanlarındaki çocukların dışarıda oyun oynayabildiği görülmüştür. Bu durum çocuk dostu kent kriterleri açısından olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir. Sadece sokak niteliği gösteren alanlarda %14,8 oranında çocukların dışarıda oyun oynayamadığı görülmüştür (Şekil 5.57).

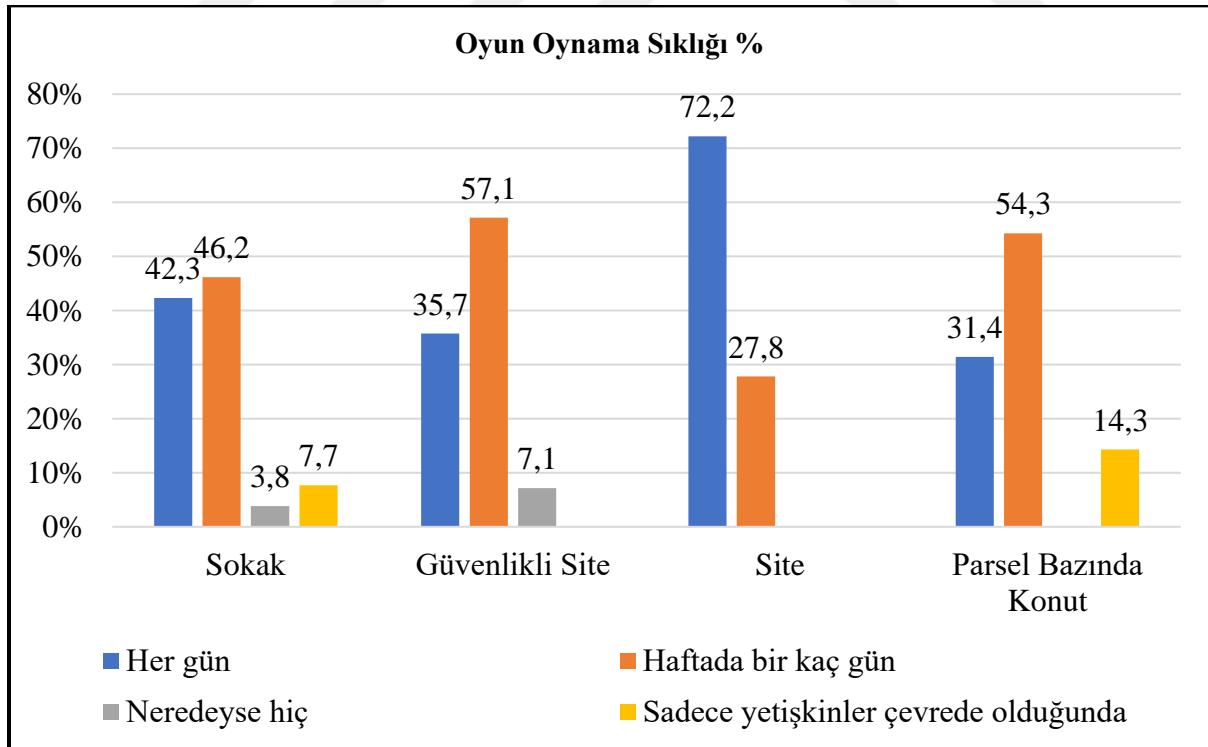
Şekil 5.57. Dışarıda oyun oynayabilme durumları

En çok oyun oynanan alan olarak çocukların, evlerine en yakın olan evlerinin bahçesini belirttiği görülmüştür. Güvenlikli siteler ve güvenliksiz sitelerde bu oran daha fazladır. Sokak niteliği gösteren alanlar için daha çok sokak ve ev bahçesinin kullanımının fazla olduğu görülürken, güvenlikli site özelliği gösteren alanlarda sokak kullanımının oldukça düşük olduğu görülmüştür (Şekil 5.58).

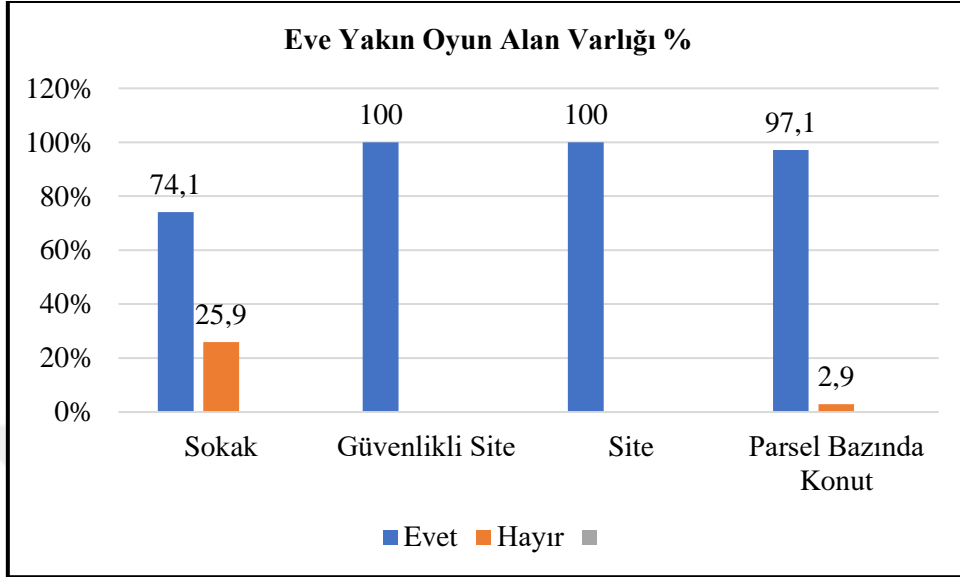
Şekil 5.58. En çok oyun oynadıkları alanlar

Oyun oynama sıklığına bakıldığında çocukların neredeyse her gün oyun oynadığı görülmüştür (Şekil 5.59).

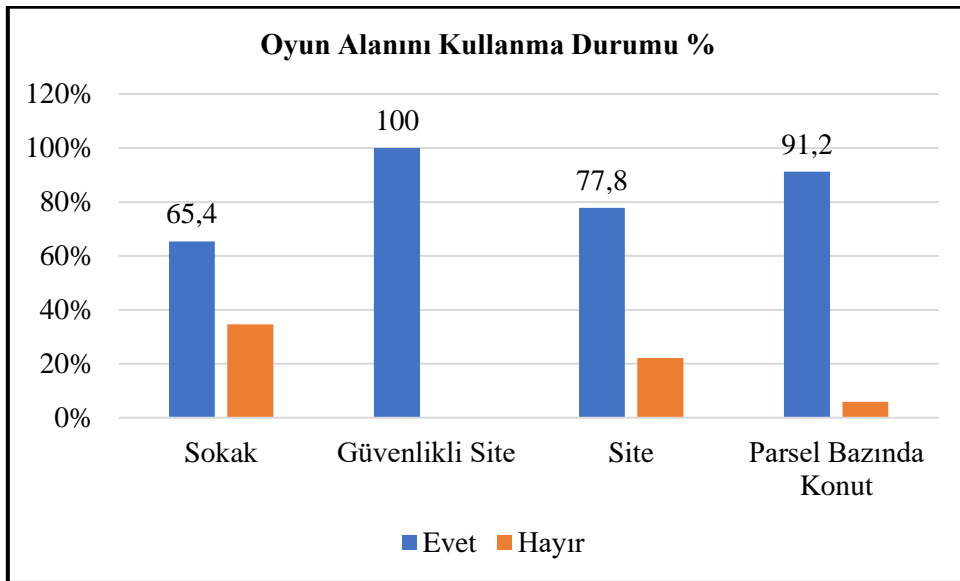
Şekil 5.59. Oyun oynama sıklıkları

Her yerleşim biriminde eve yakın oyun alanı bulunmaktadır (Şekil 5.60). Ancak sokak niteliği gösteren alanlarda yaşayan çocukların %25,9'u evlerine yakın oyun alanlarının olmadığını belirtmiştir.

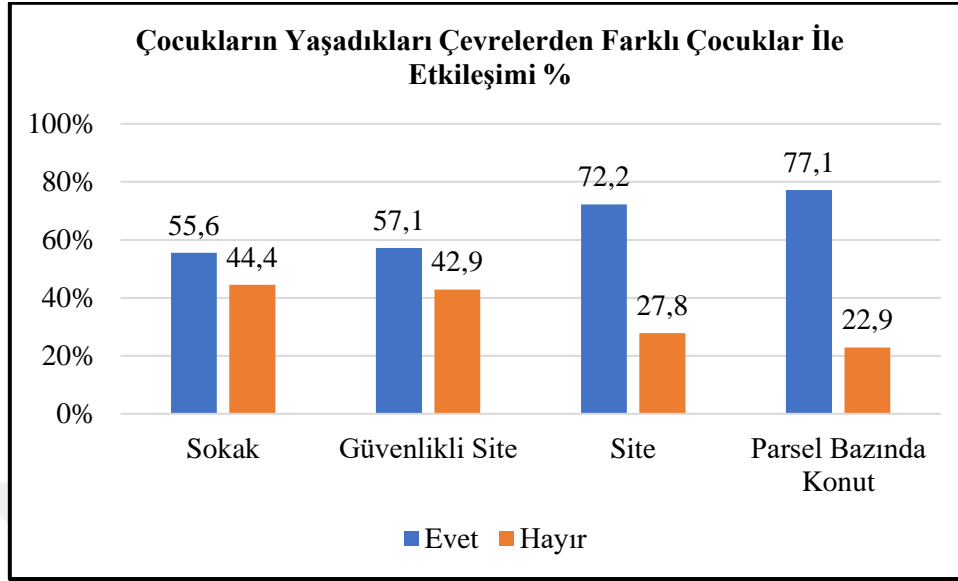
Şekil 5.60. Eve yakın oyun alan varlığı

Çocuklar güvenlikli sitelerde kendilerine ait oyun alanının bulunmasından dolayı oyun alanlarını %100 oranında kullanmaktadır. Sokak niteliği gösteren alanlarda ise çocuklar genelde oyun alanı olarak sokağı kullandığından çocuk oyun alanlarını kullanım oranı daha düşüktür (Şekil 5.61).

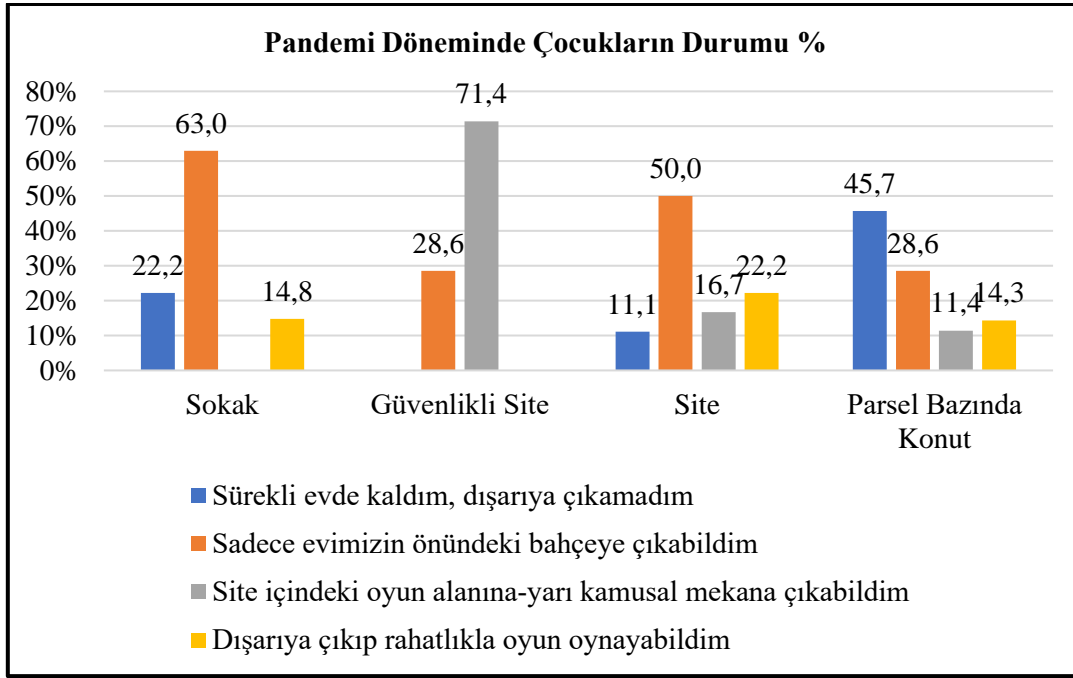
Şekil 5.61. Oyun alanlarını kullanma durumları

Çocukların farklı çevrelerden çocuklar ile etkileşiminin en fazla olduğu yerleşim birimi parsel bazında yerleşim alanları olmuştur (Şekil 5.62).

Şekil 5.62. Farklı çevreden çocuklar ile etkileşim durumları

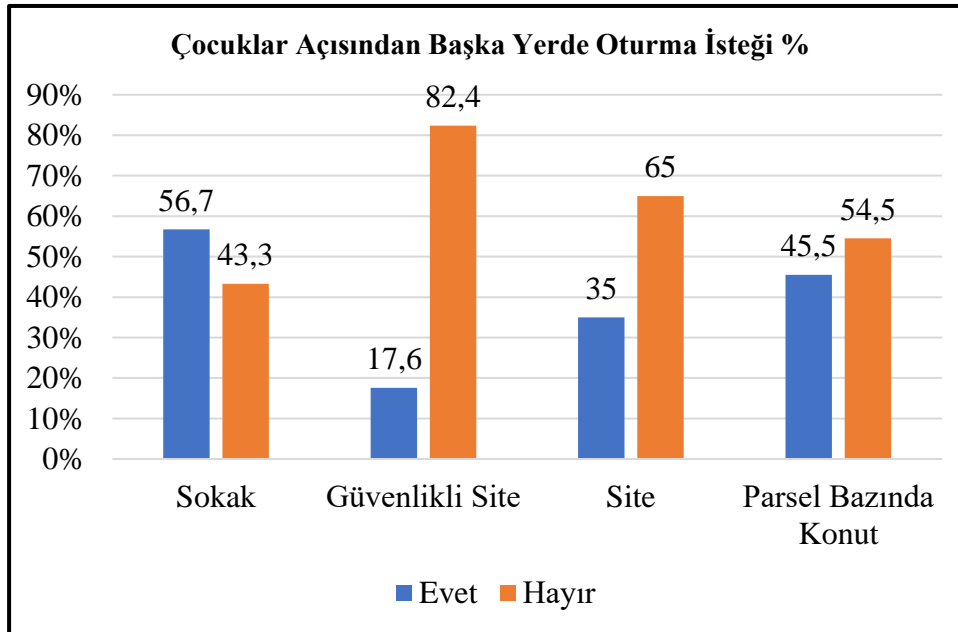
Pandemi döneminde sokak niteliği gösteren alanlarda yaşayan çocuklar sadece evlerinin önündeki bahçeye, güvenlikli sitede yaşayan çocuklar ise site içinde bulunan yarı kamusal mekanlara çıkabildiklerini belirtmişlerdir. Güvensiz sitelerde yaşayanlar site bahçesini kullandıklarını ve parsel niteliği gösteren alanlarda yaşayan çocuklar ise sürekli evde kalıp dışarıya hiç çıkamadıklarını ifade etmişlerdir (Şekil 5.63).

Şekil 5.63. Pandemi döneminde çocukların dışarıya çıkabilme durumu

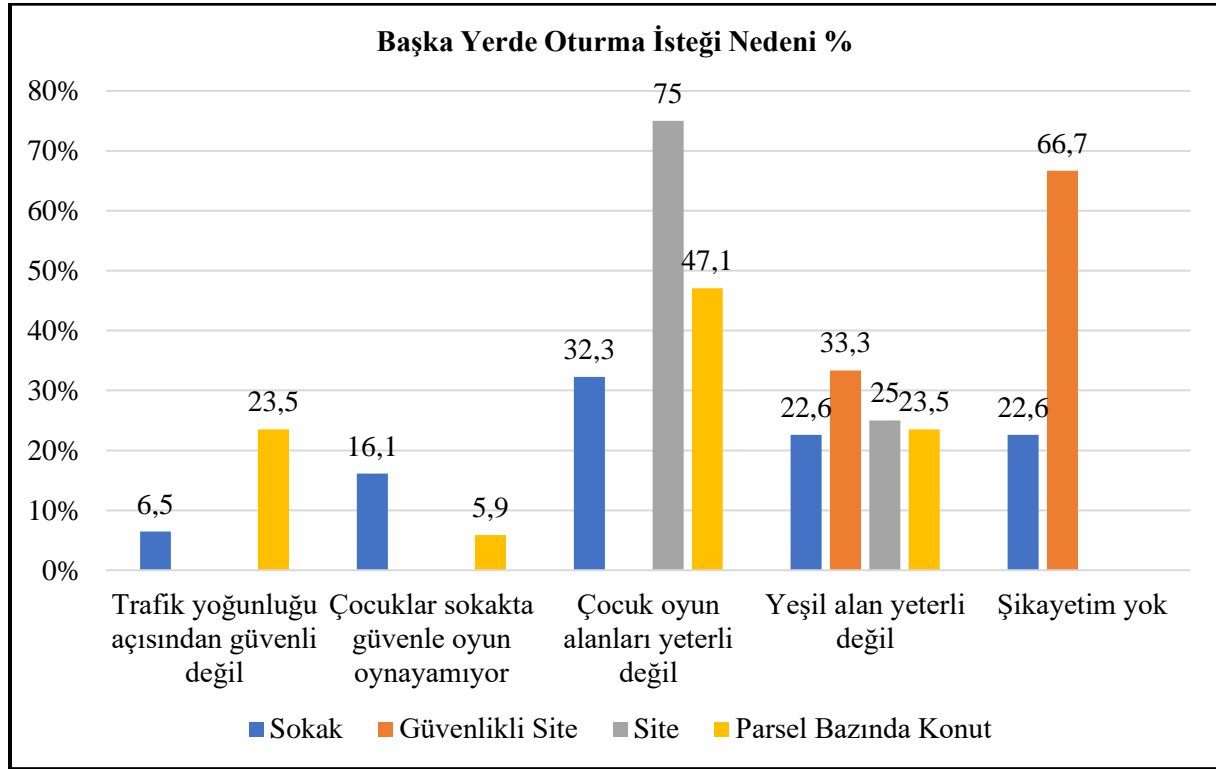
Diğer Anket Sorularının Sonuçları (Ebeveyn);

En çok sokak niteliği gösteren alanlarda yaşayan ebeveynler, çocukları açısından başka yerde oturmak istediğini belirtirken, en az güvenlikli sitelerde yaşayan ebeveynler başka yerde oturmak istediğini belirtmiştir (Şekil 5.64).

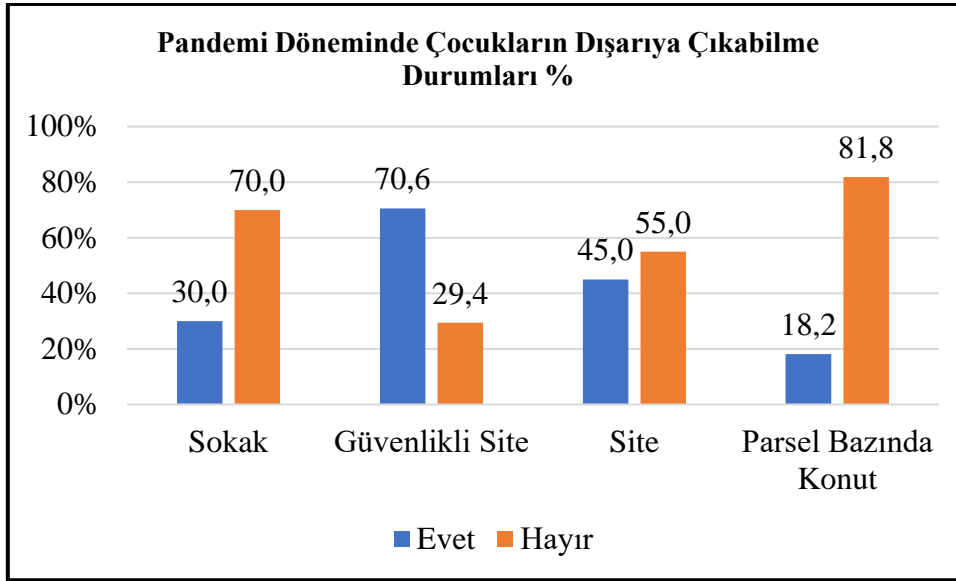
Şekil 5.64. Ebeveynlerin çocuklar açısından başka yerde oturma istekleri

Site niteliği gösteren yerleşim alanlarındaki ebeveynler en çok çocuk oyun alanlarını yeterli bulmadığı için başka yerde oturmak istediğini belirtmiştir. Güvenlikli sitede yaşayanların şikâyetinin olmadığı görülürken, sokak niteliği gösteren yerleşim birimlerinde de ankete katılan ebeveynler çocuk oyun alanlarının yetersiz olmasından şikâyet etmektedirler. Genel olarak her yerleşim bölgesinde ise yeşil alanları yeterli bulmadıklarından dolayı başka yerlerde oturmak istedikleri görülmüştür (Şekil 5.65).

Şekil 5.65. Ebeveynlerin çocuklar açısından başka yerde oturma isteklerinin nedeni

Pandemi döneminde çocukların dışarıya çıkabilme durumları incelendiğinde en çok güvenlikli sitelerde yaşayan çocukların dışarıya çıkabildiği görülmüştür. Güvenlikli sitelerin kendilerine ait olan yarı kamusal mekânlar çocuklara pandemi döneminde hareket özgürlüğü sağlamıştır. Diğer yerleşim birimlerinde dışarıya çıkma oranları çıkmama oranlarına göre oldukça düşüktür (Şekil 5.66).

Şekil 5.66. Pandemi döneminde çocukların dışarıya çıkabilme durum

Ebeveynlere, çocuklarının oyun oynadıkları/kullandıkları alanlar için uygun olan durumları söylemeleri istenmiştir. Alınan cevaplara göre, her yerleşim biriminde çocuk oyun alanları yeterli sayıya ve yeterli alana sahip değildir. Özellikle sokak niteliği gösteren alanlarda çocuk oyun alanları yok denecek kadar azdır. Yerleşim alanları için yetersiz görülen bir diğer durum ise, çocuk oyun alanlarının her yaşa uygun olmaması, estetik olmaması ve çocuklara birden fazla oyun alanı sunmamasıdır. Ebeveynler yetersiz görülen bu durumların yaşadıkları çevrelerde iyileştirilmesini ve özellikle her alanda daha fazla yeşil alan düzenlemesinin yapılmasını istemektedirler. Özellikle parsel niteliği gösteren yerleşim alanlarında yeşil alan düzenlemelerinin daha fazla olması istenmektedir. Parsel niteliği gösteren alanlarda yaşayan ebeveynler, diğer yerleşim bölgelerine göre sokakların trafiğe kapatılmasını daha fazla istemektedir. Sokak niteliği gösteren yerleşim alanlarında ev ile oyun alanları arasındaki mesafenin daha güvenli hale getirilmesi istenmektedir. Parsel niteliği ve sokak niteliği gösteren yerleşim alanlarında ise, oyun alanları ve sokakların daha temiz ve bakımlı olması gerektiği düşünülmektedir.

Çocuklara, yaşadıkları çevrelerde olmasını istedikleri durumlar sorulmuş ve yaşadıkları çevrelerde daha mutlu ve güven içinde hareket edebilmeleri için gerçekleştirilmesi gerekenler hakkında bilgi alınmıştır. Buna göre çocuklar en çok trafik açısından güvende olmak istediklerini, daha sonra yabancı insanlardan dolayı çocuk oyun alanlarına tek başına gidemediklerini ve bu bakımdan güvende hissetmek istediklerini belirtmişlerdir. Site özelliği gösteren yerleşim alanındaki çocuklar, oyun oynadıkları alanların daha ilginç ve daha çekici

olması gerektiğini düşünmektedir. Sokak niteliği gösteren alanlarda çocuklar yürüyebilmek için daha boş mekanlar isterken güvenliksiz sitelerde yaşayan çocuklar arabaların oyun oynadıkları alana park etmesini istememektedir. Güvenlikli sitelerde yaşayan çocuklar ise, site dışındaki alanları rahat kullanamadığı için dışarıda gitmek istedikleri yerlere daha rahat ulaşabilmeyi istemektedir.

5.5. Bulguların Değerlendirilmesi ve Tartışma

Çalışmanın bu bölümünde 10 farklı yerleşim alanı, belirlenen 4 tipoloji başlığı altında çocuk dostu çevre açısından objektif olarak değerlendirilmiş, daha sonra ebeveyn ve çocuk anketleri ile elde edilen subjektif veriler ile birlikte yorumlanıp bu yerleşim alanları fiziksel çevre açısından değerlendirilmiştir.

Çocukların yaşadıkları ortamların kalitesini ölçmek amacıyla güvenlik, yürüyebilme, bisiklet kullanabilme, eğlenebilme, oynayabilme, erişebilme, alanın boyutu ve düzenleme kriterleri ele alınmıştır. Ebeveyn ve çocuklar ile yapılan anketler, bu sekiz ölçüt dikkate alınarak hazırlanmıştır.

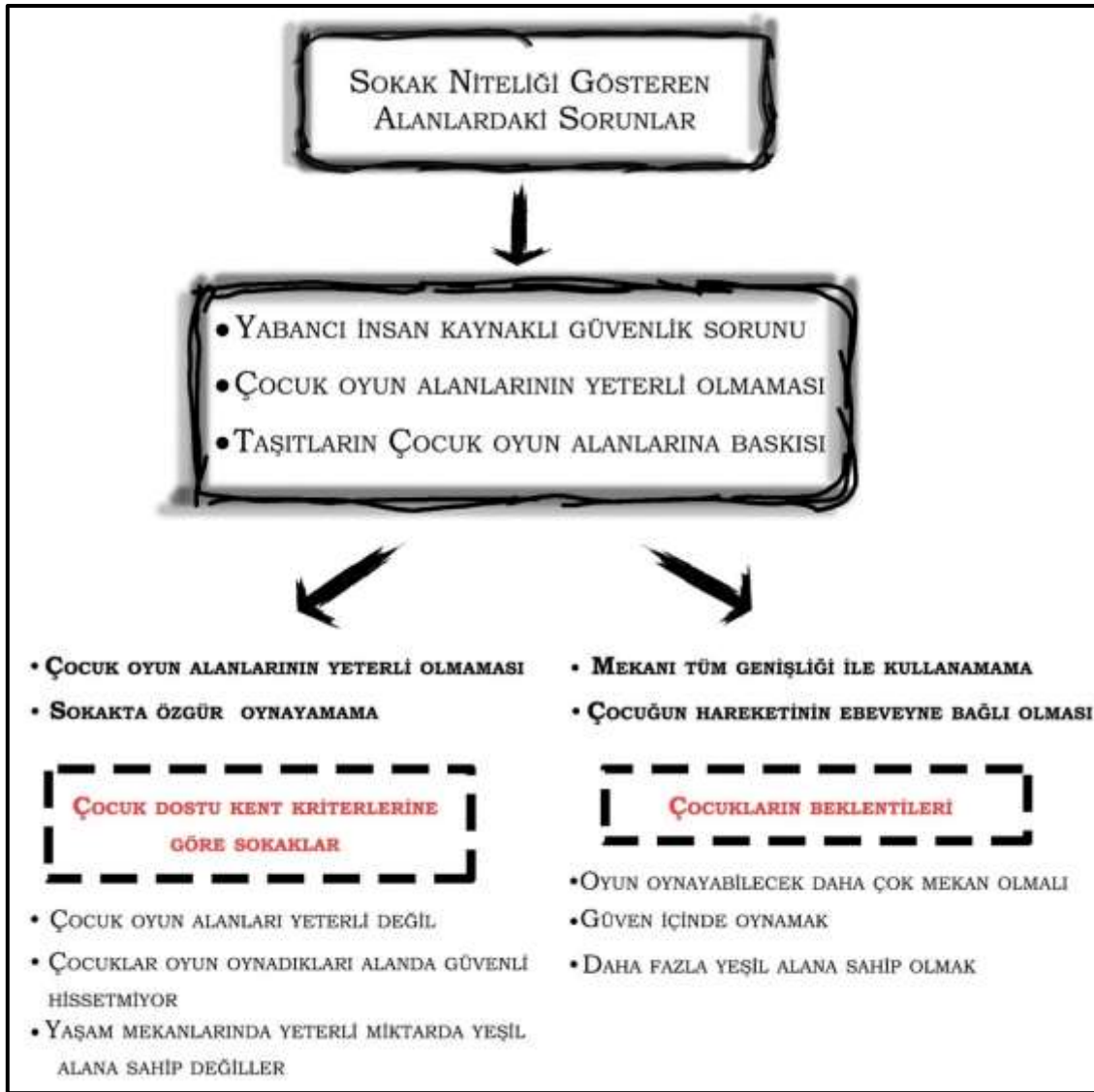
Yapılan değerlendirmelere göre 4 farklı tipolojide olan yerleşim alanlarının her biri çocuk dostu çevreler için farklı özellikler barındırmaktadır. Güvenlik kriteri açısından sokak niteliği taşıyan yerleşim alanları sokağın oyun mekânı olarak kullanımı yüksek olmasına rağmen taşıt ve insan güvenliği açısından çocuğa bazı durumlarda güveni ve oyun imkânını sunamamaktadır. Özellikle sokakların otopark olarak kullanılması, sokağın tüm genişliği ile kullanılamamasına ve çocukların özgürce oyun oynayıp hareket edememesine neden olmaktadır. Yapılan ebeveyn ve çocuk anketleri ile elde edilen verilen bu çıkarımı desteklemektedir. Ebeveynler, dışarıda bulunan yabancı insanlardan dolayı çocuklarının dışarıda oyun oynamadığını belirtmiştir. Çocuklar ise oyun oynarken araçların sokaklarda oyun alanlarına park etmesinden rahatsızlık duymaktadır. Ebeveynler sokakları, trafik ve yabancı insanlardan dolayı güvenli bulmamakta ve bu nedenle, çocukların okula ve oyun alanına gitme şekilleri ebeveyn gözetiminde yapılmaktadır. Yürüyebilme kriteri değerlendirildiğinde, sokaktan geçen taşıt sayısı yürüyebilmeyi olumsuz etkilememektedir. Ebeveynler çocuklarının oyun oynadıkları alanlar için istediği gibi yürüyebilme imkânı olduğunu düşünmektedir. Çocuklar rahat yürüyebilmek için daha boş mekânlara ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Çocuk dostu kent kriterlerinde yer alan kentsel mekân tasarımı sokak niteliğinde olan alanlar açısından değerlendirildiğinde çocuklara güven içinde yürüyebilecekleri alan, yeterli

miktarda yeşil alan, çocuk oyun alanları ve özelleşmiş bisiklet sürülebilir alanlar sunamayan mahallelerin çocuklara oyun oynamak için birçok arkadaşa sahip olma olanağını sağladığı belirlenmiştir. Genel olarak bu mahallelerde kentsel açık alanlarda, evlerine yakın çocuk oyun alanlarında ve okul bahçelerinde çocukların sadece ebeveyn gözetiminde güven içinde oyun oynayabildiği ve yaşadığı mahalle dışında farklı çocuklar ile etkileşim içinde olduğu belirlenmiştir. Bütün bu değerlendirmeler sonucu sokak niteliği gösteren alanlar çocuk dostu kent kriterlerinin bir kısmını karşılarken, büyük bir kısmını karşılayamamaktadır. Bu nedenle sokak niteliği gösteren alanlar çocuk dostu çevreler oluşturma açısından uzaktır. Çocuklar bu alanlarda, yabancı insanların varlığından ve taşıt hareketliliğinin fazla olmasından rahatsızlık duymakta ve bu nedenlerden dolayı güven içinde olabilmeyi istemektedir. Rahatlıkla bisiklet kullanabilmeyi, oyun alanlarında yeşil alan ağaç, çiçek vb. ekili alan miktarının daha fazla olmasını istemektedirler.

Aydınlıkevler ve Esenler Mahalleleri ile ilgili elde edilen bilgiler, yapılan gözlem ve anket sonuçları doğrultusunda bu alanlarda sokakların genellikle otopark olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı zamanlarda alan içinden geçen taşıtların bisiklet ve paten sürmeye engel olduğu, çocuk oyun alanları, sayısı ve konut arasındaki ulaşım mesafesinin çocukların gereksinimine yanıt veremediği belirlenmiş, bu sebeple yerleşmelerin çocuklara çocuk dostu çevreler sunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Günümüzün en büyük sorunu haline gelen pandemi sürecinde çocuklar müstakil bahçelere sahip olmanın şansı ile evlerinin önlerindeki bahçeye çıkabilmiş ve rahat bir şekilde hareket edebilmişlerdir. Ancak oyun alanları gibi kamusal mekânları istedikleri özgürlükte kullanamadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 5.67. Sokak niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi

Güvenlikli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar Defne Sitesi ve Azra Konutları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Her iki alan da güvenlikli site özelliği göstermesine rağmen fiziksel çevre açısından bazı farklılıklara sahip olduğu için ilk olarak bu bölgelerdeki farklılıklar açıklanmıştır. Çocuk dostu kent kriterlerine göre yapılan gözlemlerde her iki alanın da sokak niteliği gösteren alanlara göre daha çocuk dostu olduğu gözlemlenmiştir. Ancak yapılan ebeveyn ve çocuk anketleri ile bu başlık altında ortaya çıkan en büyük sorunun taşıt hareketliliğinin fazla olması görülmüş ve çocukların site dışındaki alanlara daha rahat erişebilmek istemesi olmuştur. Yapılan anket oranının Defne Sitesinde daha fazla olması nedeniyle bulgular daha çok Defne Sitesinde yapılan anket sonuçlarına göre yönlenmiştir. Ancak yerleşim alanlarının çocuk dostu kent kriterlerine göre değerlendirilmesiyle, Azra Konutlarının çocuklar açısından daha yaşanabilir çevreler sunduğu görülmüştür. Defne

sitesinde otopark ve oyun alanı birbirinden ayrışmasına rağmen çocuklar oyun alanlarının yetersizliğinden şikâyet etmektedir. Otopark alanlarının oyun alanları ile aynı hemzeminde olmasından dolayı, taşıt hareketliliğinden büyük oranda rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Okul ve ev arasındaki ulaşım, okul mesafesinin fazla olmasından dolayı daha çok taşıt ile gerçekleştirilmektedir. Çocukların büyük kısmı okul bahçesini oyun oynama ve ihtiyaçlarının karşılanması bakımından uygun bulurken, site dışına ebeveynsiz çıkamadıkları için okul bahçesinde çok fazla oyun oynayamadıklarını belirtmişlerdir.

Siteye ait özelleştirilmiş oyun mekânlarının bulunmasından dolayı çocukların bu oyun alanlarını kullanma oranı oldukça yüksektir. Ancak ebeveynler ile yapılan görüşmelere göre, site içinde çocukların kullandıkları alanlarda oyun çeşitliliğinin daha fazla olması gerektiği tespit edilmiştir. Bu çerçevede, her yaştaki çocuğa hitap eden kullanım alanlarının yeterli olmadığı ortaya konulmuştur. Çocuk oyun alanları güvenli site içinde bulunmasına rağmen çocukların oyun alanlarına ebeveyn ile birlikte gittiği görülmüştür. Bunun nedeni daha çok 5-10 yaş arasındaki çocuklar ve ebeveynleri ile görüşülmesidir.

Çocuk dostu kentler kapsamında yer alan, güvenli site özelliği gösteren kentsel mekân tasarımının çocuk dostu kent kriterlerine göre incelenmesiyle, bu alanların çocuklara güven içinde yürüyebileceği ve mekânı istediği gibi kullanabileceği alanlar sunduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, çocuğa bisiklet ve paten sürebileceği alanlar sunmakta, oyun oynayabileceği birçok arkadaşına sahip olma imkânı vermekte ve çocuğa temiz bir çevre sunmaktadır. Ancak özellikle Defne Sitesinde yeterince yeşil alan bulunmadığı tespit edilmiştir.

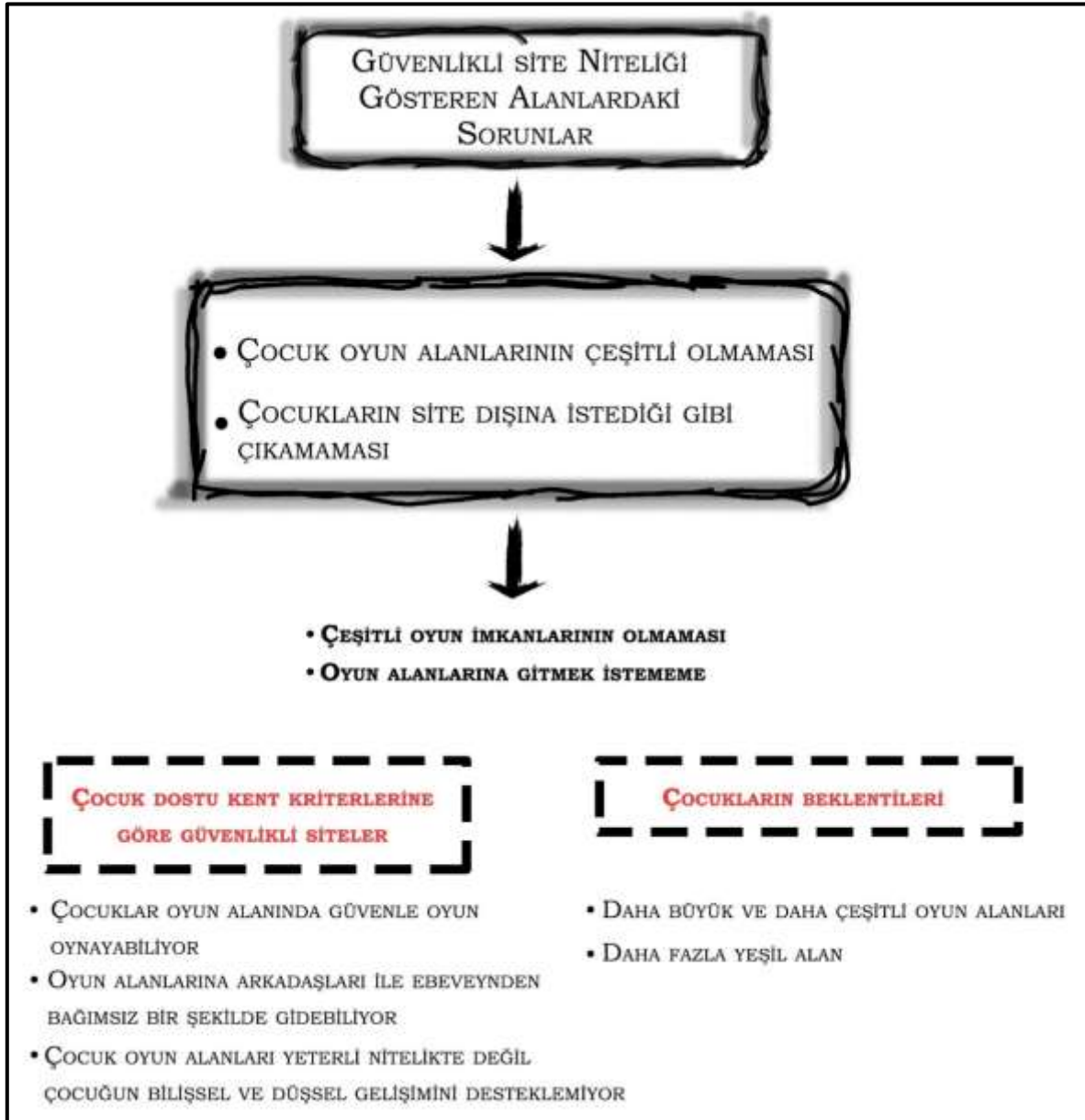
Çocuk dostu kriterler bağlamında değerlendirildiğinde güvenli siteler kapsamında yarı kamusal mekânlar çocuğa güven içinde oynayabildiği, gerektiğinde ebeveyninden bağımsız olarak alana arkadaşları ile ulaşabildiği ve bahçesinde bulundurduğu farklı oyun aktiviteleri ile çocukların ihtiyaçlarına belli oranda yanıt verebilen birçok alan sunmaktadır.

Çocukların bu alanlarda gerçekleşmesini en çok istediği şey, dışarıya çıktıklarında gitmek istedikleri yerlere özgür bir şekilde ulaşmaktır. Özellikle Defne Sitesindeki çocuklar oyun alanlarının ve oyun çeşitliliğinin daha fazla olmasını istemektedir.

Güvenli siteler ile ilgili elde edilen bilgiler, yapılan gözlem ve anket sonuçları doğrultusunda bu yerleşim yerlerindeki yarı kamusal alanlar çocukların oyun oynayacağı, istediği gibi bisiklet ve paten kullanabileceği alanlar sunmaktadır. Ancak bu mekânların çocukların gelişimine çok fazla katkı sağlayamadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu yerleşim

alanları çocuklara tamamiyle çocuk dostu bir çevre sunamamaktadır. Sokak niteliği gösteren alanlar ile karşılaştırıldığında ise güvenli siteler sunduğu bazı imkânlar sayesinde daha çocuk dostu özellik göstermektedir.

Ebeveynler ve çocuklar ile yapılan görüşmelerde pandemi döneminde çocukların site içinde bulunan oyun alanlarını ve yarı kamusal mekânları rahatlıkla kullanabildiği görülmüştür.

Şekil 5.68. Güvenli site niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi

Güvenli siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar çocuklar açısından değerlendirildiğinde en önemli sorunlar çocuklara oyun çeşitliliği açısından fırsatlar sunamaması ve mevcut oyun alanlarının da farklı yaşta çocukların beklenti ve isteklerine

karşılık verememesidir. Bazı bölgelerde ise çocuklar oyun oynadıkları alanlara park eden araçlardan büyük rahatsızlık duymaktadır.

Site içinde bulunan yarı kamusal mekân, çocuklara oyun oynama imkânı verdiği için çocuklar için oldukça önemlidir. Çocuklar site içinde ebeveyninden bağımsız bir şekilde hareket edebilirken, site içinden dışarıya çıktıklarında ebeveyne bağımlı hale gelmektedirler. Bu nedenle çocukların site dışındaki oyun alanlarına ve okula ulaşımaları ebeveynleri ile birlikte olmaktadır.

Çocuk dostu kent kriterlerine göre alan değerlendirildiğinde, yerleşim alanları çocuklara güvenle oyun oynama ve ebeveynlerinin onları rahatlıkla görebileceği alanlarda oyun oynama imkânı sunmaktadır. Güvenle yürüyebilecekleri, istediği şekilde oynayabilecekleri yeşil alanlar ve temiz bir çevre sunmanın yanında oynamak için birden fazla arkadaşına sahip oldukları da görülmektedir. Ancak oyun alanları farklı yaşlardaki çocukların ihtiyaçlarına cevap verememesi ve gelişimlerine katkıda bulunmaması gibi bazı olumsuz özellikler taşımaktadır. Bu nedenle çocuklar site içinde araçların park ettikleri alanlarda oyun oynamakta, site içinde hem oyun hem yürüme imkânının olduğu alanlarda bisiklet sürmekte ve ebeveynleri için yapılı olan oturma alanlarında kendi oyun çeşitliliklerini artırmaya çalışmaktadırlar.

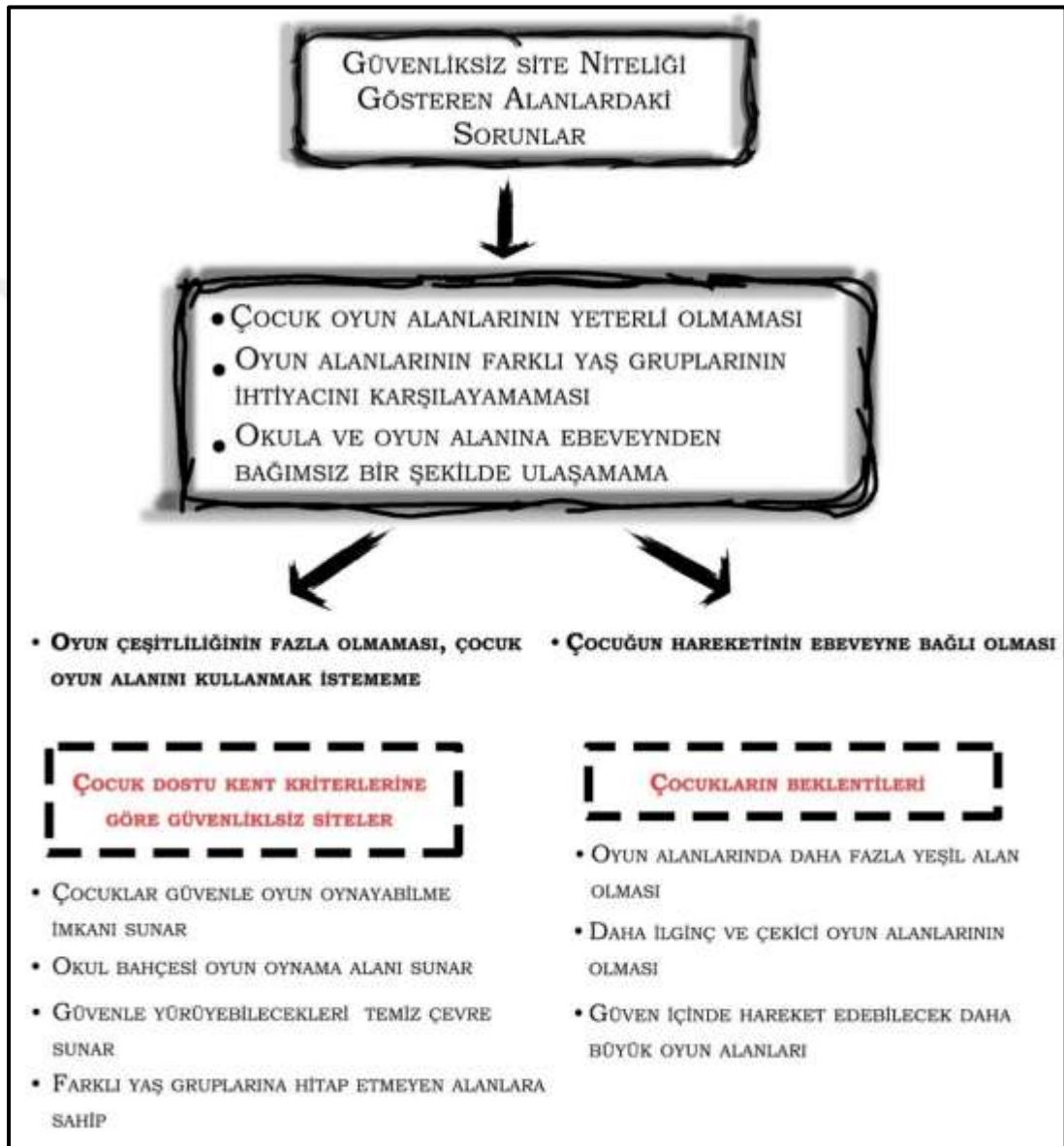
Çocuklar bu yerleşim alanlarında oyun oynadıkları alanların daha ilginç ve çekici olmasını, bazı sitelerde arabaların oyun alanlarını işgal etmemesini, oyun oynamak için daha fazla yeşil ve temiz bir çevrenin yaratılmasını istemektedir.

Güvenliksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlarda yapılan gözlem ve anket çalışması sonucunda elde edilen verilere göre, bazı sitelerde büyük çocukların gereksinimlerine ihtiyaç verecek oyun alanları bulunurken bazılarında bu alanların bulunmadığı görülmüştür. Çocukların oyun alanı olarak en çok site içindeki mekânları kullandığı görülmüştür. Oyun mekânının özelleştiği bazı sitelerde bisiklet ve paten kullanımının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca her bölgede çocuklar bisiklet ve paten kullanabildiğini belirtmiştir. Ancak, genel olarak çocuk oyun alanlarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuk dostu çevreler açısından güvenliksiz siteler niteliğinde yarı kamusal mekânlar değerlendirildiğinde, çocuk oyun alanları ve konutlar arasındaki ulaşım çocuklar açısından büyük tehlike oluşturmadığından olumlu özellik olarak ele alınmıştır. Ancak oyun alanlarının yeterli olmaması, çocuğun gelişimine katkı sağlayacak özellikler taşımaması ve farklı yaş gruplarına hitap etmemesi nedeniyle çocuğa tam anlamıyla kaliteli bir mekân

sağlayamamaktadır. Bu nedenle yerleşmeler çocuklara tümüyle çocuk dostu çevreler sunmamaktadır.

Pandemi döneminde bu bölgelerde yaşayan çocukların çoğu sadece site içindeki bahçeye çıkabildiklerini ve siteye yakın çocuk oyun alanlarını kullanamadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 5.69. Güvenliksiz site niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi

Parsel bazında yapılaşmış alanlar değerlendirildiğinde çocuklar açısından en önemli sorunlar, sokakların ve caddelerin trafik bakımından çocuğa güvenli alanlar sunmaması, yabancı insanlar açısından kendilerini güvende hissetmemeleri ve oyun oynadıkları alanların ilginç ve çekici olmamasıdır.

Çocuk dostu kent kriterlerine göre parsel bazında yapılaşmış alanlar değerlendirildiğinde, alanların trafik yoğunluğu açısından çocuklara rahat yürüyebilme ve oyun oynayabilme imkânı sunmadığı görülmüştür. Çevre içinde bisiklet sürebilecekleri ve oyun oynayabilecekleri özelleşmiş mekânlar bulunmadığı için çocuklar bazı sokakları ve otoparkları bisiklet sürebilmek ve oyun oynamak için kullanmaktadır. Şefikcan Caddesi üzerinde yapılmış kamusal mekânlar çocuğun oyun oynama ve bisiklet sürebilme şansını artırmaktadır. Ancak diğer bölgelerdeki çocuklar sokağı ve evlerinin bahçesini oyun alanı olarak kullanmaya çalışmaktadır.

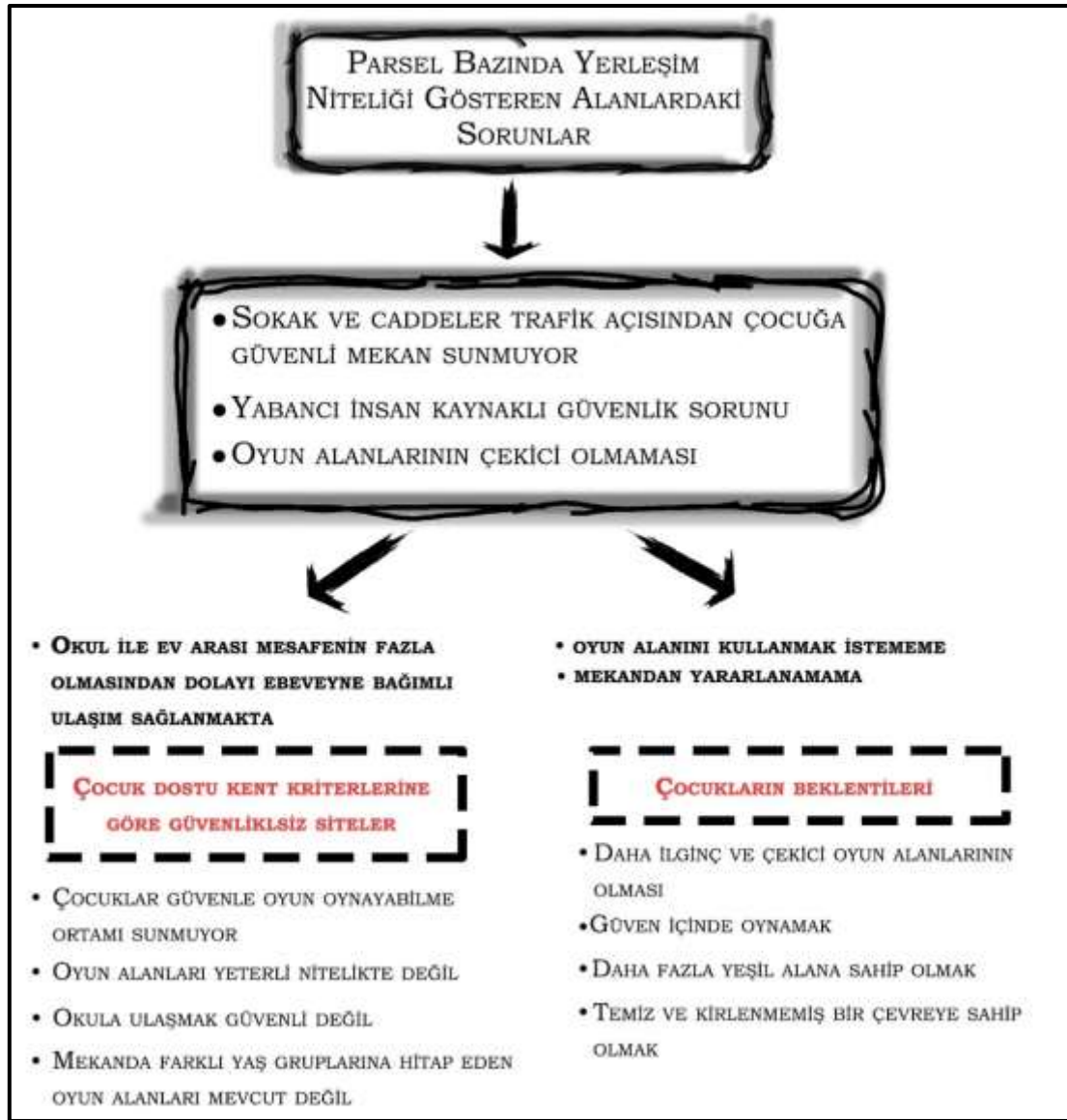
Çocuklar Şefikcan Caddesi hariç diğer bölgelerde oyun alanlarına tek başına gitmekte, okula ise mesafenin uzak olmasından dolayı otomobil ve servisler aracılığı ile ulaşmaktadırlar.

Çocuk oyun alanlarına giden çocukların sayısı oldukça fazladır. Ancak bazı alanlarda çocuk oyun alanlarına ulaşmak için taşıt yolundan geçilmesi gereken bölgeler bulunmaktadır. Bu durum çocuğu ebeveyne bağımlı hale getirmekte, kendisinin özgür bir şekilde oyun alanına ulaşmasını ve özgürce hareket etmesini engellemektedir. Aynı şekilde oyun alanlarının her yaştaki çocuğa hitap etmemesi çocukların alan kullanımını sınırlamaktadır. Bazı bölgelerde çocuğun evine oyun alanının yakın olmasına rağmen yeterli alana sahip olmaması, çocuğu otopark alanlarında oyun oynamaya yöneltmektedir. Çocuklar otopark alanlarını kendi oyun alanı olarak gördüğünden taşıtların park etmesinden büyük oranda rahatsızlık duymaktadır.

Parsel bazında yapılaşmış alanlarda yapılan gözlem, ebeveyn ve çocuk anketleri sonucunda elde edilen verilere göre, çocuk oyun alanları ve kullanılan çevrelerin daha temiz ve bakımlı olması gerekmektedir. Çocuklar oynadıkları alanlarda daha fazla yeşil alanların olmasını istemektedirler. Oyun alanları çocukların isteklerine yeteri kadar cevap verememekte ve çeşitlilik sunmamaktadır. Ayrıca, sokak mekânı oyun alanı olarak kullanılamamaktadır. Oyun alanlarına erişim ise tam anlamıyla güven içinde gerçekleştirilememektedir. Dolayısıyla, bu özellikteki yerleşmelerin çocuk dostu çevreler sunamadığı söylenebilir.

Pandemi döneminde bu yerleşim alanlarında yaşayan çocukların çoğunluğu dışarıya rahat bir şekilde çıkamadığını, sürekli evde kalmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Diğer bölgelerdeki çocuklar ile cevaplar karşılaştırıldığında ise pandemide hareket özgürlüğü en fazla kısıtlanan çocukların bu bölgelerde yaşayan çocuklar olduğu görülmüştür.

Şekil 5.70. Parsel bazında yerleşim niteliği gösteren alanların değerlendirilmesi

10 farklı yerleşim alanı, çocuk dostu kent kriterleri bağlamında değerlendirilerek elde edilen bilgiler ile her bölgenin ne kadar çocuk dostu olduğu aşağıdaki tablolarda ifade edilmiştir (Şekil 5.71 ve Şekil 5.72). Bu tablolar her ayrı bölgenin çocuk dostu kriterlerini sağlayıp sağlamadığına dair verileri detaylı olarak açıklamaktadır. Bir bölgenin sahip olduğu olumlu özellik 'tik' şeklinde, olumsuz özellik ise 'çarpı' şeklinde gösterilmiştir. Sokak niteliği gösteren alanlarda tek bir bölge 44 kriter açısından, güvenli site niteliği gösteren tek bir alan 34 kriter, güvenli site niteliği gösteren tek bir bölge 35 kriter ve parsel niteliği gösteren tek bir alanda 45 kriter açısından değerlendirilmiştir. Sokak niteliği gösteren alanlarda toplamda 88 kriter üzerinden 48 olumlu özellik tespit edilmiştir. Güvenli sitelerde toplamda 68 kriter üzerinden 59 olumlu özellik, güvenli site sitelerde 105 kriter üzerinden 61 olumlu özellik ve parsel

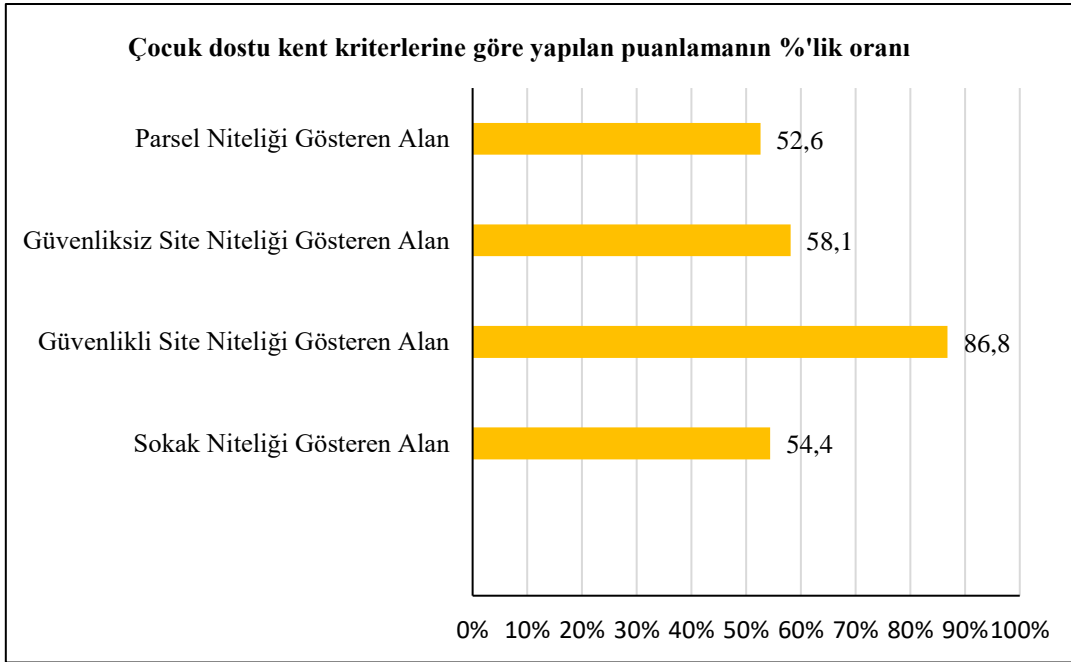
bazında yerleşim alanlarında toplam 135 kriter üzerinden 71 olumlu özellik tespit edilmiştir (Şekil 5.71 ve Şekil 5.72).

SOKAK NİTELİĞİ GÖSTEREN ALAN PUAN DEĞERLENDİRMESİ					
Aydınlık Evler		Değerlendirme Kriterleri		Esenler Mah.	
6 ☒	2 ☐	Güvenlik(8)		3 ☒	5 ☐
4 ☒	3 ☐	Yürüebilme(7)		3 ☒	4 ☐
2 ☒	4 ☐	Bisiklet Kullanabilme(6)		2 ☒	4 ☐
1 ☒	4 ☐	Eğlenebilme(5)		0 ☒	5 ☐
1 ☒	2 ☐	Oynayabilme(3)		1 ☒	2 ☐
4 ☒	0 ☐	Erişebilme(4)		4 ☒	0 ☐
5 ☒	1 ☐	Boyut(6)		4 ☒	2 ☐
4 ☒	1 ☐	Düzenleme(5)		4 ☒	1 ☐
Toplam 27 ☒		Toplam (44) kriter		Toplam 21 ☒	
Sokak Niteliği Gösteren Alanlar Toplam 48 ☒					
GÜVENLİKLİ SİTE NİTELİĞİ GÖSTEREN ALAN DEĞERLENDİRME FORMU					
Defne Sitesi		Değerlendirme Kriterleri		Azra Konutları	
8 ☒	0 ☐	Güvenlik(8)		8 ☒	0 ☐
2 ☒	3 ☐	Yürüebilme(5)		4 ☒	1 ☐
4 ☒	2 ☐	Bisiklet Kullanabilme(6)		6 ☒	0 ☐
4 ☒	1 ☐	Eğlenebilme(5)		5 ☒	0 ☐
3 ☒	0 ☐	Oynayabilme(3)		3 ☒	0 ☐
3 ☒	0 ☐	Erişebilme(3)		3 ☒	0 ☐
1 ☒	1 ☐	Boyut(2)		2 ☒	0 ☐
2 ☒	0 ☐	Düzenleme(2)		1 ☒	1 ☐
Toplam 27 ☒		Toplam (34) kriter		Toplam 32 ☒	
Güvenlikli Site Niteliği Gösteren Alanlar Toplam 59 ☒					

Şekil 5.71. Çocuk dostu kent kriterlerine göre puanlama

GÜVENLİKSİZ SİTE NİTELİĞİ GÖSTEREN ALAN DEĞERLENDİRME FORMU						
Değerlendirme Kriterleri	Aybüke Sit.		Akasya Sit.		Kayı Sit.	
Güvenlik(9)	5 ☒	4 ☐	8 ☒	1 ☐	7 ☒	2 ☐
Yürüebilme(5)	2 ☒	3 ☐	3 ☒	2 ☐	1 ☒	4 ☐
Bisiklet Kullanma(6)	2 ☒	4 ☐	5 ☒	1 ☐	3 ☒	3 ☐
Eğlenebilme(5)	0 ☒	5 ☐	1 ☒	4 ☐	2 ☒	3 ☐
Oynayabilme(3)	2 ☒	1 ☐	2 ☒	1 ☐	1 ☒	2 ☐
Erişebilme(3)	3 ☒	0 ☐	3 ☒	0 ☐	3 ☒	0 ☐
Boyut(2)	1 ☒	1 ☐	2 ☒	0 ☐	1 ☒	1 ☐
Düzenleme(2)	1 ☒	1 ☐	1 ☒	1 ☐	2 ☒	0 ☐
Toplam (35) kriter	Toplam 16 ☒		Toplam 25 ☒		Toplam 20 ☒	
Güvenliksiz Site Niteliği Gösteren Alanlar Toplam					61	☒
PARSEL BAZINDA YERLEŞİM ALANI DEĞERLENDİRME FORMU						
Değerlendirme Kriterleri	Şefikcan Cad.		Binkonutlar		Hizmet Sit.	
Güvenlik(9)	7 ☒	2 ☐	3 ☒	6 ☐	3 ☒	6 ☐
Yürüebilme(7)	4 ☒	3 ☐	5 ☒	2 ☐	5 ☒	2 ☐
Bisiklet Kullanma(6)	3 ☒	3 ☐	2 ☒	4 ☐	1 ☒	5 ☐
Eğlenebilme(5)	5 ☒	0 ☐	1 ☒	4 ☐	1 ☒	4 ☐
Oynayabilme(3)	1 ☒	2 ☐	0 ☒	3 ☐	0 ☒	3 ☐
Erişebilme(4)	1 ☒	3 ☐	4 ☒	0 ☐	4 ☒	0 ☐
Boyut(6)	4 ☒	2 ☐	6 ☒	0 ☐	5 ☒	1 ☐
Düzenleme(5)	0 ☒	5 ☐	3 ☒	2 ☐	3 ☒	2 ☐
Toplam (45) kriter	Toplam 25 ☒		Toplam 24 ☒		Toplam 22 ☒	
Parsel Niteliği Gösteren Alanlar Toplam					71	☒

Şekil 5.72. Çocuk dostu kent kriterlerine göre puanlama

Şekil 5.73. Çocuk dostu kent kriterlerine göre yapılan puanlamanın %'lik oranı

Şekil 5.73'ten anlaşılacağı üzere 4 ayrı bölge birbiri ile karşılaştırıldığında çocuk dostu kent kriterlerine en fazla güvenli sitelerin uygun olduğu görülmektedir. Çocuk dostu kent kriterlerine en az uygun olan yerleşim alanı ise parsel bazında yapılaşan mekânlardır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

1970'lerde ortaya çıkan 'çocuk dostu kent' kavramı son zamanlarda oldukça fazla ilgi görmeye başlamış ve UNICEF'in çocuk hakları sözleşmesini temel almasıyla başlattığı girişim ile birçok ülke bu kavram üzerinde çalışmalar yapmıştır. 1996'da Habitat-2 konferansı ile kentlerin daha iyi hale getirilmesi, çocuklar açısından daha yaşanabilir olmasını sağlamak için çocuk dostu kentleşme girişimi başlatılmış ve bu girişim çok yönlü ve çok aşamalı bir süreç olmuştur. Dünya üzerinde çocuk dostu kent kavramının yaygınlaşması ile birlikte ülkemizde de bu konuya duyulan ilgi artmış ve çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 14 farklı belediye çocuk dostu kentler yaratmak için kentsel strateji ve hedeflerini çocukları düşünerek oluşturmuştur.

Bu çalışma, dünyada ve ülkemizde yapılan çocuk dostu kent uygulamalarını inceleyerek çocuk dostu kent kriterlerinin neler olduğu hakkında bilgi vermiş ve bu kriterler açısından yaşam çevrelerini incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda Konya kenti örnek alan olarak ele alınmış ve farklı mekân kurgularının çocuk dostu çevre özelliği taşıyıp taşımadığına dair değerlendirmeler yapılmıştır. Alan çalışması için Konya kentinde 4 farklı mekân kurgusunu temsil eden fiziksel, konumsal, sosyo-ekonomik ve demografik açıdan birbirinden farklı 10 yerleşim alanı seçilmiştir. Sokak niteliği gösteren alanlar içinde Aydınlikevler ve Esenler Mahallesi, güvenli siteler niteliğinde Defne ve Azra Konutları, güvenliksiz siteler niteliğinde, Aybüke, Akasya ve Kayı Siteleri ve son olarak parsel bazında yerleşim niteliği gösteren alanlar Şefikcan Caddesi, Binkonutlar ve Hizmet Siteleri çocuk dostu kent kriterlerine uygunluk açısından incelenmiştir.

İncelenen yerleşim birimlerinin çoğunda yapılan gözlem ve görüşmelerde çocukların oyun oynadıkları alanlarda yeşil alan varlığının ve oyun çeşitliliğinin çocuklara yeterli gelmediği tespit edilmiştir. Çocuk oyun alanları farklı yaş gruplarının ihtiyaçlarına karşılık vermemekte ve yetersiz kalmaktadır. Özellikle güvenli siteler niteliğindeki alanlar dışında yaşayan çocuklar oyun alanlarının az ve evlerine uzak olması nedeniyle oyun alanlarını çok fazla kullanamamakta ve ebeveynlerinden bağımsız bir şekilde gidememektedir.

Yerleşim alanlarının tümünde çocukların oyun oynadıkları mekânlar çocuğun oyun ihtiyacını bir şekilde karşılamakta ancak bu alanlar çocuğa yeteri kadar ilginç ve çekici gelmemektedir. Bütün yerleşim birimlerinde çocukların oynadıkları oyunlar bisiklet sürme, top oynama ve saklambaç gibi oyunların dışına çıkamamaktadır. Standart dışına çıkabilecek çeşitli oyun mekânları sunmamaktadır.

İncelenen bütün yerleşim alanındaki çocuklar pandemi öncesi dönemde zamanlarının çoğunu okulda geçirdiğinden dolayı okul bahçeleri oyun oynamak için uygun bir yerdir. Pandemi dönemi ile birlikte çocukların okullarda geçirdiği zaman azalmış ve okulu uzak olan çocuklar için oyun oynama şansı da azalmıştır.

Çalışma alanlarında çocuklar oyun alanlarına ve okullara, trafik güvensizliği ve yabancı insanlardan kaynaklı güvenlik sorunundan dolayı tek başına erişememektedir. Yapılı çevrelerde çocuğun bu alanlara tek başına ulaşmasını sağlayacak kriterler bulunmamaktadır. Bütün yerleşim alanlarında çocuğun okula gitmesinde taşıt yollarının varlığı çocuğu tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle ebeveynler çocuklarını okula tek başına okula göndermemektedir.

Yerleşim alanlarının ebeveynler tarafından tercih edilme nedenleri kıyaslandığında, sokak, güvenliksiz site ve parsel bazında yapılaşan yerleşim alanlarının ulaşımın kolay olmasından dolayı tercih edildiği görülmüştür. Sadece güvenli sitelerde yaşayan ebeveynler çevreyi daha düzenli ve çocukları için güvenli buldukları için bu alanlarda yaşamayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Genel çerçevede, yerleşim alanları çocuk dostu kent kriterleri bağlamında değerlendirildiğinde hiçbir bölge tam anlamıyla çocuk dostu olma özelliği gösterememektedir. Güvenli sitelerde çocuklar diğer bölgelere oranla kendilerine ait evlerinin yakınında kullanabilecekleri yarı kamusal mekânlara sahipken, diğer bölgelerde çocuk parklarına yakınlık ve ulaşım konusunda bazı sorunlar yaşanmaktadır. Sokak niteliği gösteren alanlarda mevcut yerleşim dokusunda şahsa ait kullanılabilen bahçeler bulunurken, diğer bölgelerde ortak kullanım alanları mevcuttur. Her yerleşim alanının çocuk dostu kent kriterleri açısından farklı olumlu özellikleri vardır. Bütün yerleşim alanlarında çocuk dostu kent kriterlerinin tamamı sağlanamadığı için, bu alanlar tam anlamıyla çocuk dostu kent olma özelliği gösterememektedir.

Son dönemlerde pandeminin hayatımıza girmesiyle beraber çocukların hareketliliği ve dışarı çıkma durumları büyük oranda sınırlandırılmıştır. Bu sorunun farklı yerleşim alanlarında çocukları nasıl etkilediğini ölçmek amacı ile katılımcılara yöneltilen sorular sonucunda, en çok güvenli sitelerde yaşayan çocukların site içlerinde bulunan yarı kamusal mekânları rahatlıkla kullandığı tespit edilmiştir. Çocuklar en az parsel niteliği olan alanlarda dışarıya çıkabilmiştir.

Sonuç olarak, Konya kentinde saha çalışması yapılan 10 farklı yerleşim alanında çocuklar için daha yaşanabilir ve daha sürdürülebilir alanlar yaratmak ve çocuk dostu kent kriterlerini sağlamak için yapılması gereken öneriler aşağıda sunulmuştur.

- Sokak niteliği gösteren alanlarda konut yoğunluğunun fazla olması ve mekânın kısıtlı olmasından dolayı çocuk oyun alanlarının oluşturulması zor olmaktadır. Bu nedenle çocuk oyun alanlarının niteliğinin iyileştirilmesi ve çocuk güvenliğini sağlamak amacıyla taşıt trafiğinin yoğun olmadığı sokaklarda taşıt trafiğine kapatılmalıdır.
- Sokak niteliği gösteren alanlar, güvenliksiz siteler ve parsel bazında yapılaşan yerleşim alanlarında yabancı insanların bulunmasından dolayı oluşan güvenlik sorununu azaltmak gerekmektedir. Bunun için sokaklarda yeterli aydınlatmanın yapılması ve okul-ev, ev-oyun alanına gidiş gelişlerin ebeveynlerden bağımsız olarak gerçekleşmesi sağlanmalıdır.
- Mevcut yerleşim alanlarında bazı bölgelerde trafiğin azaltılması ve trafik hızının engellenmesi açısından levhalar yerleştirilmeli, kurallara uyulması için kameralı sistemlerle kontrol edilmelidir. Böylece çocuklar kendilerini daha güvende hissedecek yabancı insanlara karşı duyulan korku bir miktar azaltılacaktır.
- Yeni planlanacak güvenli ve güvenliksiz sitelerde öncelikli olarak yeterli yeşil alan miktarı önerilmeli ve çocuk oyun alanlarının farklı yaş gruplarındaki çocukların gereksinimlerine ihtiyaç verecek şekilde ve çocuklara daha ilginç ve çekici gelecek mekânlar tasarlanmalıdır.
- Çocuk oyun alanlarında farklı mekân tasarımlarının önerilmesi dışında okul bahçelerinde de çocukların oyun gereksinimlerine cevap verecek alanlar tasarlanmalıdır. Okullar sadece eğitim odaklı değil, aynı zamanda çocuğun arkadaşları ile birlikte sosyal ve zihinsel gelişiminin artacağı mekânlar olarak görülmeli bunun içinde her aktiviteye uygun tasarımlar yapılmalıdır.
- Okullarda, Ankara Çocuk Üniversitesinde uygulamaya başlanan, çocukları ekoloji ve bilim ile tanıştıran çocuk okullarının yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmalı, çocuğun her yaşta farklı bilim dalları ile birçok alanda hobi edinmesi sağlanmalıdır.

Son olarak, yukarıda önerilen tüm durumların bir an önce gerçekleştirilmesi, çocuk dostu kentsel mekânların oluşmasını hızlandıracak, çocuğun yaşadığı çevrelerde daha mutlu, daha sağlıklı büyümesine yardımcı olacak ve psikolojik gelişimine de katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016, Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Akyüz, E., 2001, Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, s. 15.
- Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü. t.y. Çocuk Dostu Sokak.
Web: <http://cocukuniversitesi.ankara.edu.tr/tr/cocuk-dostu-sokak/>
(Erişim tarihi:15.05.2021).
- Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü t.y.a. Web:
<http://cocukuniversitesi.ankara.edu.tr/tr/> (Erişim tarihi: 15.05.2021).
- Anonim, 2015, *Herkes İçin Dost Kentler*, İstanbul: Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.
- Appleyard, D., 1981 “At Home in the Zone: Creating Livable Streets in the U.S.” *Planning*, s.30-35.
- Ayataç, H. ve Genç, Z.P., 2015, “Çocuk Gözüyle Esenler”, *Herkes İçin Dost Kentler*, 1.Baskı, s.18-55, Esenler Belediyesi, Şehir Düşünce Merkezi Yayınları, 10, İstanbul.
- Bartlett, S., 2002, “Building Better Cities with Children and Youth”, *Environment & Urbanization*, 14, 1-8.
- Biröl, G., 2009, “Çocuk Dostu Kent Neresidir?” *Megaron Balıkesir, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi*, s. 1-5.
- Childstreet Dublin, 2005, Gradually Grow to Cycle: Experiences with a Child-Friendly Public Space, *The International Institute for the Urban Environment*, 17, s. 9.
- Collarte, N., 2012, “*The Woonerf Concept Rethinking a Residential Street in Somerville Cambridge*” Master of Arts in Urban and Environmental Policy and Planning, Tufts University, Cambridge, 23, s. 11-15.
- Corsi, M., 2002, “The Child Friendly Cities Initiative in Italy”, *Environment Urbanization*, 14 (2), 169-179.
- Council, C. P., 1997, “*Home Zones: Reclaiming Residential Streets*”, London: National Children’s Bureau. London.
- East Lothian Council, 2006, “Design Standards for New Housing Areas”, Local development plan, 47, s. 33-40.
- Ekawati, S.A., 2015, Child Friendly Streets As Urban Playgrounds *Procedia Social and Behavioral Sciences* 179, s.94-108.

- Ergen, S., 2000, “*Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliğine İlişkin Bir Yöntem Denemesi: Süleymaniye Örneği*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evcil, A. N., 2015. “*Esenler, Evrensel Tasarım (Herkes İçin Tasarım ve Çocuk Sokağı*”, Herkes İçin Dost Kentler, 1.Baskı, s.60-84, Esenler Belediyesi, Şehir Düşünce Merkezi Yayınları, 10, İstanbul.
- Gehl, J., 1987, “*Life Between Buildings*”, The Journal of Space Syntax, New York, Copenhagen: Architectural Press, 3(1), s.125-127.
- Gill, T., 2007, “*Can I play out...?*” Lessons from London Play’s Home Zone Project Report, s.1-30, London.
- Gill, T., 2015, “*Hackney Play Streets Evaluation Report*”, 31, s.1-10, London.
- Gill, T., 2006, Home Zones in the UK:History, Policy and Impact on Children and Youth. *Children, Youth and Environments*, sayı 16 (1), s.96-104.
- Gökmen, H. S., 2013, “Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler” *TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 1.Baskı, s. 821-829, TMMOB, İzmir.
- Gökmen, T., 2010, “Çocuklar Adına Woonerf ve Home Zone’dan Alınacak Dersler”, *Mimarist Mimarlık Kültürü dergisi*, 36, s. 75-76.
- Günel, M., 2015, Çocuk Oyun Alanlarının Evrensel Tasarımı, İstanbul Esenler Çocuk Sokağının İncelenmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi Yüksek Lisans Programı, Kamusal Alan ve Erişebilirlik Dersi Araştırma Raporu, basılmamış.
- Güngör, H., 2002, “Tarlabaşı Bölgesinde Yaşayan Çocukların Çevrelerini Algılaması ve Değerlendirmesi” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hayta, Y., 2016, “Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı”, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 166.
- Ihie, 2002, “*Home Zone Design Guidelines*”, Institute of Highway Incorporated Engineers, 96, s. 11-16.
- Işık, Ş., 2005, Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri, *Ege Coğrafya Dergisi* 14, 57-71.
- Jacobs, J., 1993, “*Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı*”, Çeviren: Bülent Doğan, Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Kaypak, Uçar, Armağan, 2018, “Çocuk Haklarının Gerçekleşmesi Açısından Çocuk Dostu Kentler”, *International Journal of Academic Value Studies*, 4 (18), 18-29.
- Keleş, R., 1980, Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, *Türk Dil Kurumu Yayınları*, 70, 15-133.

- Keleş, R., 1995, “Kentleşme ve Türkçe”, *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 6, 1-5.
- Kerbcraft Road Safety Training, 2008, “*Kerbcraft Training Manuel a Handbook for Road Safety Professionals*”, London: Department for Transport.
- Kılıç, S., 2012, Örneklem Büyüklüğü, Güç Kavramları ve Örnek Büyüklüğü Hesaplaması, *Journal of Mood Disorders*, 2012;2(3), 140-2.
- Kıray, M., 1998, Kentleşme Yazıları, *Mübeccel B. Kıray Tolu Eserleri 2*, 9-184.
- Kiss, 2005, *Kid Street Scan.*
http://www.woonerfgoed.nl/int/Childstreet_files/KISSintroduction-handout.pdf.
- Köseoğlu, B. , Aydın, D., 2009, Müstakil Konut Alanlarında Morfolojik ve Bağlamsal Değişim: Konya Meram Öğretmen Evleri, *BAÜ FBE Dergisi*, Cilt:11, Sayı:2, 110-123.
- Küçükdağ, Y. , Arabacı, C. ve Yenice, S., 2020, Tarihi Süreç İçinde Konya Şehrinin Fiziki Gelişimi, *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı:5, 1-38.
- Öktem, K. ve Akpınar, İ.E., 2019, “Çocuk Dostu Şehirler: Lüleburgaz Örneği”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 11 No: 2, s: 112-132.
- Özbay, G., 2019, “Çocuk Hakları Perspektifinden Hızlı v Çarpık Kentleşmenin Sonuçlarının Çocuk Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi”, *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 4 (8), 173-193.
- Özservlet, Ç., 2015, “Çocuk Dostu Belediyecilik”, *İller ve Belediyeler Dergisi*, 38-42.
- Özservlet, Y. Ç., 2014, “1990'lardan bu yana Çocuk Dostu bir Şehir: Fano”, *Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi*, 122-127.
- Özservlet, Y. Ç., 2016, “Çocuğa Dost Bir Adana Kenti İçin”, *Kentlerimizin Yaşam Kalitesi ve Adana/panel 1*, s. 65-70, Adana: TMMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi.
- Parlak, H., 2019, “Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi ve Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler”, Yüksek Lisans Tezi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*. Trabzon.
- Riggio, E., 2002, “Child friendly cities: good governance in the best intrerests of the child”, *Environment & Urbanization Vol 14 No 2, October*, 45-58.
- Tandoğan,O., 2014, “Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekan: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar”, *Megaron*, 9 (1), s.1-15.
- Tandoğan, O., 2011, “İstanbul’da Çocuk Dostu Kent İçin Açık Alanların Planlama, Tasarım ve Yönetim İlkelerinin Oluşturulması” Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Tekeli, İ., 2011, “*Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Yazıları*”, 1. Baskı, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Topsümer, B. B., 2011, “Şehir ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı”, *İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (35), 1-16.
- Trim, A., 2004, *Home Zones and neighbours*.
https://neighbourhoods.typepad.com/neighbourhoods/2004/03/home_zones_and_.html (Erişim tarihi: 14.06.2020).
- TÜİK, 2020, Türkiye İstatistik Kurumu; <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Unicef, 2004, *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*.
https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSözleşme.pdf (Erişim tarihi: 17.05.2020).
- Unicef, 2013, *Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Göstergeleri Kılavuzu*. Ankara: Unicef.
<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/izleme-gostergeleri-kilavuzu.pdf> (Erişim tarihi: 14.06.2020).
- Unicef, 2014, *Çocuk Dostu Şehirler*.
<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/CFC%20Catalogue-TR.pdf> (Erişim Tarihi: 14.06.2020).
- Unicef, 2020, *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*: <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zleşme> (Erişim tarihi: 08.04.2020).
- UNPD, 2000, “Jordan Human Development Report” United Nations Development Programme, Amman, Jordan.
- Velibeyoğlu, K., 2000, “Kentsel Ulaşım Sorunlarına Bütüncül Bir Yaklaşım: Bir Trafik Yönetim Metodu Olarak Trafik Sakinleştirme”, İzmir, <http://www.angelfire.com/ar/corei/trafik2000.htm> (Erişim tarihi: 12.05.2020).
- Yenice, S., 2012, Konya Kentinin Planlama Tarihi ve Mekânsal Gelişimi, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 28(4): 343-350.
- Yazgan, B., 2017, “İstanbul İlinde Çocuk Dostu Kent İçin Mekân, Çevre, Tasarım, Gelişim Eksenli Bir Proje: “Esenler Çocuk Sokağı” Örneğinin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, E., 2015, “Kentsel Mekânların Yaşanabilirliğinin Çocuk ve Kent İlişkisi Yönünden İrdelenmesi; Sultangazi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi, İstanbul.
- URL-1, “Çocuk Hakları Hakkında: Tarih, Gerçekler ve Çocukları Korumanın Yolları”, <https://www.gookulu.com/> (Erişim tarihi: 14.06.2020).

URL-2, “*Child Friendly Cities Initiative*”, <https://childfriendlycities.org/guiding-principles/>:
<https://childfriendlycities.org/> (Erişim tarihi: 28.06.2020).

URL-3, “*PlayingOut*”, www.playingout.net (Erişim tarihi: 14.06.2020).

URL-4, “*Victoria Walks*”, <https://www.victoriawalks.org.au/about/> (Erişim tarihi: 30.06.2020).

URL-5, “*Victoria Walks Strategic Plan*” Avustralya. <https://www.victoriawalks.org.au/about/>
(Erişim tarihi: 26.06.2020).

URL-6, “*Landscape Architecture Platform*” Landezine. <http://landezine.com/> (Erişim tarihi:
21.02.2021)

URL-7, <https://trafikcocuk.ibb.gov.tr/> (Erişim tarihi: 15.05.2021)

EKLER

Ek 1. Çalışma alanlarında ebeveynler ile yapılan anket formu

KONYA'DA YAŞAM ÇEVRELERİNİN, ÇOCUK DOSTU KENT ÖZELLİKLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (EBEVEYNLER İÇİN)	
<p>Değerli Katılımcı,</p> <p>Aşağıda yer alan anket formundaki bilgilerden Prof.Dr. H. Filiz Alkan Meşhur danışmanlığında gerçekleştirilecek olan Yüksek Lisans Tez Çalışmasında yararlanılacaktır. Anket soruları genel değerlendirileceği için isim istenmeyecektir. Anketin amacı yaşadığınız çevrenin çocuk dostu kent olma kriterlerini taşıyıp taşımadığı ölçmek ve çocukların yaşam alanlarının kalitesini belirlemektir. Araştırmaya doğru yanıtlar vermeniz çalışma güvenilirliğine katkı sağlayacaktır. Araştırmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.</p> <p>Mimar- Şehir Plancı Çiğdem KILINÇ (93.cgdm@gmail.com) Konya Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans Öğrencisi</p> <p style="text-align: right;">Prof.Dr.H.Filiz Alkan Meşhur (hfmeshur@ktun.edu.tr)</p>	
ANKET SAHİBİNİN DOLDURACAĞI ALAN (Bu alanda işaretleme yapmayınız)	
Anketin Yapıldığı Bölge :	Konut/Nüfus Sayısı :
KATILIMCININ DOLDURACAĞI ALAN	
1- Cinsiyetiniz : a- Kadın b- Erkek	
2- Yaşınız : a- 18-23 b- 24-29 c- 30-35 d- 36-41 e- 42-47 f- 48-53 g- 54-59 h- 60 ve üzeri	
3- Eğitim Durumunuz : a- Okur-yazar b- İlkokul c- Ortaokul d- Lise e- Ön Lisans f- Lisans g- Yüksek Lisans h- Doktora	
HANEHALKINA DAİR SORULAR	
4- Burada Oturma Nedeniniz : (birden fazla işaretleme yapabilirsiniz) a- Güvenli b- Ucuz c- Çocuklar için d- İnsan ilişkileri iyi e- Çevre düzenli f- Ulaşımı kolay g- Diğer	
5- Çocuklarınız açısından başka bir yerde oturmak ister miydiniz? a- Evet b- Hayır 5.1- Cevabınız Evet İse Neden? : a- Trafik yoğunluğu açısından güvenli değil b- Çocuklar sokakta güvenle oyun oynayamıyor c- Çocuk oyun alanları yeterli değil d- Yeşil alan yeterli değil e- Şikayetim Yok f- Diğer	
KENTSEL MEKANA DAİR SORULAR	
6- Çocuklarınız dışarıda/sokakta oyun oynuyor mu? a- Evet b- Hayır 6.1- Cevabınız evet ise en çok nerelerde oyun oynuyor? (En fazla 3 tercih yapınız) a- Evimizin Bahçesinde b- Evimizin önündeki sokakta c- Evimize yakın çocuk oyun alanında d- Evimize uzak çocuk oyun alanında e- Boş arsa ya da otoparkta f- Okul Bahçesi g- Diğer 6.2- Cevabınız hayır ise neden oynamıyor? (En fazla 3 tercih yapınız) a- Trafik yoğunluğu açısından tehlikeli b- Yabancı insanlardan dolayı güvenli bulmuyorum c- Yakın çevrede oyun alanı yok d- Yakın çevrede oyun alanı güvenli değil e- Arkadaşı yok f- Bilgisayar oyunu oynamayı ve televizyon izlemeyi tercih ediyor g- Diğer nedenler	
7- Çocuğunuzun Sıklıkla Oynadığı Alanlar İçin Hangileri Uygun? (Birden fazla tercih yapabilirsiniz) a- Çocuğum için güvenli b- Çocuğum istediği gibi yürüyebiliyor c- Paten sürebiliyor d- Bisiklet kullanabiliyor e- İsteddiği gibi oyun oynayabiliyor f- Birden fazla oyun seçeneği var	

8- Evinize Yakın Çocuk Oyun Alanı Var Mı?	a- Evet	b- Hayır
9- Çocuğunuz Oyun Alanına Gidiyor Mu?	a- Evet	b- Hayır
10- 9. Soruya cevabınız evet ise çocuğunuz oyun alanına nasıl gidiyor?	a- Tek başına yürüyerek b- Tek başına bisikleti ile c- Arkadaşları ile yürüyerek d- Arkadaşları ile bisikletle e- Ebeveyn ile yürüyerek f- Ebeveyn ile birlikte toplu taşıma aracı ile g- Ebeveyn ile birlikte otomobil ile h- Diğer	
11- Çocuğunuzun Sıklıkla Oyun Oynadığı Alanlar İle İlgili Hangileri Uygundur?	-Oyun alanı konumu bakımından tehlikelerden a- Uzak b- Uzak değil -Oyun alanı a- Büyük çocuklara uygun b- Küçük çocuklara uygun -Oyun alanında farklı yaş grupları için ayrı alanlar a- Var b- Yok -Oyun alanına erişim taşıt yolu ile a- Kesişmekte b- Kesişmemekte -Çocuklar oyun oynarken ebeveynler tarafından rahatlıkla a- İzlenmekte b- İzlenmemekte -Oyun mekânında yeşil alan a- Var b- Yok -Oyun alanı a- Temiz b- Temiz değil	
OKULA VE ÇEVREYE DAİR SORULAR		
12- Çocuğunuz Okula Nasıl Gidiyor?	a- Tek başına, yürüyerek b- Tek başına, bisikleti ile c- Arkadaşları ile, yürüyerek d- Arkadaşları ile, bisikletle e- Ebeveyn ile yürüyerek f- Ebeveyn ile birlikte toplu taşıma aracı ile g- Ebeveyn ile birlikte otomobil ile h- Diğer	
13- Çocuğunuz Okula Tek Başına Gitmiyorsa Neden?	a- Okula olan mesafe fazla b- Güvenli değil c- Trafik tehlikesi var d- Diğer	
14- Çocuklarınız Açısından Yaşadığınız Çevre İçin Hangileri Uygun?(Birden fazla seçim yapınız)	a- Çocuklar için temiz bir çevre sunar b- Çocuklara birçok yeşil alan sunar c- Çocuklara güvenle oyun oynayabilme alanı sunar d- Çocuklara güvenle yürüyebilecekleri alan sunar e- Çocuklara birden fazla oyun oynama alanı sunar f- Çocuklar burada oyun oynamak için birçok arkadaşına sahip g- Çocuk oyun alanları estetik, yaşa uygun ve güvenli h- Çocuk oyun alanları yeterli sayıda ve yeterli alanda	
15- Çocuğunuz Açısından Daha Yaşanabilen Bir Çevre İçin Yaşadığınız Yerde Gerçekleşmesini İsteddiğiniz Şeyler Nedir?(Birden fazla seçim yapabilirsiniz)	a- Sokakların trafiğe kapatılması b- Daha fazla yeşil alan düzenlemesi olmalı c- Daha fazla oyun alanı olmalı d- Daha güvenli ve estetik oyun alanları olmalı e- Oyun çeşitliliğini artıracak mekânlar tasarlanmalı f- Ev ile oyun alanı arasındaki mesafenin daha güvenli hale getirilmesi g- Oyun alanları / sokaklar daha temiz ve bakımlı olmalı	
16- Pandemi sürecinde çocuğunuz rahatlıkla dışarıya çıkabildi mi?	a- Evet	b- Hayır

Ek 2. Çalışma alanlarında çocuklar ile yapılan anket formu

KONYA'DA YAŞAM ÇEVRELERİNİN, ÇOCUK DOSTUKENT ÖZELLİKLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (ÇOCUKLAR İÇİN)	
ANKET SAHİBİNİN DOLDURACAĞI ALAN (Bu alanda işaretleme yapmayınız)	
Anketin Yapıldığı Bölge :	Konut/Nüfus Sayısı :
GENEL BİLGİLER	
1- Cinsiyetin : a- Kız b- Erkek	
2- Yaşın :	
KENTSEL MEKANA- ÇOCUK OYUN ALANLARINA VE OKULA DAİR SORULAR	
1- Dışarıda oyun oynuyor musun ? a- Evet b- Hayır	
1.1- Cevabın evet ise en çok nerede oyun oynuyorsun?(Birden fazla seçenek seçebilirsin)	
a- Evimizin Bahçesinde b- Evimizin önündeki sokakta c- Evimize yakın çocuk oyun alanında	
d- Evimize uzak çocuk oyun alanında e- Boş arsa ya da otoparkta f- Okul Bahçesi g- Diğer	
1.2- Cevabın hayır ise neden oynamıyorsun? (En fazla 3 tercih)	
a- Dışarıda çok fazla araba var, tehlikeli b- Çok fazla tanımadığım insan var,annem izin vermiyor	
c- Evime yakın yerde oyun parkı yok d- Oyun parkı güvenli değil e- Arkadaşım yok	
2- Ne sıklıkla dışarıda oyun oynuyorsun ? a- Her gün b- Haftada bir kaç gün c- Neredeyse hiç	
d- Sadece yetişkinler çevrede olduğunda e- Hiç	
3- Evinize yakın çocuk oyun alanı var mı? a- Evet b- Hayır	
3.1- Cevabın evetse çocuk oyun alanına gidiyor musun? a- Evet b- Hayır	
4- Çocuk oyun alanına nasıl gidiyorsun? a- Tek başına, yürüyerek b- Tek başına, bisikletle	
c- Arkadaşlarım ile, yürüyerek d- Arkadaşlarım ile, bisikletle e- Annem, babam ile yürüyerek	
f- Annem, babamla birlikte toplu taşıma aracı ile g- Ebeveyn ile birlikte otomobil ile h- Diğer	
5- Yaşadığın çevreden farklı çocuklar ile oyun oynuyor musun ? a- Evet b- Hayır	
6- Bisiklet ve paten sürebiliyor musun ? a- Evet b- Hayır	
7- Dışarıda oynarken yapmayı en çok sevdiğin şey nedir? a- Tırmanmak b- Koşmak	
c- Bisiklet sürmek d- Top oynamak e- Saklambaç oynamak f- Diğer	
8- Okula nasıl gidiyorsun? a- Tek başına, yürüyerek b- Tek başına, bisiklet ile c- Servis ile	
c- Arkadaşlarım ile, yürüyerek d- Arkadaşlarım ile, bisikletle e- Anne-Baba ile yürüyerek	
f- Anne-Baba ile birlikte toplu taşıma aracı ile g- Anne-Baba ile birlikte otomobil ile h- Diğer	
8.1- Okula tek başına gitmiyorsan nedeni nedir?	
a- Okula olan mesafe fazla b- Güvenli değil c- Trafik tehlikesi var d- Diğer	
e- Annem-babam tek başıma gitmemi istemiyor f- Tek başıma gitmek istemiyorum	
9- Okula tek başına gitmen için geçerli olması gereken durumlar neler?	
a- Yollar trafik açısından güvenli olmalı b- Yabancı insanlar açısından güvenli olmalı	
c- Okulum evime yakın olmalı d- Okula gitmek için yakın arkadaşım olmalı e- Diğer	
10- Sence okul bahçesi senin oyun oynaman için uygun bir yer mi?	
a- Evet b- Hayır	

FİZİKSEL ÇEVREYE DAİR BEKLENTİ VE İSTEKLERE YÖNELİK SORULAR

11- Dışarıda mutlu ve güven içinde oynaman için aşağıdakilerden hangileri geçerli olmalı?(Birden fazla seçim yapabilirsin)

- a- Trafik bakımından güvende olmalıyım
- b- Yabancı insanlar bakımından güvenli olmalı
- c- Rahatlıkla bisiklet kullanabilmeliyim
- d- Güvenle tek başına yürüyüp oyun oynayabilmeliyim
- e- Dışarıda dolaşırken özgür olmalıyım
- f- Oyun oynadığım alan benim için ilginç ve çekici olmalı
- g- Oyun oynayacak arkadaşlara sahip olmalıyım

12- Dışarıda sıklıkla kullandığın alanlar ve oyun alanlarının senin için en uygun hale gelmesi için aşağıdakilerden hangisinin yapılmasını isterdin? (Birden fazla seçim yapabilirsin)

- a- Sürücülerini uyarıcı trafik işaretleri ve tabelalar olmalı
- b- Arabaların oyun oynadığım alana park etmesine sınır getirilmeli
- c- Taşıt hızına sınır getirilmeli, arabalar yavaş sürülmeli
- d- Alan trafiğe kapatılmalı, arabalar oyun alanına girmemeli
- e- Anne babam için oturma elemanları olmalı
- f- Aydınlatma elemanları yeterli sayıda olmalı
- g- Anne babalarımız biz dışarıda oynarken bizi izleyebilmeli
- h- Ağaç, çiçek ve çim ekili alanların yeterli olması
- ı- Yürüyebilmek için boş mekanlar olmalı

13- Sence yaşamak istediğin çevre hangi özelliklere sahip olmalı?(Birden fazla seçim yapabilirsin)

- a- Dışarıda gitmek istediğim her yerde güvenle yürüyebilmek
- b- Bahçeli bir eve sahip olmak
- c- Kirlenmemiş temiz bir çevrede yaşamak
- d- Oyun oynamak ve birden fazla arkadaşla sahip olmak
- e- İstedğim zaman istediğim yerde güven içinde oyun oynayabilmeliyim
- f- Yeterli sayıda ve evime yakın oyun alanlarına sahip olmalıyım
- g- Çocuk oyun alanlarına istediğim gibi gidebilmeliyim
- ı- Yaşadığım çevrede yeterli miktarda yeşil alana sahip olmalıyım

14- Pandemi sürecinde hayatında ne gibi değişiklikler oldu?

- a-Sürekli evde kaldım, dışarıya çıkamadım
- b-Sadece evimizin önündeki bahçeye çıkabildim
- c-Site içindeki oyun alanına/bahçeye/yarı kamusal alana çıkabildim
- d-Dışarıya çıkıp rahatlıkla oyun oynayabildim

Çalışmamda bana yardımcı olduğun için teşekkür ederim...

Mimar- Şehir Plancı Çiğdem Kılınç

Konya Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge
Planlama Yüksek Lisans Öğrencisi